AYDINLIK

sosyalist dergi

v. i. lenin
mihri belli
muzaffer erdost
cengiz çandar

Devrimin kanunu mevcut kanunların üstündedir. Bizi öldürmedikçe bizim kafalarımızdaki cereyanı boğmadıkca, başladığımız devrim, bir an bile durmayacaktır.
mustafa kemal

proletarya ve millî kurtuluş mücadelesi

devrimci dayanışma üzerine

türkiye tarımında hakim üretim ilişkisi üzerine

oportünistler emperyalizmin hizmetinde

Kasım 1969

13

SAYI : 13 AYDINLIK Aylık Sosyalist Dergi **KASIM 1969**

İÇİNDEKİLER :

Kurucular Adına Sahipleri	Gün Zileli, Cengiz Çandar, Atıl Ant, Ömer Özerturgut.
Sorumlu Yazı İş. Md.	Vahap Erdoğdu

İdare Yeri	Süleyman Sırrı Sok. 2/12, Yenişehir - Ankara
Telefon	12 74 17
Abone Adresi	P. K. 100, Cebeci - Ankara
İstanbul Temsilcisi	Fuat Fegan Divanyolu Cad. 83/3, Sultanahmet - İst. Tel: 27 39 61
Abone Şartları	Türkiye / yıllık 50 TL., altı aylık 25 TL., Avrupa ve Ortadoğu / yıllık 75 TL., altı aylık 40 TL., Diğer ülkeler / yıllık 125 TL., altı aylık 65 TL.
İlân Şartları	Tam sayfa 800 TL. üzerinden hesaplanır. Yayın ilânları indirimlidir.
Dizgi ve Baskı	İş Matbaacılık ve Ticaret Tel : 11 92 83, Ankara
İstanbul Dağıtımı	Fuat Büte, Ankara Cad. No. 34 Tel : 27 89 49
Ankara Dağıtımı	Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi
Ege Bölgesi Dağıtımı	Orhan Özşişman, 452. Sok. 5 — İzmir Tel : 38786

mücadelemizin 2. yılına girerken

AYDINLIK, devrimci mücadelesinin ikinci yılına girdi. Aydınlık, bir yıllık yayın hayatında, işçi sınıfının devrimci teorisinin mücadelemize ışık tutması için çalıştı. Dergimiz **devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz** ilkesinin uygulama araçlarından biri olarak proleter devrimci saflarda yer aldı.

Emperyalizme ve onun devrimci hareket içindeki kolu olan oportünizme karşı mücadelede Aydınlık, TÜRK SOLU'nun açtığı yoldan yürüdü. Türk Solu, proleter devrimci hareketin kalesiydi ve Aydınlık'ın çıkışıyla mücadelemiz güçlü bir silâha daha kavuştu. Proleter devrimciler daha başlangıçta Türk Solu ve Aydınlık arasında bir görev bölüşümü olduğunu, bu dergilerin devrimci mücadelemizin farklı ihtiyaçlarına cevap vereceğini kararlaştırdılar.

Dergimizin ilk sayısında, proleter devrimcileri ile işçi, köylü yığınları arasında devrimci bağlar kuracak, millî sınıfları devrimci bilinçle cihazlandıracak ve millici güçbirliğini sağlamlaştıracak İŞÇİ - KÖYLÜ gazetesinin yayınlanması hedefini açıklamıştık. Yayın hayatımızın 9. ayında bu amaca ulaşıldı ve bugün İşçi - Köylü

gazetesi 50.000'i geçen baskısıyla millî demokratik saflardaki yerini almıştır. Ve en son olarak ta TİP içinde oportünist kliklere karşı verilen devrimci mücadele, DEVRİMCİ TİP HABERLERİ ile bir eğitim ve haberleşme organına kavuşmuştur.

Türk Solu, Aydınlık, İşçi - Köylü ve Devrimci TİP Haberleri, proleter devrimci hareketimizin kopmaz bağlarla birbirine perçinlenmiş yayın organlarıdır. Bu devrimci silâhlarımızın namlularını bozmaya uğraşan her çaba omuz omuza verilen mücadeleyle etkisiz bırakılacaktır. Bunun yanında devrimci hareketin emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı daha güçlü darbeler vurabilmesi için, proleter devrimcileri arasındaki kardeşçe tartışma ve eleştiri ortamı en canlı bir şekilde yaşatılacaktır. Devrimci yolda sağlam adımlarla ilerlemek, hatalarımızı düzeltmek ve eksiklerimizi tamamlamak için Aydınlık'ı eleştirelim. Bu eleştirilerimizi yazı haline getirerek, bütün devrimcilerin katıldığı açık bir tartışma ortamı yaratalım. Devrimci mücadelenin kazandırdığı tecrübeleri, bütün devrimcilerin öğrenmesi için yazalım, düşüncelerimizi geliştirelim.

2. sayımızda da belirttiğimiz gibi, dergide imzasız, ya da **Aydınlık** imzasıyla yayınlanan yazılar, Dergi Yazı Kurulunun görüşlerini ve derginin politik çizgisini temsil eder. İmzalı yazılar ise, Yazı Kurulunun yayınlanmasını uygun gördüğü, yazarları bağlayan yazılardır.

1 ve 4. sayılarımızdan sonra dergimizin 12. sayısı da toplatılmış, Aydınlık'ta yayınlanan Ho Şi Minh'i anma törenindeki konuşma dolayısıyla Doğu Perinçek arkadaşımız ve Sorumlu Müdürümüz Vahap Erdoğdu hakkında «Emperyalizmle silâhlı çatışmayı arzu, tasvip ve tahrik»(!) iddiasıyla dava açılmıştır. Bütün bu dergi toplamalar ve açılan davalar, polis baskınları Aydınlık'ı devrimci yolundan alıkoyamıyacaktır.

AYDINLIK, devrimci hareketin bir parçası olarak, millî demokratik mücadelemizin ve proletaryanın devrimci hareketinin güçlendiği oranda ilerleyecek ve görevlerini daha başarılı olarak yerine getirecektir.

Devrimci selâmlarımızla,

AYDINLIK

cumhuriyet bayramımızı kutlamaya lâyık olmak için...

Bundan 46 yıl önce, emperyalizmi bir millî kurtuluş savaşında ilk defa yenmiş olan Türkiye halkı, bağımsız ulus olarak Mustafa Kemal'in önderliğinde yeni yaşantısına başlarken sultanlığı yıktı ve cumhuriyeti kabul etti.

Sultanlık, merkezî Osmanlı feodalitesinden gelme bir üst yapı kurumuydu. Bu kurum, 19. yüzyıl içinde Osmanlı toplumunun kapitalist Batıya açılışı sonucu değişikliğe uğramış ve sadece feodal mütegallibeyi değil, aynı zamanda emperyalizmin doğrudan doğruya kendi emrinde bir sınıf olarak meydana getirdiği işbirlikçi burjuvaziyi de temsil eder duruma gelmişti. Öyle ki, Kemalistlerin öncülüğünde yıktığımız sultanlık, emperyalizm - komprador sermayesi - feodal mütegallibe ortaklığının Türkiye topraklarında sürdürdüğü sömürünün bir sembolüydü.

XIX. yüzyılda Osmanlı toplumunun Batıya açılışı, bu topraklara komprador kapitalizmiyle birlikte onun anti-tezinin, Türkiye milliyetçiliğinin de gelişmesi için elverişli ortamı hazırlamıştı. Milliyetçiliğe sahip çıkan başlıca zümre, küçük - burjuva kökenden gelme asker - sivil aydınlardı. Bu zümrenin geniş çevrelerinin çıkarları, komprador sermayesinin çıkarlarına olduğu kadar, feodal mütegallibeninkine de karşıydı. Bu bakımdan kurulu düzeni tehlikeye sokan bütün yenilik hareketlerinin asker - sivil aydın zümreden gelmesi raslantı değildir. O dönemde sanayisi pek önemsiz olan Türkiye toplumunda işçi sınıfı sayıca da, bilinç bakımından da bağımsız bir güç olarak tarihî gelişmeye ağırlığını koyma olanaklarından yoksundu. Ve bu durumda devrimci nitelik taşıyan hareketlerde hegemonyanın küçük - burjuva kökenli aydın zümrede oluşu tabiî bir şeydi.

Millî Kurtuluş Savaşımız, emperyalizm çağında küçük-burjuva kökenli aydın devrimciliğinin ve milliyetçiliğinin doruğa ulaştığı bir dönemdir. Bu savaşta hegemonyayı elinde tutan asker-sivil aydın zümre adına hareket eden Kemalistler, şehir ve köy emekçilerinin tümünün gönüllü ittifak ve desteğini sağlıyarak, başta kompradorlar olmak üzere, emperyalizmin işbirlikçisi durumunda bulunan sınıfları tecrit edip, dünya tarihinin ilk başarılı millî kurtuluş savaşı destanını yazdılar. Daha sonraki dönemde Kemalistlerin bir millî burjuvazi yaratarak kapitalist yoldan kalkınma hayaline kapılmış olmaları, asker-sivil aydın zümrenin Türk toplumundaki öteki sınıflardan ayrı durumunu değiştirmez. Türkiye gibi emperyalizmin sömürü alanı olan geri bir tarım ülkesinde, hem yabancı sömürüye, hem yerli sömürüye konu olan bir ülkede nimetler sayılıdır. Ve Türkiye'nin varlıklı sınıfları, sayısı yarım milyonu çok aşan asker-sivil aydın zümreyi kapitalist batı ülkelerindeki gibi zümre olarak tatmin etme olanaklarından yoksundur. Bu zümrenin kapitalist sınıftan da, büyük toprak sahiplerinden de ayrı niteliğinin arkasında bu gerçek yatmaktadır.

46 yıl önce emperyalizmin ve işbirlikçilerinin sömürü ve tahakkümünün sembolü olan sultanlığı yıkanlar ve yerine Türkiye Cumhuriyetini kuranlar, bu sömürü ve tahakküme sonsuzluğa dek son verdiklerine inanıyorlardı. Ama, yapılan devrimin daha çok üst yapıda kalışı ve alt yapının kökten değişikliğe uğratılmamış olması durumu, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin, ellerine geçen ilk fırsatta, kendilerini yeni şartlara da uydurarak, yeniden tahakkümlerini kurmalarına imkân verdi. Öyle ki, Cumhuriyetin 46. yıldönümünü kutladığımız bugün, biz Türk yurtseverleri, çok değişik koşullarda olmakla birlikte, bir kez daha Mustafa Kemal ve arkadaşlarının 1919'da karşı karşıya bulundukları millî görevleri yerine getirmekle yükümlüyüz: Türkiye'nin «istiklâl-i tam»ını gerçekleştirmek, yâni yurdumuzu tam bağımsız bir ülke durumuna yükseltmek...

Cumhuriyet Bayramımızı kutlamaya lâyık olmak için, bu ulusal görevin yerine getirilmesinde payımıza düşeni yapmamız gerek.

TÜRK SOLU - AYDINLIK

aydınlık'ta dünya ve türkiye

bilimsel sosyalizm temeli üzerinde birliğe doğru

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu Kurultayında Devrimci Gençler Politik Bilinçlerini Bilediler

9 - 10 Ekim 1969 tarihlerinde Ankara'da, Siyasal Bilgiler Fakültesinde toplanan kurultayda sosyalist gençlerin örgütü FKF, **Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu** (TDGF) adını aldı. Kurultay, devrimci bir örgüte yakışacak şekilde, sosyalist gençlerin politik bilinç düzeylerini geliştiren bir çalışma oldu. Bilimsel sosyalizm temeli üzerinde birliğe doğru yeni ve güçlü bir adım atıldı. Karşı devrimci güçlerin sosyalist gençlik hareketini bölme ve baltalama çabaları boşa çıkarıldı.

AYDINLIK, bu yazısında kurultaydan çıkarılması gereken dersleri ve kurultayın devrimci hareketimizin bugünkü aşamasındaki yerini tesbite çalışacaktır.

Öncelikle, her türlü çalışmamızın esası olan politik çalışmalarımızda bize yol gösteren ilkeler üzerinde duralım. Proleter devrimci hareketin en güçlü silâhı, onun ideolojik silâhı olan bilimsel sosyalist teoridir. Ve tarihin tekerleğini ileriye doğru çeviren kuvvet, politik bilince varmış kitlelerin mücadelesidir. Proleter devrimci harekete yol gösteren, proleter devrimci hareketin dayandığı temel, bilimsel sosyalist teoridir. Proleter devrimci hareketin doğru yolda oluşunun tek güvencesi, bilimsel sosyalizmin çizdiği yolda yürümesidir; ne kişilere, ne gruplara bağlılık yolun doğruluğunun garantisi olamaz. Proleter devrimcilerini birleştiren bağ, bilimsel sosyalizme olan bağlılıktır ve kişiye ya da gruba bağlılık, bilimsel sosyalizme bağlılığın üzerine çıkarıldı mı, tutulan yol kişiyi en sonunda oportünizme götürür.

TDGF, sınıfsal kökenleri itibarıyla genellikle küçük burjuvaziden gelen öğrencilerin toplandığı ve çatısı altında proleter devrimcilerinin de bulunduğu, sosyalist bir gençlik örgütüdür. Geldikleri sınıflar, düşünüş şekilleri ve yaşama tarzları itibarıyla genel olarak küçük burjuva karakterde olan gençler, bilimsel sosyalist teoriyi eylem kılavuzu olarak kabul ettikleri ve emekçi kitlelerle devrimci bağlar kurarak, proleter devrimciliğinin gerektirdiği eyleme girdikleri oranda, küçük burjuva devrimciliğinden arınıp, proleter devrimci aydınlar olarak proletarya hareketine dahil olurlar. Gençlik konusundaki bu genel tahlil, elbetteki TDGF için de geçerlidir. Geride bıraktığımız dönemde her «sosyalist devrim» diyenin sosyalist sayılamayacağı nasıl ortaya çıkmışsa, içinde bulunduğumuz dönemde de, «millî demokratik devrim stratejisini kabul ediyorum» demek proleter devrimcisi olmak için yetmez. Proletaryanın kendi öz partisine kavuşması ve Millî Güçbirliğinde lâyık olduğu öncü yeri alması uğruna mücadele verdiğimiz bu dönemde, proleter devrimci hareketin güçlenmesi için, bilimsel sosyalizmin gittikçe daha geniş kadrolar tarafından kavranmasını sağlamak, devrimci bilinç düzeyini sosyalist gençlik saflarında yükseltmek en esaslı görevlerimizden biridir. Eğer gerçekten güçlü olmak istiyorsak, devrimci gençlik saflarındaki proleter devrimci bilincin eskiye nazaran daha yüksek olmasıyla yetinmeyerek, devrimci bilinç düzeyini durmaksızın yükseltelim ve yaygınlaştıralım. Küçük burjuva devrimciliği ile proleter devrimciliği arasındaki farkı en açık bir biçimde koyalım ki, proleter devrimci saflarımız genişlesin ve böylelikle millî güçlerin birliği sağlamlaşsın. Kendilerini açık bir biçimde Kemalist devrimci olarak ortaya koyanlara Kemalizmde tutarlı olmaları için nasıl dostça eleştiriler yöneltiyorsak, bugünkü aşamada proleter devrimci saflarda, bilinç düzeyimizde kalan küçük burjuva devrimciliğinin izlerini de kardeşçe eleştirelim. Bu eleştirilerin amacının saflarımızdaki devrimci ilke birliğini sağlamlaştırmak olduğunu hatırdan çıkarmıyalım. Ancak ilkeleri koruyarak, gerçek birliğimizi sağlamlaştırırız ve güçleniriz.

Bilimsel sosyalizmin bir dogma gibi alınmayıp, ülkemizdeki devrimin pratiğine uygulanmaya başlanmasının açık bir belirtisi olarak, belirli teorik konularda proleter devrimci saflarda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Ve bu, devrimci hareketimizin canlı bir hareket olduğunun, geliştiğinin ve güçlendiğinin kanıtıdır.

İki yıla yakın bir zamandan beri FKF içinde verilen ideolojik mücadele sonucunda, oportünist Aybar - Aren çevrelerinin sosyalist gençlik üzerindeki etkileri tasfiye edilmiş ve gençlik hareketimiz proleter devrimcilerinin millî demokratik devrim tezini kabul etmiştir. Bu teorik temel üzerinde birliğe ulaşılmış olması önemli bir kazançtır. Sosyalist gençler arasındaki tartışmaların bugün daha ileri bir düzeyde, millî demokratik devrim çizgisinin mücadelemize uygulanması meselelerinde cereyan etmesi, şimdiye kadar yürütülen mücadelelerin sağladığı bir ilerlemedir. Atılmış olan bu ileri adımdan sonra da tartışmaların daha ileri bir düzeyde devam etmesi, oportünistlerin göstermek istediği gibi, bölünmenin değil, hareketin canlılığının bir belirtisidir. Ancak yerinde sayan hareketlerde tartışma yoktur. Ancak gelişen, ilerleyen bir harekette yeni meseleler, yeni konular ortaya çıkar ve bu konularda farklı görüşler ileri sürülebilir. Aramızdaki devrimci tartışmalar daha sağlam bir birliğe doğru ilerlediğimizi gösterir. TDGF içindeki tartışmalar, uzlaşmaz çelişmelerden ileri gelmemektedir. Ancak, görüş ayrılıkları örtbas edildiği, bilimsel sosyalizmin mü-

cadelemize uygulanması konusunda farklı öneriler tartışılmadığı ve ideolojik mücadele ile doğrular ortaya çıkarılmadığı zaman, görüş ayrılıkları hareketimizin gerilemesine yol açar.

Politik - ideolojik çalışmalarımızı yöneten ilkeler bunlardır. Ve biz bu ilkeleri kendi siyasî örgütümüze sahip bulunsak da, bulunmasak da izlemek zorundayız.

Sosyalist gençlik saflarında, görüş ayrılıklarına dayanan tartışmalar olduğu gibi, kökü küçük burjuva bireyciliğinde yatan çatışmalar da görülmüştür. Ancak, bu unsuru abartarak, görüş ayrılıkları bulunmadığını ileri sürmek saflarımızdaki devrimci birlik açısından doğru bir tutum olamaz. Öte yandan, kökü bireycilikte olan çatışmalara ideolojik kılıf aramak ta bizi devrimci birliğe götürmez. Büyük çoğunluğunu küçük burjuvaziden gelen unsurların oluşturduğu, kitlelerle devrimci bağların henüz gelişmekte olduğu ve devrimci bir örgüte sahip olmayan sosyalist hareketimizde bu tür eğilimlerin bulunması olağandır. Hareketimizi küçük burjuva bireyciliğinden arıtma görevimiz vardır.

Proleter devrimci saflardaki görüş ayrılıklarını gidermenin yolu, görüşlerimizi en açık bir biçimde ortaya koymak, tartışmak ve birlikte doğru görüşlere ulaşmaktır. Şunu da belirtelim ki, hatalar da doğrular da iş yapıldığı, mücadele verildiği için ortaya çıkmıştır. Eğer mücadele vermiş olmasaydık, hata yapmaya ya da doğrular ortaya koymaya imkân bulamazdık. Önümüzdeki devrimci mücadelelerimizle hatalar giderilecek, doğrular ortaya konacaktır. İşte TDGF Kurultayı bu yönde atılmış bir adımdır. AYDINLIK, kurultayı bu açıdan değerlendirmektedir. Bu açıdan TDGF kurultayındaki tartışma konularının başlıcaları üzerinde durmayı gerekli buluyoruz.

Millî Cephe Politikası

Bütün devrimlerde temel mesele, kendimizin, dostlarımızın ve düşmanın kim olduğunu doğru tayin etme meselesidir. Bu en temel meselede, millî cephe politikamızın yolunu çizecek olan bu esas meselede farklı görüşler vardır.

Millî demokratik devrimi gerçekleştirecek olan millî cephe, en mükemmel biçimiyle, proletaryanın ideolojik, politik ve örgütsel öncülüğünde, bütün millî sınıfların kendi öz örgütleriyle katıldıkları ve çıkarlarını temsil ettikleri sınıf ve tabakaları emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı kitle halinde mücadeleye soktukları zaman gerçekleşecektir. Ne var ki, millî cephe, millî demokratik devrim zaferini sağlayacak bu mükemmelliğe hemen ulaşamaz. Ancak engellerin hemen, bir anda ortadan kalkmasını arzu eden ütopyacılar millî cephenin en mükemmel haliyle hemen, bir anda gerçekleşebileceğini düşünebilir. Millî cephenin millî demokratik devrimi zafere ulaştıracak olgunluğa ulaşması, bu hedefe yönelen bir millî cephe politikasının izlenmesiyle ve bu yolda adım adım ilerliyerek mümkün olur. Millî cepheyi en mükemmel şekliyle düşünüp, bu hedefe yönelen ilerlemeyi adım adım görememek hedefle o hedefe varacak olan süreci birbirine karıştırmaktır. Sürecin emrettiği eylemi yerine getirmeyen, o hedefe hiçbir zaman varamaz.

Millî cepheyi gerçekleştirmek, proletaryanın müttefiklerinden çok proletaryanın devrimci hareketinin görevidir. Bu görevi yerine getirirken çetin ve zigzaklı bir yoldan ilerleyeceğiz. Bu bakımdan biz, hiç bir zaman «Biz devrimin hedeflerini koyarız; onlar ister yanımıza gelirler, ister gelmezler» görüşünü ileri süremeyiz. Böyle bir tutumu benimsersek, devrim çizgisine çekmek için olanca gücümüzle çalışmak zorunda olduğumuz küçük burjuvazi çevrelerinden kendimizi tecrit etmiş oluruz. Bu da karşı devrim-

ci güçlerin ekmeğine yağ sürmek demektir. Oportünistlerin bu hataya düşmeleri tabiidir. Ama biz düşemeyiz.

Millî cephe politikasını ileri süren ve en tutarlı biçimde savunan biziz, müttefiklerimiz değil. Millî cephenin kurulmasından, millî cephenin gerçekleştireceği millî demokratik devrimden en çok yararı olan sınıf proletaryadır. Bunun için küçük burjuvazinin devrimle karşı-devrim arasındaki bocalamaları, yalpalamalarına paralel olarak, biz de millî cephe politikasına soğuyup ısınamayız. Karşı-devrim saflarına yönelince küçük burjuvaziyi düşman ilân etmek, devrim saflarına yönelince hiç bocalamadan bu saflarda kalacaklarını düşünmek, bizim politikamız olamaz. Küçük burjuva aydınları devrimci bir tutum takındığı zaman aşırı iyimserliğe kapılmak, gerici eğilim gösterdiklerinde, bunu olağan saymayıp haklarında aşırı kötümser olmak bizim davranışımız olamaz. Davranışımız, küçük burjuvaziyi devrim saflarında tutmaya yönelik bir politikanın izlenmesidir. Devrimde dostlarımızla düşmanlarımızı birbirine karıştırmaya yönelik her çaba, sonunda bizi devrimci eylem olanaklarından uzaklaştırır. Biz bugün dostlarımızla, düşmanlarımız arasındaki ayırımı eskisine nazaran, Aybar-Aren oportünizminin hâkim olduğu döneme nazaran daha iyi yapıyoruz, ama daha bu işte tam bir başarı, ustalık kazanmış sayılmayız. Dostlarımıza karşı izlememiz gereken «hem birlik, hem ayrılık», «hem dostluk, hem eleştiri» politikasını henüz tam olarak kavramış değiliz.

Üzerinde durmamız gereken başka bir mesele, devrimde öncülük ile millî cephe arasındaki bağdır. Bir cephe söz konusu değilse, öncülük te söz konusu olamaz. Çünkü cephe bir öncü etrafında birleşen müttefikler topluluğu demektir. Millî cephe yoksa, proletaryanın öncülüğünden söz edilemez. «Önce proletaryayı öncü durumuna getirelim, önce kuvvetlenelim, sonra millî cepheyi kurarız» görüşü yanlıştır. Millî cephenin kurulması mücadelesiyle, proletaryayı devrimde öncü, millî cepheye öncü durumuna yükseltme mücadelesi ancak birlikte yürütülebilir. Millî cephe politikasını uygulamadan, demokratik ittifaklarımızdan yararlanmadan proletarya hareketini öncülük şartlarına kavuşturamayız; bunun yanında proletaryayı öncü olabilecek güce kavuşturmak için mücadele, millî cephenin sağlamlaşması uğruna mücadeledir de. Bütün bunlar yanında proleter devrimcileri olarak, her ileri yöndeki adımı ve mücadeleyi destekleyeceğiz ve devrimci yöndeki mücadelelerde öncülük meselesini pazarlık konusu yapmayacağız. Çünkü öncülük, bir pazarlık konusu olmayıp, güçler dengesinin bir sonucudur.

«Proleter devrimci örgüt yoksa, proleter devrimci mücadele olamaz» görüşü de doğru değildir. Doğru olan, «Proleter devrimci örgüt olmadan, proleter devrimci mücadele kalıcı zaferler elde edemez» görüşüdür. Uzun yıllardır ülkemizde adına lâyık bir proleter devrimci örgüt olmamıştır, ama buna rağmen gene de proleter devrimci hareket ve mücadele gitkçe hız kazanmaktadır. İşçi sınıfını öz örgütüne kavuşturma mücadelemiz başarıya ulaştığında, elbette ki hem millî cephe politikasında hem de öncülük meselesinde dev bir adım atmış olacağız. Ama bu, millî cepheyi ve proletarya hareketini güçlendirme görevlerinin birlikte yürütülmesine bağlıdır.

Bugün ne proletarya ne de küçük burjuvazi kendi öz örgütlerine sahip değillerdir. Kendi öz örgütlerine kavuşmaları, millî cephe yönünde çok önemli bir adım olacaktır. Proletaryanın ve küçük burjuvazinin kendi öz örgütlerine henüz sahip olmamaları, biz proleter devrimci-

lerinin küçük burjuva devrimcileri ile millî cephe örgütleri kurmamamız gerektiği anlamına gelemez. Öteden beri Dev-Güç karşısında takınılan yanlış tutumlar, bütün bu noktalardaki hatalı çizginin ve anlayışın neticeleridir. «Kitleler adına millî cephe kurma yetkisi kimsede değildir!»; «Proleter devrimcileriyle Kemalist devrimcilerin bir masada oturmaları, millî cephenin kurulması demek değildir!» sözleri bu sekter tutumu ifade eder. Dev-Güç millî cephe yönünde önemli bir adımdır ve Dev-Güç'ü baltalamaya yönelen görüş ve davranışlar alabildiğine eleştirilmelidir. Bu konuda yanlış görüşlerimizi mutlaka düzeltmeliyiz. Elbette ki Dev-Güç için çıkarları emperyalizmle çelişen, millî cephede yer alması gereken bütün sınıfların örgütlerini biraraya getiren bir dayanışma teşkilâtı denemez. Ama gene de Devrimci Güçbirliği, halkımızın millî demokratik hareketinin bugünkü döneminde sosyalistlerin ve küçük burjuvazinin en bilinçli unsurlarının biraraya geldiği bir güçbirliği hareketi haline getirilebilir. Dev-Güç kurtuluş savaşından sonra sosyalistlerle Kemalistler arasındaki ilk somut güçbirliği hareketi olarak tarihî önem de taşımaktadır. Dev-Güç, emperyalizmin sosyalistlerle Kemalistler arasına ekmek istediği uyuşmazlık tohumlarının tasfiyesine doğru olumlu bir adım olmuştur. Bütün bunlar, millî cephenin sınıflararası bir ittifak halinde, kuruluşuna doğru bir ilk adımdır.

Millî cephe meselesine bağlı olarak, müttefiklerimiz arasında yapılan ayırımlar konusunda da tartışmalar vardır. Toplumu, sınıfları, hep tek bir mütecanis kitle olarak göremeyiz. Bu bizi aldatıcı neticelere götürür. Bunun küçük burjuvazi meselesindeki örneğine bir bakalım. Türkiyemizin nüfusu itibarıyla bir küçük burjuva ülkesi olması, küçük burjuvazinin bilimsel sosyalist tahliline son derece büyük önem kazandırmaktadır. Ülkemizdeki politik gelişmeleri, bilimsel sosyalist küçük burjuvazi tahliline dayandırmadan çözümlemenin imkânı yoktur. Çünkü ülkemizde hemen hemen bütün önemli politik gelişmelerde küçük burjuvazinin önemli rolü vardır. Genel olarak, kapitalist ülkelerde küçük burjuvazi bağımsız sınıf hedefleri, kendine özgü bir ideolojisi olmayan, proletarya ile burjuvazi arasında bocalayan, hangisi güçlü ise onun peşinden giden bir sınıftır. Küçük burjuvazi, bir dönemde proletaryaya, devrime, başka bir dönemde burjuvaziye, karşı-devrime yönelebilir. Bu genel tahlile ek olarak; emperyalizmin egemen olduğu Türkiye'de küçük burjuvazinin çıkarlarının, emperyalizme karşı millî sınıflarla birleştiğini, bazı bocalamalar göstermekle birlikte Millî Demokratik Devrim saflarında yer almasının kaçınılmaz olduğunu belirtelim. Uzun vâdedeki bu bocalama, belirli bir dönemde bir devrimci, bir karşı-devrimci kanada bölünme şeklinde de tezahür edebilir. Aynı küçük burjuva ideologları, bir dönemde devrimci akımın, başka bir dönemde devrime karşı akımın sözcülüğünü, temsilciliğini yapabilirler.

Millî Demokratik Devrim ve Öncülük

Aramızdaki diğer bir görüş ayrılığı millî demokratik devrim tezinin tartışılıp bitmiş olup olmadığı konusundadır. Bu görüşü gerçekten iyi temsil eden bir sözcü kurultayda aynen şunları söylüyor: «Millî demokratik devrim gevezeliği artık geride kaldı. Millî demokratik devrim tartışması artık bitmiştir. Şimdi, 'Evet, millî demokratik devrim, ama nasıl?' sorusuna cevap verilmelidir. ... Mücadele metodlarının tayini gereklidir.»

Kurultaydaki tartışmalar, millî demokratik devrim tezi üzerinde düşünüp, söyliyecek, tartışacak birçok önemli konular olduğunu göstermiştir. Söz alan ba-

zı delegelerin kendilerinden «Millî Demokratik Devrimci» olarak söz etmeleri bunun kanıtıdır. Hemen hatırlıyalım ki, proleter devrimcilerine bu adı oportünist çevreler vermek istemektedir. Görülmektedir ki, millî demokratik devrimin proletaryanın devrimci hareketinin bugünkü aşamada önündeki görev, asgarî programımız olduğu tam olarak kavranmış değildir. Verilen ideolojik mücadele sonucunda hareketimize katılmalar olmuştur. Saflarımıza yeni katılan arkadaşları eylem içinde eğitmek görevini tam olarak başaramadığımız için ideolojik birliğimiz henüz tam anlamıyla sağlam temellere oturmamıştır. Kısacası, saflarımızdaki politik bilinç seviyesinin, Aybar - Aren oportünizminin hâkim olduğu döneme nazaran, çok daha ileri, ama daha önümüzde duran uzun ve zorlu mücadeleler açısından yetersiz olduğu görülmektedir.

Devrimde hegemonyanın devrimci güçler dengesinin bir sonucu olduğunu belirttik. O halde proletaryanın önümüzdeki millî demokratik devrimde öncülüğü, millî sınıflar arasında en tutarlı ve güçlü devrimci sınıf olma potansiyelini taşımasından ötürüdür. Oysa bildiğimiz gibi proletaryanın tarih sahnesinde yer aldığı ilk dönemde bu sınıf «kendiliğinden sınıf» niteliğini taşıyordu ve henüz «kendisi için sınıf» niteliğine ulaşmamıştı. Birinci durumdan ikinci duruma ulaşmak için, uzun ve çetin bir mücadele gereklidir. Ancak bu mücadele başarılı olarak verildiği takdirde proletaryanın sınıf bilincine sahip, örgütlü bir toplumsal güç olarak devrimde öncülüğünden söz edilebilir. Bu mücadeleyi vermeden proletaryanın öncülüğünün otomatik olarak gerçekleşeceğini sanmak çok yanlış bir tutumdur, yersiz bir iddiacılıktır. Böyle bir tutum, bize sosyalist militan kadro olarak, içinde bulunduğumuz şartlarda baş görevimizi, şehir ve köy proletaryasını bilinçlendirme ve örgütleme görevini ihmal ettirir. Toplumda proletaryanın bir sınıf olarak varlığı, gelişmenin herhangi bir anında mutlaka millî demokratik devrime öncü olabileceği anlamına gelmez. Proletarya belli bir aşamada «kendiliğinden sınıf» olarak varolabilir ki, bu durumda öncülüğü söz konusu olamaz. Ya da belli bir ölçüde bilinçlenerek «kendisi için sınıf» olma yolunda bir miktar mesafe katetmiş bulunabilir ki, bu durumda da öncülük pek özel hallerde söz konusudur. Yahut da proletarya, tam bilinçli ve örgütlü sınıf olarak, devrimde ideolojik, politik ve örgütsel öncülüğünü öteki devrimci sınıf ve zümrelere gönüllü olarak kabul ettirir. Bu bakımdan besbelli ki proletaryanın bir sınıf olarak toplumda varoluşu, kaçınılmaz bir şekilde devrimde öncülüğü sonucunu doğurmaz.

Bugün proletarya devrimde öncü olsa idi, o zaman millî cephe kurmak, proletaryayı devrimde öncülüğe kavuşturmak diye bir meselemiz olmazdı. Bugün bu meselemiz vardır ve en temel meselemizdir. Proletaryanın ve öteki millî güçlerin öz örgütünün bulunmadığı şartlarda öncülükten söz edilemez. Proletaryanın öz örgütü, işçi sınıfının öncü kesimini içinde toplayan ve bilimsel sosyalizmin teorik, ideolojik, stratejik - taktik ilkelerine dayanan bir örgüttür. Türkiye proletaryası, henüz böyle bir örgüte sahip değildir. Böyle bir örgüte kavuşmak, öncülük sağlamaya giden yolda en önemli bir adımdır. Ama bu örgüte kavuşmak da, öncülüğün gerçekleşmesi demek değildir. Bu örgüt, hem işçi sınıfına hem de millî cephe vasıtasıyla bütün millî sınıflara yön gösterir bilinçli ve örgütlü kitleleri peşinden sürükler hale gelince proletaryanın öncülüğü gerçekleşmiş olur.

AYDINLIK'ın görüşü şudur: Proleter devrimci hareketin, bilimsel sosyalizmi eylem kılavuzu kabul etmiş aydın

gruplarının teşekkülü döneminde olduğumuz şu sırada, proleter devrimcileri olarak görevimiz bir yandan millî cephenin kurulması için mücadele ederken, bir yandan da proletaryanın öz örgütüne kavuşması için çalışmak, mücadelemizin tek ve tek doğru yönüdür. Bir yandan bütün millî sınıflar arasında emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı millî ve demokratik bilinci yayarken ve bütün millî sınıfların emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı mücadelelerini desteklerken, bir yandan da işçi sınıfına sosyalist bilinç götürmek, ana davâmızdır. Millî cephenin kuruluşunu ve millî cephede proletaryanın öncülüğünü gerçekleştirecek olan mücadele budur. Proletaryaya sınıf bilinci kazandırmak için sadece işçilere değil, bütün millî sınıflara gideceğiz; sadece işçilerin değil, bütün millî sınıfların mücadelelerini destekleyeceğiz. Bilimsel sosyalizm bunu emrediyor. Kitle çizgisi meselesi, işte burada büyük önem kazanmaktadır. Kitle çizgisi, proleter devrimcilerinin devrim anlayışının esasıdır. Kitleler devrimin gerekliliğine inanmadıkça devrim olamaz. Devrim, üç - beş kişinin değil, bilinçli ve örgütlü kitlelerin işidir. Kitle çizgisi, millî demokratik devrim hareketi aşamasında olsun ve sosyalist devrim aşamasında olsun, politikamızın özüdür. Yalnız millî demokratik devrimi değil, sosyalist devrimi de bilinçli ve örgütlü kitlelere dayandıracağız ki, sosyalist devrim zaferi kalıcı olsun.

Kitle çizgisi, TDGF kurultayında bir delegenin en doğru bir biçimde ifade ettiği gibi, kitlenin bilinç seviyesinin «bir kol ilerisinde olmak» tır. Yani kitleyle bağımızı koparmadan onun önünde olacağız. Kitlenin peşine takılmıyacağız, onunla aynı yerde durmayacağız. Kitleyi devrim yolunda ilerleten ama ondan kopmadan, kitlenin «bir kol ilerisinde» yürüyeceğiz. Ne iki kol ilerisinde, ne de hizasında. Kitle çizgisi, popülizm, kitlenin mevcut bilinç seviyesine tapmak değildir. Kitleleri ileriye götürmenin biricik yoludur. Bir hareketin kitle çizgisinde olup olmadığını, o hareketin kaç kişi tarafından yapıldığı, ya da hangi biçimde yapıldığı tayin etmez. Her türlü eylem biçimi kitle çizgisinde olabilir. Bir hareketin kitle çizgisinde olup olmadığını tayin eden ölçü, o hareketin kitlelerin uyanışına, millî cephe politikasına hizmet edip etmediğidir. Kitlelerin uyanışına hizmet etmeyen, kitleleri hareketimizden tecrit eden eylemler, kitle çizgisine aykırı eylemlerdir.

Meselelerimizin bir kısmı bu noktalarda toplanmaktadır. AYDINLIK, bu görüşlerini ileri sürerken son sözü söylediği iddiasında değildir. Görüşlerimizi devrimcilerin tartışmasına sunuyoruz. Çünkü tecrübeler bize öğretmiştir ki, görüşlerimizi açıklayarak eleştirileri öğrendiğimiz zaman fikirlerimizi düzeltmek ve geliştirmek imkânı vardır. Bu görüş ayrılıklarının giderilmesiyle, yanlışlara karşı mücadele yoluyla doğruların bulunmasıyla hareketimiz bilimsel sosyalizm temeli üzerinde birliğe doğru yönelecektir. Devrimci hareketin gelişmesini yöneten kanun : «Birlik, bölünme ve hattâ mücadele, sonra yeniden, yeni bir temel üzerinde birlik» tir. TDGF kurultayı kof olmayan, gerçek birlik yönünde son derece olumlu bir adım olmuştur. Devrimci safları bölmek isteyen yabancı unsurlar amaçlarına ulaşamamışlardır. Kurultayın olumlu etkileri şimdiden görülebilmektedir. Kurultay, devrimci harekete yeni bir güç, yeni bir hız kazandırmıştır; devrim bayrağının kitlelere ulaştırılmasına büyük katkıları olacaktır!

TİP'i Devrimci Harekete Kazandıralım

12 Ekim seçimlerinin sonuçları TİP içinde beklenenden daha erken zamanda yeni bir durumu ortaya çıkarmış bulunmaktadır. Bu bakımdan, TİP konusunu tekrardan ele almamız gerekmektedir.

12 Ekim seçimlerinden sonra TİP içinde koşulların gelişmesinin gösterdiği yeni durumu özetlemek gerekirse, oportünist Aybar kliği başta olmak üzere, bir bütün olarak oportünizmin çözülme sürecinin hızlandığını ve ileri bir noktaya ulaştığını söyleyebiliriz.

Hemen belirtelim ki, oportünizmin çözülme süreci, Türkiye'de proleter devrimci sesin duyulmaya başlamasıyla ve gerçek devrimci eylemin ortaya çıkmasıyla birlikte başlamıştır. Ve bu başlangıcın oldukça eski bir tarihi vardır. Oportünizmin çözülme süreci, proleter devrimci hareketin ideolojik mücadelede ve eylemde kazandığı mesafeler oranında hızlanmış ve olgunlaşmıştır. Proleter devrimci hareket, peş peşe doğan ve olgunlaşan yayın organlarında devrimci düşüncenin gün ışığına çıkmasıyla, toplantılarda ve kongrelerde oportünistlerin karşısına dikilen üyeleriyle, anti-emperyalist gençlik hareketleriyle, işçi ve köylülerin mücadelelerinde ön saflarda yerini alarak, oportünizmin çözülme sürecini başlatmış ve bugünkü çöküş noktasına getirmiştir.

Şimdiki noktada, devrimci bir yönetimin çok daha iyi sonuçlar alabileceği 1965 seçimlerinin sarhoşluğuyla 1969 seçimlerinde başa güreş iddialarına kalkışan oportünist Aybar kliği, seçim darbesinin de etkisiyle, tamamen dağılmanın eşiğinde görünmektedir. Aybar, şahsında somutlaştırdığı oportünizmi yakından tanımamıza imkân sağlamıştır. Devrimci hareketimize başka katkıda bulunmadan, daha fazla zarar vermek imkânını da bulamadan kaybolup gideceğe benzemektedir. Oportünizmin diğer sahte isimlerinin de, bu yolda Aybar'la birlikte aynı sona ulaşacakları az çok bellidir. Şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da, oportünizmin tasfiyesi yönündeki gelişmeleri, proleter devrimci hareketin mücadelesi tayin edecektir.

Oportünist Aybar kliği olsun, sahte Aren muhalefeti olsun, oportünizm, şimdiye kadar, bilinç düzeyi yeterince gelişmemiş üyeleri en gerici unsurların çıkar birliği etrafında toplamasından güç almıştır. Ayakta kalabilmesini üyelerin devrimci düşünceye ulaşmasını belli derecelerde engelleyebilmesine, onlara oportünist tahlilleri mal edebilmesine veya bunu yapamadığı hallerde onların bilinç düzeyini veri olarak kabul etmesine borçludur. Oportünizmin çekirdeğini oluşturan en gerici unsurlar arasındaki çıkar birliği de, bu alanda gösterdiği başarı oranında korunabilmiştir. Taban uyandığı ölçüde paylaşılacak nimetler azalmış ve çıkar birliği bozulmuştur. Şu anda oportünist klikleri ayakta tutan unsur, çıkar birliğinden çok, kader birliğidir. Kader birliği de oportünizmin şimdiki bütünlüğünün korunmasına yetmeyecek gibi görünmektedir. Kaderin olumsuz noktasında eski yol arkadaşlarıyla bir arada bulunmama kurnazlığına sapanların birer ikişer ayrıldıkları ve bu davranışlarına kılıf aradıkları gözden kaçmamaktadır. Son kongrelerde Aybar'ı hararetle desteklemiş olan oportünizmin seçkin simalarının kimi çiftliğine çekilmiştir, kimi gelecek büyük kongre için Doğu illerinde çalışabilmek bahanesiyle bir an önce kopup gitmeye çalışmaktadır.

Oportünist tahlillerin, Türkiye'de olduğu gibi TİP içinde de belli bir geçerlik alanı vardır ve proleter devrimci hareketin yaydığı devrimci düşünce henüz her yere ve her parti üyesine ulaşmamıştır. Oportünizmin yakın zamanlara kadarki etkinliğine ve üyelerin birçoğunun geri bir politik bilinç düzeyinde bulunmasına rağmen, TİP'in, özellikle taşrada, toplumumuzun en ileri kesimini içinde barındırmasından dolayı, TİP içindeki devrimci mücadelenin taşıdığı önemi, proleter devrimci hareket içinde yer alanların hepsinin aynı derecede kavramış olduğunu söyleyemeyiz. Bu gerçeğin pratikteki sonucu, TİP içinde devrimci mücadele şiarımızın eksiksiz bir şekilde uygulanamaması olmuştur. Oportünist tahlillerin TİP içinde kendilerine bir geçerlik alanı bulabilmelerini ve devrimci düşüncemizin TİP içinde henüz yeterince yayılamamış olmasını bu gerçekten ayrı olarak düşünemeyiz. Bu gerçeği ifade etmemizin nedeni, şimdiki koşullarda TİP içindeki devrimci mücadelenin eskiye göre belki de daha büyük bir önem kazanmış olmasıdır.

Birçok parti üyesi seçim sonuçlarını ve toplumumuzun bugünkü koşullarında emperyalizm ve işbirlikçileriyle millî sınıflar arasındaki, karşı devrimci hareket ile devrimci hareket arasındaki güç dengesini doğru olarak değerlendirememiştir. Bu üyeler için 12 Ekim seçimlerinde alınan sonuçlar hayal kırıklığı yaratmış ve şimdiki yöneticilere karşı üye saflarında büyük bir kızgınlık başgöstermiştir. Politik bilinç düzeyi yeterince olgunlaşmamış, çoğu dürüst parti üyelerinin gözleri açılmıştır. Oportünizmin yüzü onlar için de görülebilir hale gelmiştir. Koşullar TİP üyelerinin daha büyük bir kısmının gözünde oportünizmin maskesinin düşürülmesine, oportünizmin gerici ittifakın yardakçılığından, uşaklığından başka birşey olmadığının daha büyük bir kolaylıkla gösterilebilmesine elverişli bir noktaya gelmiştir. Parti üyelerine başarının ölçüsü olarak seçim sonuçlarının öğretilmiş olması, oportünist Aybar kliğinin birçok parti üyesinin gözünden düşmesine yol açarak, bir bakıma yararlı olmuştur. Bugün parti içinde birçok dürüst üye, millî demokratik hareketimizin bugün dünden daha güçlü olduğunu görememektedir. Bu üyeler, seçim sonuçlarına bakarak oportünizmden kopmaktadır. Bu durum devrimci düşüncenin mesafeler kazanmasına elverişli bir ortamın olgunlaştığını göstermektedir. Bu ortam gerekli şekilde değerlendirildiği takdirde, ideolojik mücadele içinde bu ortamı meydana getiren TİP üyelerinin politik bilinç düzeyi geliştirildiği ölçüde, devrimci hareketimiz önemli bir ilerleme gösterecektir.

TİP içinde şimdiye kadar üstü az çok kapalı şekillerde sürdürülen iktidar mücadelesi, bundan böyle açıkça yapılacaktır. Seçimlerden hemen sonra sahte Aren muhalefetinin oportünist tahlillerinin yayın organı olan Emek dergisinin 13. sayısında «seçim herşey değildir sosyalistler göreve» şiarı atılarak ilk işaret verilmiştir. Bu oportünist klik, seçimler sırasında partiyi desteklemeyi bahane ederek bir kısım illeri dolaşmış, ilişki kurabildiği teşkilâtları saflarına kazanmaya çalışmıştır. Arenci oportünistler, seçim kampanyası boyunca, emperyalizm ve işbirlikçilerinin partilerine karşı kitleleri uyarma mücadelesi değil, parti içi kongre mücadelesi yapmışlardır. Proleter devrimcileri, özellikle TDGF üyesi gençler, Türkiye sathında mitingler, birçok kahve toplantısı düzenler, köy köy devrimci düşünceyi kitleye ulaştırmaya çalışır, AP toplantılarında AP'li konuşmacıları soru yağmuruna tutarak maskelerini düşürür ve konuşamaz duruma sokar, devrimci ilkeleri yayma ve kitlelerden öğrenme eyleminin gereklerini eksik-

siz yerine getirirlerken, Arenci oportünistler gelecek büyük kongrenin hazırlıklarıyla meşgul olmuşlardır.

Gelecek kısa dönem içinde TİP'in yeni bir büyük kongreden geçeceği muhakkaktır. Oportünistler, parti üyelerinin daha bilinçsiz olduğu ve oportünizmin parti içinde daha etkili bulunduğu sırada seçilmiş delegelerle, 3. Büyük Kongrede ve Olağanüstü Büyük Kongrede parti yönetimini oportünist Aybar kliğine teslim etmiş olan delegelerle büyük kongreyi yapmak istemektedirler. Bunun yolu yeni bir olağanüstü kongredir. Arenci oportünistler Kasım ortalarında toplanacak olan Genel Yönetim Kurulunda Aybar kliğini böyle bir karara zorlamayı kararlaştırmışlardır. Bu toplantıda bu yönde bir karar alınmadığı takdirde imza toplama yolunu denemelerini beklemek gerekecektir. Partideki karışık duruma bir an önce son verilmesini ve partinin tekrardan canlılık kazanmasını özleyen birçok delege Arencilerin olağanüstü kongre için imza isteklerini olumlu karşılayabilir. Olağanüstü büyük kongre, parti içinde son bir yıl içinde meydana gelen değişmeleri hesaba katmayan bir olup bitti olacaktır. Oportünizm işi olup bittiye getirmeye hazırlanmaktadır. TİP üyelerinin şimdiki devrimci eğilimlerini yansıtmayacak olan böyle bir olup bitti hiç bir şeyi halletmiyecek, TİP içinde de zayıf düşmüş olan oportünizmin parti yıkıcılığı konusundaki hünerlerini bir süre daha göstermesine yarayacaktır. Şimdiki yönetim gibi, böyle bir olup bittiden çıkacak olan yönetim de, TİP'in gelişme yollarını tıkamaya devam edecektir.

Proleter devrimcileri, yeni bir büyük kongrenin henüz söz konusu olmadığı bir sırada seçimlerden çok önce, bütün kademelerde (ilce ve il) kongrelerin yenilenmesini, üyelerin gerçek eğilimlerini temsil eden devrimci yönetimlerin işbaşına gelmesini Türk Solu'nda yayınlanan bir başyazıyla istemişlerdir. Proleter devrimcileri TİP içinde, gerçek bir demokrasiden yanadırlar. TİP tabanını gerçekten temsil eden devrimci yönetimlerin ve delegelerin dışında TİP'in geleceğini tayin etmeye kimsenin hakkı olmadığını belirtmişlerdir. Seçimlerden sonra TİP içinde daha da büyük bir hız kazanan uyanış karşısında, bu düşünce daha da büyük bir geçerlik kazanmaktadır, TİP mutlaka tabanını temsil eden devrimci bir yönetime kavuşmalıdır. Bunun için TİP üyelerinin devrimci isteklerini gerçekten temsil eden devrimci yönetimleri işbaşına getirecek, devrimci delegeleri büyük kongreye yollayacak kademe kongrelerinin derhal başlaması ve kısa zamanda tamamlanmasından başka çare yoktur. TİP'in işler hale gelebilmesi buna bağlıdır. Bunun dışında kalacak olan her yol, TİP'i çözülmemiş sorunlarla karşı karşıya bırakacaktır. TİP içindeki çatışmalar şimdiki seviyede ve daha da keskinleşmiş olarak ortada kalacaktır.

TİP'in karşı karşıya bulunduğu ve geleceğini tayin edecek olan sorun, ABD'nin Altıncı Filosuna limanlarımızı yasak eden, büyükelçi Komer'in, bu CIA ajanının topraklarımızda bulunmasına son veren, ABD emperyalizminin ve gerici iktidarın birçok noktalarda gerilemesine yol açan, köylülerimizi demokratik mücadeleye sokan, kendiliklerinden başlattıkları demokratik mücadelelerinde onlarla kader birliği eden, işçilerimizin iktisadî ve demokratik haklar için mücadelelerinde onlarla birlikte saf tutan, devrimci teorinin sahibi gerçek devrimci güçlerin TİP ile bağlarının tekrardan kurulmasıdır. Bunu, devrimcileri onur kurulları yoluyla TİP'ten ihraç etmiyecek, ihraç edilmiş devrimcileri tekrardan TİP'e kazanabilecek, devrimcilerin TİP'e üyelik için müracaatlarını devrimci kimliklerinden dolayı geri çevirmeyecek olan, devrimci

hareketin kabul edeceği ve TİP tabanının devrimci tutumunu en iyi temsil edecek olan bir devrimci yönetim başarabilecektir. TİP'in geleceği böyle bir yönetime kavuşup kavuşmamasına bağlıdır. Ancak böyle bir yönetim TİP'i oportünizmden arındırabilecek ve tekrar Türkiye'deki devrimci hareketle bağlarını kurabilecektir.

TİP'teki yeni koşullar, üyeler arasındaki ideolojik mücadelemize hız kazandırmamızı emretmektedir. Devrimciliğe en yakın bulunan TİP üyelerinin uyanışı ideolojik mücadele içinde ve devrimci eylemle gerçekleştirilebilir. Mücadelemizin yöntemi ideolojik eğitim ve devrimci eylemdir. Bir yandan her fırsatta üyelerin önünde oportünizmin gerici tahlillerini çürütmemiz, oportünistlerin gerici yüzlerini teşhir etmemiz, onları üyeler önünde açık tartışmaya zorlamamız, kademelerde devrimci teoriyi yayacak olan eğitim çalışmalarını gerçekleştirmemiz gerekmektedir. Oportünizmin gerici tahlillerinin, devrimin dostlarına karşı düşmanlık politikasını yayan görüşlerinin Türkiye'nin gerçekleri tabanına basmadığı, Türkiye'nin sosyal pratiği tarafından reddedildiği TİP üyelerine bu yolla öğretilebilir. Öte yandan her kademede ortaya koyacağımız devrimci eylemlerle onların akla karayı seçmelerine imkân hazırlanmış olur. Proleter devrimci hareket TİP içinde bu yollarla saflarına kazanacağı devrimci üyelerin gücüne dayanacaktır. Bütün gücümüzle ideolojik mücadeleyi yürütelim, devrimci eylemleri başaralım, devrimci saflarımızı sıklaştıralım.

Proleter devrimci hareketin bu mücadelesi içinde TİP devrimci yönetime kavuşacaktır. Ve TİP yurdumuzun devrimci hareketinde etkin bir örgüt, devrimci bir örgüt payesine yükselecektir. Ancak bu takdirde TİP millî demokratik mücadelemizde devrimci bir örgüt haline gelebilecektir.

TİP'teki devrimci mücadelenin önemini israrla belirtmemiz, öteden beri bu partiye emeği geçtiği için kopamayan politik bilinç düzeyi yeterince olgunlaşmamış unsurların romantik bağlılığına benzer bir bağlılıktan ileri gelmemektedir. TİP'in yarım yüzyıllık bilinçli devrimci mücadele tarihimizin olumlu birikimini geniş ölçüde içinde barındırdığı bir gerçektir. Öte yandan, TİP, özellikle taşrada toplumumuzun en ileri kesimini de bir araya getirmiştir. Devrimci hareketimizin malzemesi bu malzemedir. Bu malzemeye sırt çevirmek gerçekçi bir davranış olmayacağı gibi, bir bakıma şimdiki görevlerimizin ihmal edilmesi anlamını da taşır. TİP yurdumuzun dört bir yanında kökleri olan bir örgüttür. Tabanı temsil eden devrimci bir yönetim altında devrimci hareketimizin güçlenmesine yararlı olanakları beraberinde getirmektedir. Bu olanaklara da sırt çeviremeyiz. TİP içindeki devrimci mücadelenin başarısı hareketimizi kısa zamanda daha güçlü kılacaktır. TİP'in imkânlarının devrimci bir şekilde kullanılması devrimci hareketin Türkiye ortamındaki gücünü ve etkinliğini arttıracaktır.

Bu durumda bütün gerçek devrimcilerin görevi TİP içindeki devrimci mücadeleye imkânları nisbetinde katılmaktır. TİP'in ilçe ve il örgütlerinin kongrelerinin en kısa zamanda yapılması ve bu kongrelerde devrimci yönetimlerin iş başına gelmesi, devrimci delegelerin seçilmesi ve bu delegelerden oluşacak Büyük Kongre için mücadele etmeliyiz. Yeni bir olağanüstü kongrenin gerçek yüzünü bütün üyelere göstermeli, TİP'in geleceğinin neye bağlı olduğunu onlara anlatmalıyız. TİP'in ancak tabanın devrimci isteklerini temsil eden devrimci bir yönetim altında başarı yolunda adımlar atabileceği gerçeğini TİP içinde bütün gücümüzle yaymalıyız.

Proletaryanın devrimci teorisini ve devrimci politika ilkelerini TİP'e mal edelim; TİP'i Türkiye'nin devrimci hareketine kazandıralım.

Seçimler ve Devrimci Cephe

Amerikan emperyalizminin ve işbirlikçilerinin ekonomik, siyasî ve ideolojik baskısı altında bulunan Türkiye'de yapılan seçimler sonucunda, emperyalizm ve işbirlikçilerinin baştemsilcisi AP parlamentoda çoğunluğu sağlamıştır.

Oportünist çevreler ve yayın organları, seçimi sosyalist hareket için bir hezimet olarak görmüş ve hemen bir sorumlu bulmaya çalışarak, suçu eski ortakları Aybar ve çevresinin sırtına yıkmışlardır. Seçim sonuçları, oportünizm adına bir «hezimet» olabilir, ancak sosyalistler bakımından durum öyle değildir. Halkımızın millî demokratik hareketinin ulaştığı güç, TİP'in seçimlerde aldığı oyla ölçülemez(*). Parlamentoyu tek mücadele yolu olarak gören ve başta proletarya olmak üzere millî sınıfların bilinçlenmesi ve örgütlenmesi görevimizi baltalayan oportünizm, devrimci hareketin gücünü alınan oy ve parlamentoya giren mebus sayısıyla ölçmektedir. Ölçü bu olunca oportünistler, seçimlerden sonra «büyük yenilgi», «hezimet» çığlıklarıyla devrimci saflarda yılgınlık yaratma görevlerine sarılmışlardır. Ve oportünist Emek dergisi yazarı Sadun Aren'e göre, bu «büyük yenilgi» nin sebebi, «TİP'in sosyalist kimliğini kaybetmiş olmasıdır»(**). TİP ne zamandan beri gerçek anlamda devrimci bir proleter siyasî örgütü kimliğine sahipti ki, kaybetmiş olsun. Aybar, Aren, Boran yönetimi döneminde olsun, bugün olsun TİP'in yönetimine hâkim olan ideolojide ve ilkelerde önemli bir değişme yoktur. Ancak bugün, TİP içindeki oportünist kliklerin gerçek kimliklerini anlayan devrimci TİP üyelerinin sayısı hızla artmaktadır. Esasen sahte Aren muhalefetinin doğuşu, çöküşe giden oportünist ortaklıktan ayrılış ve sorumluluğu Aybar'ın üzerine yıkmaktan öte bir anlam taşımaz. Nitekim Aren «Seçim Yenilgisi» hakkındaki yazısında sosyalizm anlayışını ortaya koymuştur. Oportünist yazar Aren'e göre, TİP sosyalist kimliğini kaybedince, partinin bu durumunu sezen ve eskiden TİP'e oy veren seçmenler, «ya hiç oy kullanmamışlar, **ya da başka partilere oy vermişlerdir»** (altını biz çizdik). Bir seçmen ki, sosyalist kimliğini kaybetti diye TİP'e oy vermiyor ve gidip onun sağında kalan başka bir partiye oy veriyor (?). Bu seçmen olsa olsa Sadun Aren'in anladığı «sosyalizmin» seçmenidir.

Oportünizmin saflarda yılgınlık yaratmak isteyen bozguncu tutumuna ve seçimlerin güçlenen millî demokratik mücadelemiz için asıl ölçü olmamasına rağmen, emperyalizm ve ortaklarının gerilemekte olduğu seçim sonuçlarından dahi anlaşılmaktadır. Emperyalizm ve işbirlikçilerinin hâkim olduğu Türkiye'de, hiç bir millî sınıfın kendi öz örgütleriyle seçimlere katılmadığı Türkiye'de işbirlikçiler iktidarda kalmakla beraber gerilemişlerdir. Bu gerileme, seçimlere katılma oranında, işbirlikçi partilerin aldığı oylarda ve en önemlisi seçim mücadelesine zemin teşkil eden tartışma konularında görülmektedir.

(*) Proleter devrimcilerinin seçim sonrası tahlilleri için bkz. Doğu Perinçek, Seçimler Üzerine, Türk Solu, sayı: 101 ve İbrahim Kaypakkaya, Ölçü Seçimler Değil Güçlenen Millî Demokratik Mücadelemizdir, Türk Solu, sayı: 102.

(**) Emek, sayı: 13, s. 2.

Seçime katılma oranı, Türkiye'de ilk kez % 64'e düşmüştür. 1950 ve 1954 seçimlerinde, seçmenlerin % 89'u, 1961'de % 81'i sandık başına giderken bu oran 1969'da % 64'e düşmüştür. Bu kadar olmamakla beraber aynı düşüş 1957 seçimlerinde de görülmüştü. Şehir merkezlerinde ve köylerde daha büyük oranda görülen seçimlere katılmadaki bu çok hızlı düşüşün sebebini, Ankara televizyonu spikeri gibi, bazı yerlerde havaların çok açık olması, bazı yerlerde ise yağmurlu olmasına bağlamaya imkân yoktur. Emperyalizmin boyunduruğu altında yapılan ve halkımızın hür iradesini ortaya çıkarmayan seçimlere, seçmenlerin % 36'sı itibar etmemiştir. Seçime katılmayanların sayısının AP'ye oy verenlerden çok fazla olduğu düşünülürse, bu oranın önemi ortaya çıkar. Öte yandan işbirlikçi AP oylarında % 6 gibi çok önemli bir gerileme de vardır. AP'deki gerileme, özellikle işçi mücadelesinin ve demokratik köylü hareketlerinin geliştiği bölgelerde görülmektedir. Türkiye'de sanayiin ve tarımda kapitalist ilişkilerin nisbeten ileri olduğu bölgelerde, AP eskii kadar oy alamamaktadır. Öte yandan toprağa bağlı köylünün yaygın olduğu bölgelerde feodal ağalar bağımsız adaylar olarak meclise girmişlerdir.

1969 seçimleri, daha önceki seçimlere göre, Türkiye'nin temel meselelerinin tartışıldığı bir seçim olmuştur. Tartışma konusu artık Türkiye'nin feodal kalıntılar barındıran yarı - sömürge toplum yapısıdır. Uzun yıllar emperyalizm ve işbirlikçilerinin tayin ettiği seçim platformunu bugün devrimci görüşler sınırlamaktadır ve işbirlikçi partiler, millî bağımsızlık, toprak reformu v.s. gibi temel meselelerimiz etrafında görüş açıklamaya zorlanmaktadır.

Oportünist yöneticilerin, parti içindeki devrimci kadrolarda ve halkta yarattıkları güvensizlik dolayısıyla meydana gelen TİP oylarındaki düşüşü, halkımızın sosyalizme duyduğu ilginin azalması şeklinde yorumlayamayız. TİP yönetimi, parti içindeki ve dışındaki devrimci kadroları seçim kampanyasında örgütleyip, seferber edecek nitelikte olmadığı gibi, geçen seçimlerde TİP'e gelen bir kısım ilerici - reformcu oylar CHP'ye gitmiştir. Hiç şüphesiz, parlamentoyu tek mücadele yeri olarak görmeyen devrimci görüşlerin hâkim olduğu bir TİP geçen seçimlerde devrimci bilincin yayılması yönünde açıklandığı gibi oy bakımından da çok daha başarılı olurdu. İşçi ve köylü mücadelelerinin geliştiği bölgelerde AP oylarındaki gerileme ve TİP oylarındaki ilerleme bunun kanıtıdır.

Proleter devrimcileri, halkımıza gerçekleri ve devrimci fikirleri açıklama kampanyası için seçimleri elverişli bir ortam olarak değerlendirmişlerdir. Türkiye'nin dört bir yanında geniş emekçi kitleleriyle ilişkiler kuran sosyalistler, halkımızın kurtuluşunun bağımsızlık ve demokrasi mücadelesiyle gerçekleşeceğini anlatmışlar, gerici parlamenter düzende bugün emekçilerin gerçek partilerinin bulunmadığını, bununla beraber programı ve yapısı itibariyle en ileri siyasî kuruluşun TİP olduğunu belirtmişlerdir. Proleter devrimcileri oportünist yöneticilerine rağmen, TİP'i diğer partilerle aynı kefeye koyup, seçimleri boykot sloganını atmamışlardır. Çünkü TİP içinde devrimci eğilimleri güçlü bir taşra teşkilâtı vardır ve bunun yanında, seçimleri boykot sloganı, ancak Amerikan emperyalizmi ve işbirlikçilerinin vesayeti altındaki seçimler yerine, millî sınıfların öz örgütlerinin bulunduğu gerçek demokrasi ortamını yaratmak için devrimci bir adımın atılabileceği şartlarda söz konusudur.

Seçim sonucunda, İşçi - Köylü gazetesinin de yazdığı gibi, **Amerikancı AP Diken Üzerine Oturmuştur.** İşçi ve Köy-

lü hareketlerinin yaygınlaştığı ve güçlendiği, seçim sonuçlarının da etkisiyle küçük burjuvazideki radikal eğilimlerin geliştiği bir Türkiye'de AP iktidarının pek sağlam temellere oturmadığını, emperyalizm ve işbirlikçileri dahil herkes bilmektedir. Gelişen millî demokratik eğilimler karşısında girişilecek baskı ve yıldırma tedbirleri AP'yi çıkmaza sürükleyecek ve demokratik güçbirliğini de geliştirecektir. Emperyalizm ve işbirlikçileriyle millî güçler arasındaki çelişkiler keskinleştiği ve mücadelenin sertleştiği bir dönemde, proleter devrimcilerinin millî cephe politikasını doğru bir şekilde uygulamaları gittikçe daha çok önem kazanmaktadır. Emperyalizm ve işbirlikçileri, millî sınıflar arasındaki uzlaşmaz olmayan çelişmelerin sert mücadelelere yol açması ve millî güçlerin parçalanması için bütün güçleriyle çalışacaklardır. Emperyalizmin küçük burjuvazi içindeki ideologları olsun, sosyalist kisve altında ortaya çıkan oportünistler olsun millî cepheyi bölme ve emperyalizmin egemenliğine hizmet görevlerini önümüzdeki dönemde daha büyük bir gayretkeşlikle yerine getireceklerdir. Bu durumda millî demokratik mücadelemizin en bilinçli gücü olan proleter devrimcilerinin, millî cephe içinde bozgunculuk yaratmak isteyen bütün akımlara karşı ve sosyalistleri diğer millî güçlerden tecrit edecek bütün davranışlara karşı mücadele görevleri vardır. ODTÜ'de sosyalist öğrencilerle sosyal demokratlar arasındaki doğru devrimci hedeflere yönelen millî cephe dayanışması bu uyanık tutumun son örneğidir ve bu tutumun bütün Türkiye'ye yayılması önemli bir devrimci gelişme olacaktır.

«PARLAMENTO DIŞI MUHALEFET»

Seçimlerden sonra, halkımızın uyanışına katkıları olmuş kimi yazarlar, gerici parlamenter düzene karşı «Parlamento Dışı Muhalefet» bayrağı altında ortak bir mücadele önermişlerdir. Devrimci mücadeleyi «Parlamento Dışı Muhalefet» (PDM) olarak koymak hatalı bir tutumdur. Bir kere Türkiye'deki devrimci mücadele parlamento içindeki güçlerle dışındaki güçler arasında değil, emperyalizm ve işbirlikçileriyle millî sınıflar arasındadır. PDM sloganı, devrimci mücadelenin sınıfsal karakterini gözden uzaklaştırdığı gibi, parlamento içinde de millî güçler bulunduğu ve bunların çoğalabileceği gerçeğini de görmemektedir. Parlamentoya tamamen sırt çevirmek ve parlamento içinde mücadele olanaklarını reddetmek, doğru bir tutum sayılamaz. PDM sloganı, halkımızın millî kurtuluş mücadelesinin hedeflerini ve düşmanlarını açıklamadığı gibi, bütün kabahati parlamentoya yükleyerek, temel meselemiz olan emperyalizmin boyunduruğundan kurtulma amacımızı da ifade edememektedir. Günümüz Türkiye'sinde doğru devrimci slogan: EMPERYALİZM VE İŞBİRLİKÇİLERİNE KARŞI DEVRİMCİ GÜÇBİRLİĞİ'dir.

Bütün bunlar yanında, devrimci muhalefetin adını koymak gibi önemli konularda, bütün devrimci çevrelerin fikirleri alınarak katıldığı sonuçlara varmak en doğru yol olacaktır.

DEVRİM DERGİSİNE DEVRİMCİ SELÂM

Devrimci mücadele, Devrim dergisinin çıkışıyla güçlü bir yayın organına kavuştu. Biz, proleter devrimcileri, derginin çıkışını sevinçle karşılıyoruz. Devrim dergisi, asker - sivil aydın zümrenin Kemalist özünün canlanmasına ve anti - emperyalist bir tutum izleyerek halkımızın millî demokratik mücadelesine önemli katkılarda bulunacaktır.

27 Mayıs 1960 da asker - sivil aydın zümrenin öncülüğünde yürütülen demokratik mücadelenin sonucu kazanılan ve halkımızın millî demokratik taleplerini

geniş ölçüde dile getiren anayasamız sınırlı da olsa demokratik bir ortamın gelişmesini sağlamıştır. Bu ortamda çıkan Yön dergisi bütün millî sınıfların aydın kesimlerine açık ve onlara seslenen bir dergiydi. Esas olarak aynı kadronun çıkardığı Devrim dergisinin de en az Yön kadar devrimci mücadelemize katkıları olacaktır. Yön, halkımızın temel meseleleri üzerinde tartışan, çözümlerini araştıran bir dergiydi. İki yıldır onun yerini dolduran bir derginin çıkmayışı devrimci saflar bakımından bir kayıp olmuştur. Devrim'in çıkışı bu boşluğu dolduracaktır. Dergiyi yeni ve önemli görevler beklemektedir.

Hiç şüphesiz bu görevlerin ilk ve en önemlisi, asker - sivil aydın zümrenin kadrolarına musallat olmuş ve bu zümreyi küçümsenmeyecek ölçüde etkileyen, emperyalizmin hakimiyet aracı gerici parlamentarizme bel bağlamış, emperyalizmin ideolojik etkisi altındaki akımın etkilerini kırmaktır. Küçük burjuvazinin saflarında millî olmayan ideolojilerin ayıklanmasında, ülkemizde Amerikan emperyalizminin, işbirlikçilerinin ve feodal mütegallibe ittifakının hakimiyetini sağladığı gerçeğinin kavranılmasında kıyasıya bir mücadele dergiyi beklemektedir.

Derginin görüşlerini topluca açıklayan, Cumhuriyetten bu yana gelişmeleri inceleyen ve Türkiye şartlarının tahlilinin yer aldığı bildiri, bundan böyle izleyeceği politik ve ideolojik görüşleri açıklıyor. Biz özellikle bu bildiri üzerinde durmak istiyoruz. Öncelikle belirtelim ki, bildiri bağımsızlık ve demokrasi hedefine yönelmiş ve asker - sivil aydın zümrenin devrimci düşüncesinin bir ürünüdür. Ancak genel doğrultusu itibariyle olumlu bulduğumuz ve tasvip ettiğimiz bildiride önemli eksiklikler vardır.

Bildiride dünya şartlarının yer almayışı önemli bir eksikliktir. Dünyanın her yerindeki gerçek devrimciler, kendi devrimlerinin ve dünya devrimci hareketinin akış yolunu doğru tesbit edebilmek için, öncelikle dünya şartlarını iyi tahlil etmek göreviyle karşı karşıyadır. Çünkü, dünyanın her yerindeki gerçek devrimciler, ancak böylelikle kendi devrimleriyle dünya devrimci hareketi arasındaki ilişkiyi değerlendirebilir, dünyadaki hangi akımların karşısında hangi akımların yanında yer almaları gerektiğini tayin edebilirler.

Nasıl ki dünyada ilk defa emperyalist ülkelere karşı, Mustafa Kemal'in önderliğinde yürüttüğü millî kurtuluş savaşımız ve onun zaferi bütün ezilen dünya halklarına, sömürge ve yarı - sömürge ülkelerin halklarına örnek olmuşsa, bugün de bizim dünya devrimci hareketinden öğreneceğimiz çok şeyler vardır.

Bildirinin ekonomik çıkmaz bölümünde «Çağımız hızlı kalkınma çağıdır» deniyor. Arkasından Bulgaristan örneği gösteriliyor. Çağımız halkların millî kurtuluş mücadelesi verdikleri, emperyalizmin yıkıldığı, sosyalist devrimlerin yaygınlaştığı bir çağdır. Dünyada olsun ülkemizde olsun meseleyi bir kalkınma meselesi olarak ele almak bizce hatalıdır. Bugün ülkemizde «tutucular koalisyonu» denilen şey, yani emperyalizm işbirlikçileri ve feodal mütegallibe ittifakının egemenliğine son verilip verilmeyeceği meselesi ana meselemizdir. Türkiye halkının önünde bir kalkınma yolunun tercihi değil, Amerikan emperyalizminin siyasî, iktisadî, ideolojik, askerî bütün alanlarda hakimiyetine son verilmesi, Türkiye'nin bağımsız, demokratik bir ülke durumuna yükseltilmesi meselesi vardır. Kalkınmanın da bir siyasî iktidar değişikliğiyle olacağını biliyoruz. «Tutucular koalisyonu» nda hâkim unsurun Amerikan emperyalizmi olduğunu gözden ırak tutmamak gerekir. Aksi halde hedefimizi ve ona gidecek yolu doğru çizemeyiz.

Eğer Mustafa Kemal emperyalizm

hedefini doğru tesbit etmeseydi ve o hedefe varmak için gerekli bilinci ve teşkilâtlanmayı sağlamasaydı millî kurtuluş savaşımız zafere ulaşamazdı. Bugün halkımızın Amerikan emperyalizmine karşı mücadelesinin ve millî kurtuluş bilincinin tam olmadığına bakarak biz gerçekleri açıkça söylemekten çekinmemeliyiz. Kendimizin tesbit ettiği doğruları halkımıza maletmek bizim temel görevimiz olmalıdır.

Bütün dünyada, sömürge ve yarı - sömürge ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de halkımızın yürüttüğü millî demokratik mücadelemiz vardır. Ülkemizde çoğu defa proleter devrimcilerle Kemalistlerin ittifakına dayanan bu mücadele gün geçtikçe hızla yayılmaktadır. Gençliğin yürüttüğü demokratik üniversite mücadelesi, giderek halkımızın millî demokratik taleplerini şiar edinmiştir. Şehirlerde Amerikan emperyalizmine karşı bağımsızlık hareketleri aydınların, gençliğin, işçilerin ve bütün yurtseverlerin katıldığı ve güçlendiği göz önündedir. İşçilerin hür olarak sendika seçmek, iktisadî ve demokratik hakları uğruna giriştikleri mücadeleler, emperyalizmin işbirlikçilerini zaman zaman dize getirebilmekte ve başarılar kazanmaktadır. Topraksız ve az topraklı köylülerin toprak ve hürriyet mücadelesi, feodal mütegallibeye, toprak ağalarına ağır darbeler indiriyor. Gençler okulları, işçiler fabrikaları ve köylüler ağaların haksız olarak gasbettikleri toprakları işgal ediyorlar. Millî demokratik mücadelemiz her geçen gün yeni mevziler kazanıyor. Eğer limanlarımıza 6. Filo gelemiyorsa, eğer «Honço Kommer» yurdumuzdan defolup gitmek zorunda kaldıysa, bu elbette halkımızın millî demokratik mücadelesinin neticeleridir. Her kim, mücadelenin bugünkü seviyesine ve neticelerine bakarak bunları küçümserse hata eder. Halkımızın millî demokratik mücadelesinin yarınki zaferini göremez. Devrim dergisi bildirisinde, «Tutucular Koalisyonuna» karşı verilen mücadelelere yer vermemiştir.

Bildiride Tam Bağımsızlık ve Gerçek Demokrasi ana ilke olarak alınmaktadır. Ama bu hedefe varabilecek devrimci mücadelenin yolu doğru tesbit edilmeyip, sadece «Kemalistlerin Tarihî Görevi» nden söz edilmektedir. Hiçbir zaman akıldan çıkarmayalım ki halkımızın millî demokratik zaferi; emperyalizm, işbirlikçileri ve feodal mütegallibe dışında, bütün millî sınıf ve tabakaların ortak mücadelesiyle gerçekleşecektir. Bizim tarihimiz ve dünya devrimci hareketi bize bunu öğretiyor. Bütün devrimciler tarafından mutlaka kavranılması gereken şu gerçeği görelim : Türkiye'de işçi sınıfının örgütlü olarak katılmadığı bir millî kurtuluş mücadelesi kesin zafere ulaşamaz. Eğer millî kurtuluş mücadelemizin kalıcı zaferler kazanmasını istiyorsak, eğer tekrar emperyalizmin pençesine düşmek istemiyorsak.

Bu zorunluluk, gerçek bir Kemalist devrimciyi, proletaryanın bilinçlenmesi ve örgütlenmesi, anti - emperyalist mücadelede sınıf olarak varlığını duyurmasını desteklemeye sevketmelidir. Nasıl biz, proleter devrimcileri, küçük burjuvazinin içindeki gayri - millî unsurlarla mücadele ediyorsak ve Kemalistlerin güçlenmelerini ve örgütlenmelerini destekliyorsak aynen öyle. Yine bütün millî sınıfların kendi öz örgütleriyle katıldıkları millî cephenin kurulması zorunluluğu Kemalistleri, yalnız kendi saflarında değil, bütün müttefiklerinin saflarındaki millî cephe bozguncularıyla mücadeleye sevkeder. Nasıl proleter devrimcileri işçi sınıfı hareketine musallat olmuş millî cephe bozguncularıyla mücadele ile yetinmeyip, küçük burjuvazi ve hattâ millî burjuvazi saflarındaki millî olmayan ideolojilerin bozguncu etkilerine karşı mücadele veriyorlarsa aynen öyle.

Yine millî cephe meselesine bağlı olarak bugün proleter devrimcilere ve bütün millî kurtuluşçulara karşı kullanılan faşist ceza kanunlarına karşı mücadele etmek gerekir. Şunu unutmayalım ki bu kanunlar anti-Kemalist karşı devrimin güçlendiği sıralarda, işbirlikçi ittifakın perçinlenmesi için daha da şiddetlendirildiler. Bütün millî sınıfların örgütlenmelerini önlemek amacındaki bu duruma karşı çıkılması gerekirdi.

Bildiride önemli bir konu da **«devrimci parti meselesi»** dir. Devrimci partiden ne anlatıldığı yeterince anlaşılamamaktadır. Bu partiyle, millî cephe mi kastediliyor, yoksa asker-sivil aydın zümrenin önderliğinde bütün halkın çıkarlarını temsil edecek bir parti mi? Bu konu üzerinde önemle durmak gerekiyor. Biz proleter devrimcileri, millî demokratik hareketimizin, millî demokratik devrime dönüşebilmesi ve nihai hedefimiz sosyalizme varabilmek için proleteryanın sınıf bilincine ulaşması, öz örgütüne kavuşması ve devrimde öncülük kazanması için mücadele ederiz. Bu yüzden biz, proletaryanın siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını sonuna kadar savunacağız. Ama biz, aynı zamanda bütün millî sınıfların, küçük burjuvazinin ve millî burjuvazinin de öz örgütlerine kavuşmalarını isteriz ve bunun için de mücadele ederiz. Bugün ne proletaryanın ne de diğer millî sınıfların öz örgütleri yoktur. Bu yüzden hem millî cepheyi kurmak ve Amerikan emperyalizmine işbirlikçilerine ve feodal mütegallibe ittifakına karşı mücadele, hem millî sınıfların kendi öz örgütlerine kavuşması için mücadele birlikte yürütülmelidir.

Millî güçlerin tek bir devrimci parti ile temsil edilmesi, hem millî cephenin zaferini kesin olarak sağlayamaz, hem de millî sınıf ve tabakalar arasındaki çelişmeleri çözemez. Devrimciler arasındaki güçbirliğinin esası emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı birliktir. Bu onların arasında ayrılıkların olmadığını göstermez. Eğer millî sınıflar arasındaki çelişkilerin, toplumumuzun ana çelişkisine göre uzlaşır durumda olmasına bakarak hepsinin ortak bir partide toplanması düşünülüyorsa bu önemli bir hatadır.

Son bir noktayı daha belirtelim; bildiride Doğu meselesinden hiç söz edilmemektedir. Türkiye'de ayrı bir dili ve kültürü olan bir kürt topluluğu vardır. Bu topluluğu görmemek, onun demokratik meselelerini görmemek devrimci bir tutum olamaz. Bildiride bir yerde «... Bu partiler, etnik özellikler ve mezhep ayrılıklarından yararlanmaya çalışmakta...» denmektedir. Ama bu etnik özellikler karşısında bir tutum açıklanmamaktadır. Burada üstü kapalı da olsa emperyalizmin ve işbirlikçilerinin bölme istekleri ve politikaları belirtilmek istenmektedir. Bizce bu konuda da gerekli mücadele yapılmalıdır. Özellikle asker-sivil aydın zümre içindeki şöven eğilimlerin giderilmesi yolunda çaba harcamak gerekir. Çünkü Türkiye'de yaşayan herkes, emperyalizmin, işbirlikçilerinin ve feodal mütegallibenin baskısı altındadır. Türkler ve Kürtler birinci kurtuluş savaşımızda olduğu gibi emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı omuz omuza mücadele edecektir. Emperyalizmin amacı, etnik özellikleri kullanarak millî kurtuluş mücadelemizi bölmektir. Bölme gayretlerine karşı devrimci tutum, toplulukların kardeşliği ve demokratik haklarına saygıdır. Millî güçlerin meselesi ise Türkiye'de yaşayan herkesin emperyalizme karşı demokratik haklara dayanan birliğini gerçekleştirmektir.

AYDINLIK, millî kurtuluş mücadelemizin yeni ve güçlü dergisini dostça selâmlar. Devrimciler arasındaki güçbirliği karşılıklı eleştiriyle daha sağlam temellere oturacaktır. DEVRİM'e devrimci mücadelesinde başarılar.

GENÇLİKTE GÜÇBİRLİĞİ

Ortadoğu Teknik Üniversitesinde işbirlikçi Rektör Kurdaş ve onun dümen suyuna giden Akademik Konsey üyelerinin kararı ile 7 devrimci öğrenci daha okuldan ihraç edildiler. Her ne kadar bir öğrenci kesin ihraç edilmiş gözüküyorsa da, ihraç biçimi, öteki altı öğrenciyi de kesin olarak okuldan uzaklaştırmaktadır.

Amerikancı Rektörün, üç öğretim üyesinden sonra, yedi öğrenciyi daha ihraç etmesi, devrimci öğrenci ve öğretim üyeleri üzerinde yeni tertiplere girmesi, Üniversitede büyük tepkilere yolaçtı. Halen Rektörlük binasını jandarma karakolu haline getiren Kurdaş, giderayak okulda yeni olaylar çıkartmak ve öğrenci liderlerini Taylan Özgür gibi, kim vurduya getirmek için çeşitli tertiplere girişmiştir. Üniversitenin çeşitli yerlerine yerleştirilen hafiyeler, paralı özel muhafızlar, devrimcileri sürekli olarak takip etmektedir. Komer olayından sonra kaçak bulunan öğrenci liderlerinden Sinan Cemgil, Kurdaş takımının ihbarıyla Aydın'da yakalanarak Ankara Cezaevine getirilmiştir. Ahmet Sina ise halen kaçaktır.

ODTÜ'de yürütülen bu tertipler, öteki Üniversite ve Fakültelerde de aynen uygulanmaktadır. Orman Fakültesi öğrenci liderlerinden Mehmet Cantekin özel okul sermayedarları tarafından öldürülmüş, failleri bulunamamıştır. Taylan Özgür polisin gözü önünde kurşunlanmış, kaatil yakalanmamıştır. Deniz Gezmiş Hukuk Fakültesinden atılmış ve arkasından Dekanın tertip ve ihbarı ile tevkif ettirilmiştir.

Öteyandan devrimci gençler bütün bu tertip ve cinayetler karşısında yılmayacaklarını ve bundan böyle kendilerini korumak üzere tedbirler alacaklarını ilân etmişlerdir. Devrimci ilerici gençlik arasına sokulmak istenen nifak tohumları da yeşerecek ortam bulamamıştır. Bütün ilerici yurtsever gençlik bölünmez bir bütün halinde emperyalizme ve onun işbirlikçilerine karşı saf halindedir. Bunun en son örneğini ODTÜ gençleri vermiştir. Komerci Kurdaş, efendilerinin bursuyla Amerika'ya gitmeden önce, sosyalist gençlerle, sosyal demokratları biribirlerine düşürmek istedi. Kurdaş'ın bu planını bozan gençler ortak bir protokol imzalayarak güçbirliği ittifakı yaptıklarını bir bildiri ile ilân ettiler.

ODTÜ Öğrenci Birliği Başkanı Erhan Erdoğmuş ve ODTÜ Öğrenci Birliği Genel Kurul Başkanı Münir Aktolga imzasıyla yayınlanan bildiride özetle şöyle denmektedir :

Türkiyemiz yeni bir döneme giriyor. Sandıktan yine Amerikan emperyalizmi, işbirlikçi burjuvazi ve feodal ağa ittifakı çıktı. Artık şu iyice anlaşılmalıdır ki Türkiyemiz tam bağımsız bir ülke haline gelmeden, feodal artıklar tasfiye edilmeden hiç bir temel meselemiz halledilemez.»

Bildiride emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve toprak ağalığı ittifakının ülkemizde hâkimiyeti belirtildikten sonra «Ortak düşmana karşı ortak mücadele, devrimciler güçbirliğinin temel ilkesidir. Kim ki bu mücadelede millici saflar içinde bozgunculuk yapar, yani millî cepheyi bozucu davranışlarda bulunur, onun aramızda yeri olmayacaktır» denilmekte ve bildiri şöyle son bulmaktadır :

«Daha dün CIA ajanı Komer'in arabasını yakıp millî kurtuluş mücadelemizin ilk meşalesini yakan devrimci ODTÜ gençliği olarak tüm ilerici güçleri Amerikan emperyalizmine, toprak ağalığına ve işbirlikçi takımına karşı millî cephe

bayrağı altında toplanmaya çağırıyoruz. Ve sırtımızda taşıdığımız tarihî sorumluluğun bilincinde olan bizler ODTÜ'de bunun en somut ve güçlü örneğini vermeye kararlıyız. Bunu gerçekleştirmek için en kısa zamanda yeniden toplanacak olan Öğrenci Birliği Genel Kurulunda millî cephe bayrağı altında toplanarak devrimcilerin temsil edildiği bir kadro Öğrenci Birliğini ele alacaktır. Bu güçlü ittifak gerçekleşinceye kadar Öğrenci Birliğini Erhan Erdoğmuş'un yönetmesi konusunda görüş birliğine varılmıştır.

Mücadelemiz millî demokratik devrim mücadelesidir. Millidir çünkü emperyalizme karşıdır. Demokratiktir çünkü toprak ağalığını tasfiyeyi hedef almaktadır.

Zafer millî kurtuluşçularındır.

Yaşasın halkımızın millî demokratik devrim mücadelesi ve onun zaferi.

Yaşasın millî cephe bayrağı altında toplanan devrimci ODTÜ'lüler.

Kahrolsun Amerikan emperyalizmi ve onun yerli maşaları.»

DENİZ GEZMİŞ VE ATIL ANT HAPİSTE

Devrimci gençlik hareketinin önderlerinden Deniz Gezmiş Üniversite olaylarından dolayı yargılanmaktadır. Gezmiş iki duruşmada da serbest bırakılmamıştır. Devrimci arkadaşımız halen İstanbul Sağmalcılar Cezaevinde tutukludur ve duruşması 11 Kasım tarihine bırakılmıştır.

Dergimiz kurucularından ve Ankara Hukuk Fakültesi Fikir Kulübü Başkanı Atıl Ant'ın 11 Haziran anti-emperyalist hareketi dolayısıyla hakkında gıyabi tevkif kararı vardı. Atıl Ant savcılığa teslim olmuş ve tutuklanarak Ankara Cezaevine gönderilmiştir.

ABD'de Vietnam Savaşına Karşı Dev Gösteri

ABD'de, Vietnam halkının kurtuluş mücadelesinin ve içte zencilerin giriştikleri mücadelenin politik ve ideolojik etkinlerinin, devamlı olarak gelişen bir politik bilince zemin teşkil ettiği uzun süredir bilinmektedir. Uzun bir teslimiyet devresinden sonra başgösteren gençlik hareketleri, bugün oldukça ilerlemiş, şu veya bu nedenle Vietnam savaşına karşı tepki gösteren diğer toplumsal gruplara da sıçramış bir durumdadır. Beri yandan, ABD ekonomisinde başgösteren güçlükler, işçi sınıfı saflarında da bir uyanışa sahne olmakta, her geçen gün gitgide artan sayıda grevlere, sarı sendi-

kalarla keskinleşen mücadelelere ve giderek devrimci hareketlere karşı artan bir ilgiye sebep olmaktadır.

Bugün ABD'de sol harekette, özellikle gençlik içinde, iki yönde bir gelişme mevcuttur. Yukarıda işaret edildiği gibi, bir yandan anti - militarist, anti - emperyalist düşünceler gitgide daha geniş çevrelere sıçrarken beri yandan daha ileri bir politik bilince, marksist - leninist ilkelerin kabulüne doğru yoğun bir hareket de mevcuttur. Ne var ki, özellikle gençlik hareketi içinde bu ilkelerin, proleter devrimciliğinin kabulü, öyle kendiliğinden olmamakta, ancak uzun süreli ve yoğun politik mücadelelerle sağlanabilmektedir. Proleter devrimcileri gençlik ile işçi sınıfı arasındaki ilişkileri geliştirmek, küçük burjuva gençlerini geleneksel tecritlerinden, fildişi kule idealizminden sıyırmak ve Marcuse'ciliği, işçi sınıfının devrimci bir güç olmadığı yolundaki fikirleri ve anarşist eylemleri yenmek için mücadele etmektedirler.

Amerika'da Vietnam savaşına karşı son gösteriler, esasta bu iki gelişme tarzından birincisinin delili olarak kabul edilmelidir. Hiç şüphesiz, ABD'de pasifist ve hümanist - liberal çıkış nedenleriyle bile olsa, anti - militarizmin ve anti - emperyalizmin bu kendiliğinden gelişmesi ümit vericidir. Beri yandan, proleter devrimcileri de bu genel yaygınlaşma içinde daha tutarlı ve devrimci bir tutum için mücadelelerini vermektedirler. Gençlik hareketlerinin yarı - hippy, yarı - Marcuse'ci sağ kanadının eylemlerine geniş yer veren Amerikan burjuva basını, içteki bu ideolojik - örgütsel mücadeleyi aksettirmekten, buna dikkati çekmekten dikkatle kaçınmaktadır.

Bütün ezilen - sömürülen halkların iyice bilmeleri gereken nokta şudur : Millî kurtuluş mücadeleleri, emperyalizme karşı kalıcı zaferler, hele emperyalist ülkeler halklarının öncülerinin bilinç seviyesi marksizm - leninizme ulaşmadıkça, pasifist anti - militarist eylemler ne kadar yaygınlaşırsa yaygınlaşsın, temelde ancak ezilen halkların kendi güçleriyle, mücadelelerini hiç bir taviz vermeden sonuna kadar sürdürmeleriyle kazanılır. Emperyalist ülkelerde kamuoyunda anti - emperyalist görüşlerin gelişmesi dikkate alınmalı, fakat bu gelişme proleter devrimciliğine yönelmedikçe, emperyalist ülkelerin hâkim sınıflarının ancak geçici tavizler vermesiyle sonuçlanacağı unutulmamalıdır.

ABD'de Vietnam savaşına karşı son protesto hareketi barışçı yönde olumlu bir hareket olmuştur. Amerikan emperyalizminin baskı ve sömürüsü altında olan Türkiye halkı olarak, biz de, yiğit Vietnam halkıyla olduğu kadar Amerika'nın barışsever halkıyla da dayanışma halinde olacağız. Halkımız Amerikan halkının değil, Amerikan emperyalizminin düşmanıdır.

cengiz çandar

oportünistler emperyalizmin hizmetinde

1960'larda hızlanan millî - demokratik mücadelemiz çeşitli ideolojik akımlar tarafından baltalanmak ve saptırılmak istenmiş; bu akımları ideoloji ve eylem planında etkisiz bıraktığı ölçüde daha güçlü olarak yol alabilmiştir. Kaçınılmaz olarak millî - demokratik mücadelemizin baş düşmanı olan Amerikan emperyalizmine hizmet eden bu ideolojik akımlar tasfiye oldukça kılık değiştirmişler ve devrime giden yolun önüne çıkmışlardır. Yurdumuzun Amerikan emperyalizminin vesayeti altında olması nedeniyle böylesine akımların bulunması doğaldır. Ancak, devrimciler hedeflerine bu akımları etkisiz bırakacakları ölçüde ulaşacaklarından, bunlara karşı gerçek ifadesini sosyal pratikte bulacak kesin ve şiddetli bir ideolojik mücadelenin açılması da zorunludur.

1969 genel seçimlerinden sonra halk - aydın ikilemi yaratma amacında olan ve millî - demokratik mücadelemizin dostlarıyla düşmanlarını birbirine karıştırarak mücadeleyi saptırma sonucunu doğuran akım sosyal demok-

rasi saflarında da etkili olmaya başlamış ve sivil - asker aydın zümreyi eylemsizleştirmeye yönelmiştir. Aybar oportünizminin başlıca teorik dayanaklarından olan «halk - aydın» uzlaşmaz çelişkisi ideolojik planda yürütülen şiddetli bir mücadele ve bu mücadelenin aydınlattığı yolda yürüyen devrimci pratik tarafından yıkılmıştır. Aybar oportünizmine hâkim olan bu anlayış emperyalizme karşı verilen mücadelede dostu düşmanı karıştırarak çıkarları objektif olarak emperyalizmle çelişen ve millici güçler arasında yer alması gereken sivil - asker aydın zümreye karşı düşmanca bir politika izlenmesi sonucunu doğuruyor; böylece millî - demokratik saflarda bölücü, bozguncu bir rol oynuyordu. Bu anlayış emperyalizmin klasik «böl ve hükmet» politikasına uygun bir anlayıştı ve emperyalizmin ekmeğine yağ sürdüğü için de halkımızın kurtuluş mücadelesine düşman bir akımdı. Sosyalist kadrolarda bu akımın ezilmesi millî - demokratik mücadelemize güç kattı. Ne var ki, sosyalist kadrolarda büyük ölçüde silinen bu akım sosyal demokrat kadrolara bulaştı. Ecevit'in sık sık değindiği «halk - aydın» uzlaşmaz çelişkisi diğer sosyal demokrat yöneticilerin beyanatlarına ve tahlillerine de pelesenk oldu. Amerikan emperyalizminin millici güçleri bölme aracı olan bu akımı millici güçlerin birliğini sağlamak için nasıl sosyalist kadrolar içinde tasfiye çabası gösterdiysek, sosyal demokrat kadrolardan da tasfiye çabası göstermeliyiz. Bu, bize millî - demokratik mücadelemizin yüklediği bir görevdir. Devrimci mücadeleye musallat olan bu düşman ve yabancı ideolojik akımı silmek bu akımın önde gelen ideologlarının «teori» lerini çürütmekle olur. Söz konusu ideoloji Ant dergisinin 146. sayısında Sencer Divitçioğlu'nun «Yarınki Türk Sosyalizminin Potansiyeli» adlı yazısında tekrar tezgâhlanma eğilimindedir.

Divitçioğlu, Aybar oportünizminin eski ideologlarından olduğu ve savunduğu fikirler önemsiz farklılıklarla Ecevit ve diğer sosyal demokrat yöneticilere kadar uzandığı için, bu yanlış fikirlerin tekrar yeşerme imkânı bulduğu şu günlerde Ant dergisinde çıkan makalenin üzerinde durmak gereği doğmuştur. Makale üzerinde durmamızı gerekli kılan diğer bir neden de yazarın «Sosyalizm» adına fikirler ileri sürmesidir.

Divitçioğlu terminoloji uyduruyor

Divitçioğlu'nun ileri sürdüğü fikirler ve tahliller daha çıkış noktasında kendisini yanlışlığa mahkûm etmektedir. Divitçioğlu incelikle bir sınıf tahlili geliştirdiğini sanarken ortaya sınıf tahlili dışında herşeyi getirmektedir. Bilime aykırı «sınıf tahlili» terminolojiyi de allak bullak etmekte ve orijinal bir terminoloji uydurmaktadır. Makalede kullanılan terminoloji Marksist terminolojiye Divitçioğlu'nun katkılarıdır. Makalenin ilk bölümünden şu satırları alalım: «... Cumhuriyet Halk Partisi döneminde Türk toplumundaki hâkim sınıf üç zümreden oluşan karmaşık bir birleşim gösterir. Bu üçlü hâkim zümre sırasıyla, devleti temsil eden asker ve sivil bürokratlar, ticaret ve bir miktar finans burjuvazisi ve büyük toprak sahipleridir (ki o dönemde sadece ağa ve eşraftan müteşekkildir)». Görülmektedir ki asıl karmaşık bir birleşim gösteren Divitçioğlu'nun kafa yapısı ve Marksizm hakkındaki bilgileridir. Divitçioğlu'na göre bir hâkim sınıf var ve bunun

içinde Divitçioğlu'nun hepsine zümre adını taktığı bir sosyol tabaka olan sivil-aydın zümre, bir sosyal sınıf olan burjuvazi ve gene bir sosyal sınıf olan feodalite kalıntısı toprak ağalığı bulunmaktadır. İki sosyal sınıf artı bir sosyal tabaka —ki Divitçioğlu'na göre Devleti temsil ediyormuş!— eşittir bir hâkim sınıf! Divitçioğlu'nun sunduğu sınıflar tablosunun başka anlamı yoktur. Ve elbette ki bunun Bilimsel Sosyalizmin bize öğrettiği sınıf tahlili ve terminolojisiyle ilgisi de yoktur.

Divitçioğlu'nun sınıf tahlili yöntemini ve bilimsel sosyalist terminolojiyi ne derece kavradığını görmek için makalesinin şu satırlarına göz atalım: «... Devletin nezareti altında varlığını sürdüren bu iki hâkim zümre karşısında **halk «tabakası» tâbi sınıfı** (altını biz çizdik) temsil ediyordu. Halk tabakası kendi içinde sanayi işçileri, tarımda çalışan faal nüfus ve esnaf olarak farklılaşmış olmakla beraber, herbirinin ortaklaşa özelliği, değeri yaratmaları ve dolayısıyla yaratılan artık-ürünü (artık-değeri) hâkim sınıfa kaptırmalarıdır.» Halk genişlik ifade eden bir kavramdır. Halk kavramı içine çeşitli sosyal sınıflar ve sosyal tabakalar girer. Halk kavramının her ülkenin çeşitli tarihî dönemlerinde birbirinden ayrı anlamları vardır [1]. Halk kavramını tayin eden herhangi bir ülkenin içinde bulunduğu tarihî dönemdir. Günümüz Türkiye'sinde «Halk» kavramı emperyalizm ile ittifak halinde bulunan işbirlikçi burjuvazi ve feodal ya da yarı-feodal toprak ağaları dışındaki tüm millî karaktere sahip sınıf ve tabakaları kapsar. Yani bugünün Türkiye'sinde «Halk» deyince işçi sınıfını, topraksız köylüleri, şehir ve köy küçük burjuvazisini ve millî burjuvaziyi anlıyoruz. Tabaka kavramı ise ayrı bir niteliğe sahiptir. Tabaka mevcut üretim biçimi ile doğrudan doğruya ilişkili olmayan, ondan doğrudan doğruya etkilenmeyen ve onu doğrudan doğruya etkilemeyen bir sosyal kümedir. Hikmet Kıvılcımlı Aydınlık'ın 2. sayısında çıkan bir yazısında: «Birincil sosyal sınıfların dışlarında bulunan ikincil insan bölüklerine bizde daha çok TABAKA adı veriliyor. Çünkü bunlar birincil sosyal sınıflardan çok daha heterojen (gayri mütecanis), altlı üstlü bir hayli durum ve çıkar farkları gösteren basamaklaşmalara uğramışlardır. Onun için bu sosyal kümelere onları sosyal sınıflardan ayırmak üzere SOSYAL TABAKALAR denmelidir» [2]. İçinde sosyal tabakaları dahi barındıran «Halk» kavramı ile ondan çok farklı bir muhtevası bulunan «Tabaka» kavramını yanyana getiren bir terminolojik bilgi Sencer Divitçioğlu'nun terminolojik bilgisi. Divitçioğlu «halk **tabakası** tabi **sınıfı** temsil ediyordu» demekte. **Halk tabakası, tabi sınıf** vs. Anlayan beri gelsin! Bilimsel sosyalizm «Tabi sınıf» diye bir kavram getirmez. Tabi sınıf ve benzeri kavramlara Amerikan sosyalojisinde ve Mosca gibi küçük burjuva siyasal bilimcilerinde raslanır ve bunlar anti-Marksist nitelik taşırlar. Bilimsel sosyalizm sömüren ya da sömürülen sınıf veya sınıflardan söz eder. Bilimsel sosyalizmde sosyal sınıf kavramını belirleyen üretim araç-

(1) Mao Tse-tung, «Teori ve Pratik», Sol Yayınları, s. 68.

(2) Hikmet Kıvılcımlı, «Genel Olarak Sosyal Sınıflar», AYDINLIK, sayı: 2, s. 122.

ları mülkiyeti üzerindeki sahiplik ya da sahip olmama ve üretim biçimini doğrudan doğruya etkilemek ya da üretim biçiminden doğrudan doğruya etkilenmekdir. Sınıf ayrı bir sosyal küme, tabaka ayrı bir sosyal kümedir. Öyleyse, halk tabakası tabi sınıfı temsil etmektedir cümlesi anlamsız bir lâf kalabalığından öteye gitmemektedir. Devam ediyor Divitçioğlu «... Halk tabakası kendi içinde sanayi işçileri, tarımda çalışan faal nüfus ve esnaf olarak farklılaşmış olmakla beraber...» Halk tabakası içinde sanayi işçileri, yani tabaka içinde sınıf! Hem sınıf ve tabakaları içinde barındıran, «Halk» kavramına tabaka sıfatı veriliyor, hem de bu tabakanın içinde barındırdığı parçalar arasında bir sosyal sınıf olan sanayi işçileri zikrediliyor. Divitçioğlu makalesinin yukarıya aldığımız bölümünden bir sonraki cümlede «işçi zümresi» nden bahsediyor. Zümre bir sınıf içindeki ikinci derecedeki gruplardır. «Birincil sosyal sınıfların içlerinde bulunan İKİNCİL insan bölüklerine bizde daha çok ZÜMRE adı veriliyor... İşçi sınıfı içinde: Tarım işçileri (ırgatlar), kaba işçiler (üretime alışmamış kara işçiler), orta işçiler, usta işçiler, uzman işçiler ve ilh. gibi bölüklere işçi sınıfının başka başka ZÜMRELERİ denir» (3). Bilimsel sosyalizmin terminolojisinde işçi sınıfı vardır; işçi zümresi değil! Divitçioğlu'nun hata üstüne hata yaptığı bir tek cümlesi bile kendisinin bilimsel sosyalist anlamda sınıf tahlilinden ve bilimsel sosyalist terminolojiden ne ölçüde haberdar olduğunu ortaya koyuyor.

Divitçioğlu bilimsel sosyalizmin devlet teorisini tahrif ediyor

Yazarın ortaya koyduğu tahlilin küçük burjuvaca, idealist bir tahlil olduğu «devlet» üzerinde berraklaşmaktadır. Yazar, devleti, sömüren sınıfın ya da sınıfların sömürülenler üzerindeki baskı aracı olarak tanımlayan bilimsel sosyalist anlayışa tamamen zıt bir biçimde sınıf muhtevasından arındırarak, toplumun dışında ve üstünde bir gerçeklik olarak ele almaktadır. Şu satırlar yazarın devleti ne şekilde kavradığını belirlemektedir: «... Bu durumda devlet XIX. yüzyıl Osmanlı toplumsal bünyesinde olduğu gibi, iki hâkim zümre arasına bir denge unsuru olarak katılmıştır. Devleti ele geçirebilecek hâkim zümrelerin nisbî güçsüzlüğü devletin bir nazım-devlet olarak kalmasını gerektirmiş... Hâkim zümrelerden nisbeten bağımsız olan bu devlet ise...» Yazar, çeşitli sözcükleri ne kadar esnekçe kullanmaya çalışmış olursa olsun, tahlilindeki devlet tanımını idealist yorumundan sıyıramıyor. XIX. yüzyıl Osmanlı devletini iki hâkim zümre arasında bir denge unsuru olarak görüyor ve yeni Cumhuriyetin devletini de Osmanlı devleti ile özdeşleştirip ona nazım-devlet «görevi» ni veriyor. Buna sebep olarak da hâkim zümrelerin —mutad olarak sınıf ve zümre kavramlarını karıştırmakta— nisbî güçsüzlüğüne bağlıyor. Oysa, bilimsel sosyalizmin devletin sınıf muhtevası noktasındaki yorumu çok açıktır. Bilimsel sosyalizmin «devlet» teorisini açıklığa kavuşturan ve geliştiren Engels bu noktayı tartışmaya yer bırakmayacak kesinlikte ve açıklıkta koymuştur: «Ama gerçekte, devlet, bir sınıfın başka bir sınıf tarafından ezilmesi için bir makineden

(3) Hikmet Kıvılcımlı, s. 122.

başka birşey değildir ve monarşide olduğu kadar demokratik cumhuriyette de aynı şeydir» ([4]). Gene Engels, bilimsel sosyalizmin devletin tarihî rolü ve anlamı üzerindeki temel fikrini ortaya koyan ünlü eserinde devletin anlamını belirten şu noktayı ileri sürüyor: «Devlet, toplumun, gelişmesinin belirli bir aşamasındaki ürünüdür. Bu, toplumun, önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karşıtlıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözümlenmez bir çelişme içine girdiği itirafıdır» ([5]). Tartışmaya hiç gerek duyulmaksızın ortadadır ki, devlet uzlaşmaz sınıf çelişmelerinin bir ürünüdür. Bu nedenle, Divitçioğlu, «nazım-devlet» tanımı ile ve devletin muhtevasını ona sımsıkı bağlı bulunan hâkim sınıflardan ayırıp ona bağımsız bir muhteva atfederek bilimsel sosyalizmin tahlil yönteminden kendisini koparmış ve küçük burjuva idealizminin batağına saplanmıştır. Nazım-devlet ve benzeri kavramlar devleti uzlaştırmacı bir cihaz olarak göstermek amacındadır. Ayrıca devleti «hâkim zümrelerden» nisbeten bağımsız idi diye ileri sürmek onu sınıf muhtevasından soyutlamak ve ona atfedilen uzlaştırmacı karakteri pekiştirmek niyetinden başka anlam taşımamaktadır. Divitçioğlu bilimsel sosyalizmin devlet teorisini böylesine bir tahrifata uğratan ilk kişi değildir. Lenin kendisinden önceki tahrifatçılar hakkında şu sözleri söylemişti: «... Bir yanda, karşı çıkılması mümkün olmayan tarihî olayların baskısı altında, nerede sınıf çelişmeleri ve sınıf mücadeleleri varsa, ancak orada devletin varolduğunu kabul etmek zorunda kalan burjuva ve özellikle küçük burjuva ideologlar, devleti, sınıflararası bir uzlaştırma organı olarak ortaya çıkartacak biçimde, Marx'ı «tashih» ederler. Marx'a göre, eğer sınıflararası uzlaşma mümkün olsaydı, devlet ne ortaya çıkabilir, ne de devam edebilirdi. Bol bol Marx'tan söz eden darkafalı küçük burjuva profesör ve yazarlara göre, devletin rolü sınıfları uzlaştırmaktır. Marx'a göre devlet, bir sınıf egemenliği örgütü, bir sınıfın diğeri üzerindeki baskı örgütüdür» ([6]). Küçük burjuva doçenti ve yazarı Sencer Divitçioğlu da Lenin'in bu sözlerine selefleri kadar hak kazanıyor!

Divitçioğlu kimin ideologu?

Divitçioğlu'nu yeni yeni terminolojik kavramlar icadına götüren, devleti bilim dışı bir biçimde yorumlamasına yol açan ve onu idealist küçük burjuva tahlilinin batağına sokan neden zoraki düşmanlar yaratma gayretidir. Divitçioğlu daha başlangıçta «halk ile sivil-asker aydın zümre uzlaşmaz çelişki»siyle yola çıkmış, bunu hâkim çelişki gibi gösterme gayretine düşmüş; böylece de ortaya çıkardığı teori kendisini emperyalizmin çıkarlarına feda etmiştir. Şu satırlara bir göz atalım: «... Fakat Türk burjuvazisinin pusatlanarak eski devlete, yani Cumhuriyet Halk Partisine karşı açtığı cihad, demokratik rejimi yeni benimseyen bu ülkede burjuvazinin halk ile yaptığı ittifak olmadan asla gerçekleşemezdi.» Divitçioğlu'na bu

([4]) Friedrich Engels, «Marx'ın Fransa'da İç Savaş Adlı Eserine Önsöz».

([5]) Friedrich Engels, «Devletin, Ailenin, Özel Mülkiyetin Kökeni», Alm. III. Basım, s. 177.

([6]) V. İ. Lenin, «Devlet ve İhtilâl», Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s. 14.

makalesinde ve diğer yazılarında hâkim olan fikir halk dalkavukluğudur ve bilinçsiz, emperyalizmin ideolojik ve politik egemenliği altındaki emekçi kitlelerin yer aldığı her duruma övgüler yağdırmaktır. Bu anlayış, Divitçioğlu'nu işbirlikçi burjuvazinin sivil - asker aydın zümrenin siyasî gücünü bertaraf ederek, geniş kitleleri de ters yönde şartlandırıp onların bilinçsiz desteğini alarak iktidarı kesinlikle —kesinlikle diyoruz zira sivil - asker aydın zümre iktidarı elinde tutarken işbirlikçi burjuvazi de iktidarda belirli ölçülerde pay sahibi idi— ele geçirerek anti - Kemalist karşı devrimi perçinlenmesini burjuvazi - halk ittifakı diye yorumlamaya itiyor. Burjuvazi —işbirlikçi burjuvazi kastediliyor— halk ittifakı anlamsız bir yargıdır. İşbirlikçi burjuvazinin geniş emekçi kitlelerinin bilinç yetersizliğinden faydalanıp onlara hükmetmesi ve sürüklemesi ittifak kurması değildir. İttifak ancak bağımsız sınıf hedeflerinin bilincinde olan ve bu hedefe varmak için aktif olarak tarih sahnesine çıkan sınıf ve tabakalar arasında söz konusu olur. İşbirlikçi burjuvazi ile geniş emekçi kitleleri arasında uzlaşmaz çelişki vardır ve ayrı sınıf hedefleri mevcuttur. Eğer ittifak söz konusu ise işçi sınıfının, köylülüğün, sivil - asker aydın zümrenin ve millî burjuvazinin yani **halkın** işbirlikçi burjuvazi, feodal ya da yarı - feodal toprak ağalığı ve onların arkasındaki emperyalist güce karşı ittifakından bahsedilebilir. Ama Divitçioğlu bu ayırımı bilinçli olarak yapıyorsa, yani düşman olarak emperyalizme karşı verilmiş olan Kurtuluş Savaşımızın öncü gücü olan asker - sivil aydın zümreyi tespit ediyorsa; o zaman işbirlikçi burjuvazi - halk ittifakından bahsedilebilir. Ancak, böylesine bir tahlil kendisine emperyalizmin küçük burjuva saflardaki ideologu ünvanını haklı olarak kazandırabilir.

Divitçioğlu'nun bu ünvana gerçekten lâyık olduğunu kendi fikirlerinden hareketle ortaya koymaya çalışalım ve hakkını teslim edelim. Şöyle diyor, makalesinin bir yerinde Divitçioğlu: «... Ve bir kısım asker ve sivil bürokratlar Cumhuriyet Halk Partisinin 'zımnî' icazetini alarak halkın ve burjuvazinin karşısına düşmek pahasına, devleti ve hükümeti ele geçirerek, bir sağlamlaştırma işlemine girişmişlerdir (Yeni Anayasa vb.)». Divitçioğlu'nun bahsettiği 27 Mayıs hareketinin getirdiği nisbî demokratik ortam ve anayasadır. Bu anayasa bugün bütün bağımsızlıktan ve gerçek demokrasiden yana güçlerin sarıldığı bir güvence ve emperyalizm ile işbirlikçilerinin daha rahat at oynatmasını kısıtlayan demokratik bir silâhtır. Yeni anayasayı getirdiği için sivil - asker aydın zümreyi kınamak! Hem de halka karşı düştüğü için! Gerçek ise halka karşı düşen Divitçioğlu ile Amerikan emperyalizmi ve yerli ortaklarıdır.

Divitçioğlu ve mukaddesatçı sosyalizm!

Divitçioğlu yarınki Türk sosyalizminin iki potansiyel gücü olduğunu ileri sürüyor. Bunlardan biri, TİP'e oy veren kitle, ikincisi ise mukaddesatçılardır. Özellikle, ikinci unsur konusunda Divitçioğlu'nun görüşleri aktarmaya değer «... Bundan dolayı Konya'da yeşermekte olan, önceleri 'Takunyalılar' diye alaya alınan, şimdi de Türk komu oyunu derinden ilgilendirmeye başlayan mukaddesatçılar hareketini yakından takip etmek gereklidir. Mu-

kaddesatçıların, yukarda anahatları verilmeye çalışılan aslî ve talî sınıf ilişkilerinden hareket ederek, ideoloji ve eylemlerini sağlam bir toplumsal temele oturtmak üzere oldukları düşünülebilir. İşledikleri konu ve yerleştikleri ortam toplumun talî ve aslî çelişkilerine dayanan bir potansiyeldir. Hareketin dayanağı, başlangıcı ve geliştiği ortam, Türk halk tabakasının iktisadî ve kültürel gerçeklerini yansıtmaktadır.» Bütün bu cümleler bir tek gerçeği yansıtmaktadır; o da Divitçioğlu'nun emperyalizmin anti-komünizm silâhına en fanatik bir biçimde sarılan, feodal dönem artığı dinci ideolojileri kendine bayrak edinen taşra mütegallibesinin avukatlığını yaptığı! Türkiye'de mukaddesatçılık dinci sembollerle en fanatik anti-komünizm bayraktarlığı yapmaktadır ve kaynağını feodal artık, emperyalizmin Anadolu kolu taşra mütegallibesinden almaktadır. Yazara göre yarınki Türk sosyalizminin potansiyel unsurlarından birini oluşturacak olan bu güç, proleter devrimcilerine göre yarınki Türkiye sosyalizminin, hattâ millî-demokratik devrimin kökünü kazıyacağı bir güçtür.

Divitçioğlu bilimsel sosyalizme küfrediyor

Türkiye sosyalizmi konusunda tavsiyelerde bulunan Divitçioğlu'nun sosyalistlik maskesini düşüren ve onun anti-sosyalist yüzünü açığa çıkaran şu sözlerine dikkat edelim: «... Kurulacak olan bu sosyalizm her halde, Batı Hristiyan kültürünün bir ürünü olan tercüme ve telif eserlerin bize sunduğu bir sosyalizm değil, fakat tarihî süreç içinde şekillenecek ve çıkış noktası ile gelişme kanunlarını Türk toplumunda bulacak bir sosyalizmdir». Yazarın burada «Batı Hristiyan kültürünün bir ürünü olan eserlerin bize sunduğu bir sosyalizm»den Marx'ın, Engels'in, Lenin'in ve diğer devrimci önderlerin eserleriyle devrimci harekete ışık tuttukları bilimsel sosyalizmi kastettiğini anlamamak için hatırı sayılır derecede anlayışsız olmak gerekir. Bilimsel sosyalizmin evrensel bir yöntem, tarihin maddeci yorumu olduğunu kavrayamayan, işçi sınıfının teori ve eylem birliği olduğunu bilmekten uzak Sencer Divitçioğlu'nun sosyalizm anlayışı da, hiç şüphesiz ki bilimsel sosyalist öğretiye ve onun ortaya koyduğu işçi sınıfı ideolojisine değil, mukaddesatçılığa ve «halk tabakasına!» yaslanacaktı.

Yazılarında halk sözcüğünü dilinden düşürmeyen Divitçioğlu kendi sözleriyle ortaya koyduğu gibi bilimsel sosyalizme düşman olduğu için, dolayısıyla işçi sınıfına düşman olduğu için, tüm tahlillerinde sivil-asker aydın zümreyi düşman, mukaddesatçı ideolojinin sahibi feodal mütegallibeyi dost, işbirlikçi burjuvaziyi müttefik bellediği için gerçekte halk düşmanıdır! Halkın, yani tüm millici sınıf ve tabakaların uzlaşmaz hasımlarını halkın müttefiki, hattâ bizzat kendisi diye sunduğu için halk düşmanıdır. Divitçioğlu'ndaki soyut halk hayranlığı, halk düşmanı özünü yokedemez.

Divitçioğlu No. 2

Sencer Divitçioğlu'nun Ant dergisinin 146. sayısında çıkan makalesinde ortaya koyduğu fikirlere benzer fikirler son günlerde çeşitli kalemlerce de ifade edildi. 19 Ekim tarihli Milliyet gazetesinde yayınlanan bir açık oturumda İdris Küçükömer bilinen tezlerini bir kere daha tekrarlamıştır. Kü-

çükömer de tıpkı Divitçioğlu gibi sivil - asker aydın zümreye karşı «burjuvazi - halk» ittifakından bahsediyor ve halk hakkında hayranlık ve övgü niteliğinde yaldızlı sözler sarfediyor. Tahlil yöntemi ve vardığı sonuçlar Divitçioğlu'nunkinden farklı olmayan, millî - demokratik hareketimizin dostlarıyla düşmanlarını birbirine karıştıran Küçükömer de halk düşmanı özünü halk hayranlığı perdesi ardında muhafaza ediyor. İlginç olan nokta, eski Aybar ideologları Divitçioğlu ve Küçükömer'in tahlillerinin hiçbirinde Türkiye'yi boyunduruk altında tutan Amerikan emperyalizmi olgusundan söz edilmemesidir. Biz, bunu unutkanlık sayamıyoruz. Tahlillerinin özünde halk düşmanlığı yatan bu iki «ideolog» un Amerikan emperyalizmi noktasındaki suskunlukları tahlillerinin gereğidir! Bu iki «ideolog» tüm tahlillerinde Amerikan emperyalizminin sözünü etmeyerek baş düşmanı gözlerden uzaklaştırmaya çaba sarfetmektedirler. Amerikan emperyalizmini gözlerden kaçırma çabası, sivil - asker aydın zümreyi baş düşman ilân etmeye kadar varmış, böylece Divitçioğlu - Küçükömer teorisi millî cephe saflarını bölme görevini üstlenmiştir. Bu teori, emperyalizmi gözden kaçırmakla, emperyalizmin, Türkiye'de meşruiyetini sağlama amacını gütmektedir. Bu nedenle, Divitçioğlu ile Küçükömer'in küçük burjuva saflarda emperyalizmin ideologluğunu yaptıklarını ileri sürmek hatalı olmayacaktır.

Oportünist tahliller, ilerici küçük burjuva yazarları etkiliyor

Seçimlerden sonra ilerici olarak tanınan bazı yazarlar da kendilerini seçim sonuçlarının karamsarlığına kaptırmışlar ve halkın AP'yi tercihini, halkın rasyonel bir tercihi olarak yorumlamaya gayret etmişlerdir. Divitçioğlu ve Küçükömer'in «halk hayranı» teorilerinin izleri bu yazarlarda da görülmüş ve bu yazarlar da «uzlaşmaz halk - aydın» çelişkisini incelemeye koyulmuşlardır. Örneğin AP iktidarına karşı tutumu ve bağımsız dış politika anlayışı bilinen bir Ali Gevgilili'nin 14 Ekim tarihli Milliyet gazetesinde çıkan ve 147 sayılı Ant dergisince pek gerçekçi karşılanan makalesinde şu satırları görmek mümkündür: «... Halk, iktidar göreviyle birlikte öncelikle kendi durumunu geliştirme ve aydınların değil— kendisinin özgürlüklerini arttırma görevini vermektedir AP'ye...» Gevgilili'nin makalesindeki şu satırlar da Divitçioğlu - Küçükömer «teori» sinden ne derece esinlendiğini ortaya koymaktadır: «... Daima gerçekçi, sağduyulu olan Anadolu halkları, kendilerini çileli bir kadere mahkûm eden tarihin mirası sayısız eksikliklerine rağmen bugünün varolan koşullarında başka hiç bir yolun, şimdilik seçtikleri yol kadar güvenli olmadığını çok iyi kavramışlardır.» Besbelli ki, Gevgilili «halka karşı düşmemek» endişesiyle Amerikan emperyalizmi ve yerli ortaklarının, yani halk düşmanlarının siyasî örgütü olan AP'ye karşı olumlu bir tutum takınmaktadır. Ancak, «halkçı» saydığı bu çizgi kendisini ister istemez «halka karşı» bir çizgiye düşürmektedir.

Seçimlerden sonra bir hafta boyunca Milliyet gazetesinde seçim sonuçlarını tahlil eden İsmail Cem, İdris Küçükömer ve Ali Gevgilili'de de rastladığımız bir fikre sarılmış ve seçim sonuçlarının olumsuzluğunu olumlu gösterebilecek bilimsel dayanaklar aramış ve AP'nin üretim güçlerini geliştirdiğini, bu nedenle halkın AP'ye karşı bilinçli bir destek gösterdiğini

ileri sürmüştür. İsmail Cem halkın AP'yi desteklemesinde bilinçli bir neden olarak gördüğü şu ilginç noktayı da belirtmiştir: «... Köylünün AP'ye oy vermesinde bu ekonomik nedenler kadar etkili başka bir gerçek, tarihin hiçbir döneminde siyasî haklarını bugünkü kadar geliştirmemiş olmasıdır. Köylü, hakkını isteyebilmekte, gösteriler düzenlemekte ve bu imkânlar onun maddî yaşantısına yansıyan bazı haklar elde etmesini sınırlı örneklerle dahi olsa, mümkün kılmaktadır...» Türkiye'nin emperyalizmin vesayeti altında olduğunu aydın çevrelerde pek bilmeyen kalmamıştır. Emperyalizmin ise çağımızın en gerici sistemi olduğu, millî sanayileşme yolunu tıkayarak, feodal artıklarla ittifak kurarak, dolaylı bir biçimde olmakla birlikte toprak reformunu engelleyerek üretim güçlerinin tam bir serbestlik içinde gelişmesini önlediği evrensel bir gerçektir. Bu nedenle, ABD emperyalizminin Türkiye'de hegemonyasını sağlayan AP'nin üretim güçlerini geliştirici, ileri rol oynadığını ileri sürmek çok ağır bir yanılgıdır. Köylünün gösteri yapması vb. gibi demokratik haklar, AP'nin dayandığı güçlere karşı, kökü uzun yıllara dayanan ve halkımızın demokratik güçlerinin yürüttüğü mücadelelerin ürünleridir. Kaldı ki, köylü gösterileri vb. AP politikasına karşı yapılmıştır ve olsa olsa AP oylarını ters yönde etkilemiştir.

Bütün bu ilerici tanınan yazarların bilim dışı tahlillerinin nedeni seçim mekanizmasının ne olduğunun kavranamamasından ötürüdür. Türkiye yarı-bağımlı, yarı-feodal bir ülkedir. Amerikan emperyalizminin, Türkiye'de, hegemonya aracı olan gerici-parlâmentarizmin oyun kuralı olan seçim mekanizması, elbette ki, kuralın bağlı olduğu sisteme uygun sonuç verecektir. Ve bu sonuç, millî-demokratik hareketin gücü hakkında gerçekçi bir gösterge olarak kabul edilemez.

Sonuç

Sonuç olarak, görülmektedir ki, ne derece «sosyalist» oldukları ortada olan Divitçioğlu ve Küçükömer gibi «ideolog» larla sosyalist kadrolara zerkedilmek istenen «halkçılık», bugün «ilerici» küçük burjuva ideologlarınca sivil-asker aydın zümrenin kadrolarına da zerkedilmektedir. Proleter devrimcilerine hedefi şaşırtıp, emperyalizm-işbirlikçi burjuvazi-feodal mütegallibe ittifakı ile mücadele yerine sivil-asker aydın zümre ile mücadeleyi öneren millî cepheyi bölücü nitelikteki bu «teori» sivil-asker aydın zümreye de halka karşı düştüğü izlenimini vererek onu eylemsizleştirmeye yönelmiştir. Özünde halk düşmanlığı ve Amerikan emperyalizmini meşrulaştırma amacı yatan bu «halkçılık!» Amerikan emperyalizminin millici güçleri eylemsizleştirme ve «böl ve hükmet» politikasının teorisidir. Bütün bu nedenlerle, bu teorinin millici saflardan ayıklanması ve tasfiyesi gerekmektedir. Millî-demokratik güçbirliği zararlı teorileri ayıkladığı ve tasfiye ettiği ölçüde güçlenecek ve zafere yönelebilecektir.

muzaffer erdost

türkiye tarımında hakim üretim ilişkisi üzerine

Korkut Boratav, «Tarımda Feodal Üretim İlişkileri, Feodal Kalıntılar ve Basit Meta Üretimi» adı altında **Emek** dergisinde (sayı, 6) bir yazı yayınladı. **Emek** dergisi, ilk sayısında, imzasız bir bildiri-makale yayınlamıştı; ben, bu bildiri-makaleyi **Türk Solu** dergisinde (cilt II, sayı 80-81-82) eleştirdim ve bildiri-makalenin çelişkiler, tutarsızlıklar, teorik yanlışlar yığını olduğunu açıkça gösterdim. Bu yazının ilk bölümünde işlediğim konuları ele alan Boratav'ın yazısının, isim verilmemekle birlikte, bana yöneltilmiş olduğu, dikkatli okurun gözünden kaçmayacaktır. Bu yüzden, Boratav'ın yazısını, tek başına değil, **Emek** bildiri-makalesini, benim bu bildiri-makaleyi eleştiren yazımı, Boratav'ın yazısını ve Boratav'ın yeni yayınlanmış kitabının ilgili bölümlerini birlikte ele alıp, konuyu tartışacağım.

I. — BORATAV, TERİMLERİ YANLIŞ KULLANIYOR

Konuya girmeden önce, Korkut Boratav ile bizlerin, terimleri, ayrı anlamlarda kullandığımızı açıklamak isterim.

Boratav, yazısının girişinde diyor ki, «Mevcut istatistiklerden çıkarabildiğimiz kadarıyla ülkemizde tarımda **üç ayrı üretim ilişkisi** gözlenmektedir. Bunlar önem sırasıyla, basit (küçük) meta üretimi, kapitalist üretim, feodal ve yarı feodal üretim ilişkileridir.» (Altını biz çizdik.) Yazar, Türkiye tarımında, «üç ayrı üretim ilişkisi» olduğunu söylüyor ve bu üretim ilişkilerinden birisini, «basit (küçük) meta üretimi» olarak niteliyor. Oysa, basit (küçük) meta üretimi, ayrı bir üretim tarzı olarak düşünülmesi mümkün olan **bir üretim ilişkisi değildir.**

Yazarın kullandığı terimler ile bizim kullandığımız terimlerin birbirlerinden nasıl ayrı «kavramlar»ı ifade ettiğini tespit bakımından, bugünlerde yayınlanan kitabından da örnek verelim: **100 Soruda Gelir Dağılımı** adlı kitabında diyor ki, «Elimizdeki istatistikler tarım dışında gelir elde eden grupları dörde ayırmayı mümkün kılıyor. Birinci grup devlet memurlarıdır; ikincisi devlet kesiminde çalışan sigortalı işçilerdir; üçüncü grup özel kesimin üretken olan (kapitalist) ve olmayan kesimlerinde, hattâ küçük işyerlerinde ücretli olarak çalışan işçilerdir. Bu ilk üç grubun tümüne birden **«emekçiler»** dememiz uygun olsa gerektir ([1]). Nihayet tarım dışında bu üç grubun dışında kalarak gelir elde eden ticaret ve sanayi burjuvazisini, küçük-esnaf ve zanaatkârları, serbest meslek erbabını, hattâ seyyar satıcılar, işportacılar gibi yoksul unsurları içeren bir grup vardır. Çok çeşitli unsurları kapsamakla beraber esas olarak büyük ve küçük burjuvaziye dahil oldukları için bu grubu **burjuvazi** diye adlandırabiliriz.» (s. 189, 190). Boratav, yukarıya aktardığımız paragraf içinde gösterilen dipnotunda şunları yazıyor: «Küçük burjuvazinin üretken kesimi olan zanaatkârları emekçi terimi içine almak uygun olabilirse de elimizdeki istatistikler, zanaatkârlara ait gelir ve nüfus verilerini burjuvaziden ayırmamızı mümkün kılmıyor.» (s. 189).

Dikkat edilsin, burjuvazi, küçük-burjuvazi ve yarı-proleter unsurlar, tümü birden, «burjuvazi» adı altında tasnif ediliyor, ve birbirinden ayrılan ve çıkarları bakımından birbirleriyle çelişen sınıflar, aynı terim altında toplanıyor.

Küçük-burjuvaziyi, burjuvazinin küçüğü sanan, ve yarı-proleter unsurları, değil küçük-burjuvazinin, burjuvazinin yanına yerleştiren böyle bir sınıf tasnifi ile, bilimsel sosyalizmin terminolojisi arasında uzak-yakın hiç bir ilişki olamaz. Anlatalım: kapitalist toplumda, tarım dışında başlıca iki sınıf vardır: biri, sermayeye ve üretim araçlarına sahip olan ve azınlığı teşkil eden burjuvazi, diğeri ise, çoğunluğu teşkil eden ve üretim araçlarından ve sermayeden tamamen mahrum bırakılmış, burjuvazi tarafından mülksüzleştirilmiş olan proletarya. Proletarya ile burjuvazi arasında, proletaryadan burjuvaziye doğru bin nüans gösteren ve kapitalizmin gelişme döneminde geniş bir nüfusu kucaklayan küçük-burjuvazi yeralmaktadır.

Küçük-burjuvazi, burjuvazinin «küçük» olan bir parçası değildir, özünde çıkarları ona karşıt apayrı bir sınıftır. Küçük-burjuvazi, bir miktar sermayesi ve üretim aracı olduğu için «burjuvazi»yi ve **aynı zamanda** geniş ölçüde kendi emeğiyle geçimini veya kazancını temin ettiği için «proletar-

ya»yı tek ve aynı varlık içinde temsil eden ikili bir niteliğe sahiptir. Bu, adında, «burjuvazi» sözü var diye, herhangi bir mazeretle , «burjuvazi» nin, «burjuva» sınıfının içine sokulamaz.

Devam edelim : «Küçük burjuvazinin üretken kesimi olan zanaatkârları emekçi terimi içine almak uygun olabilirse de...» diyor yazar. Biz, buradan şunu anlıyoruz ki, «proletarya» ile «emekçi» arasına, Boratav, bir çizgi koymamakta, «emekçi» diye nitelediği kol ve kafa işçilerinin yanına küçük - burjuva olan zanaatçıyı da yerleştirmek istemektedir. Bu da yanlıştır; proletarya vardır ve işgücünden başka satacak bir şeyi olmayan proletarya, «emekçi» olarak gösterilmek hatasına düşüldüğü an, o zaman «emekçi» den sadece proletaryayı anlamak gerekir ve küçük - burjuvazinin bu sınıf içinde yeri olamaz. Yalnız marksist terminolojide, «emekçi» sözü ile, emeği ile yaşayan bütün sınıf ve zümreler yani proletarya, yarı - proleter unsurlar ve küçük - burjuvazi birlikte kastedildiği için, «emekçi» terimiyle sadece proleteryayı karşılayamayız, ve «emekçiler» dendiği zaman proletaryanın da dahil olduğu, emeği ile yaşayan diğer sınıf ve zümreleri kastetmiş oluruz.

Devam edelim : «Küçük - burjuvazinin üretken kesimi olan zanaatkârları emekçi terimi içine almak uygun olabilirse de...» diyor Boratav. «Emekçi» içine alınan neden «zanaatçı» oluyor da, küçük - esnaf ve hattâ işportacı, seyyar satıcı olmuyor? Çünkü o üretken değil, onun için emekçi sayılmıyor, o, «burjuva» çünkü.. Üç beş kuruş eline geçirmiş, yaşamak için işportacılık, seyyar satıcılık, manavlık yapıyor; düzen onu, buralara zorluyor; ve sabahın kör saatinden gece yarısına kadar binbir eziyet içinde işporta arabasını ite ite, «maddenin mekânını değiştirecek ve dolayısiyle ürüne değer katarak» (Marx) karnını doyuracak kadar para kazanmak için çalışıyor; fakat Boratav, bunları, üretken olmadıkları için, emekçilerden mutlak olarak ayırıyor ve daha kötüsü artı - değerle yaşayan burjuva ile aynı sepete kokuyor. Hey, istasyonda, vapurda, Ulus Meydanında, **Hürriyet** gazetesi satan çocuk, biliyor musun, senin, baş patron Erol Simavi ile aynı sınıfta, aynı safta olduğunu, yani senin de bir «burjuva» olduğunu biliyor musun? Bilmiyorsan, bak, bunu, «genç bilim adamı, ... inanılmaz bir açıklık ve sadelik içinde» (bu sözler, **100 Soruda Gelir Dağılımı** kitabının arka kapağından alınmıştır) senin gözlerinin önüne seriyor. Korkut Boratav, adeta, Demirel'in, 30 milyonluk özel teşebbüsünü biraz daha kısıyor ve Ulus meydanında tarak satan işportacıyı, Anadolu köylerinde esans satan seyyar satıcıyı, «burjuvazi» nin bir unsuru olarak gösteriyor.

Oysa, Mao Çe - tung, «Mallarını bir sepette ya da sırıkta taşıyan ya da sokaklarda işportacılık eden gezginci esnafı», sermayesinin küçüklüğünden ve kârlarının pek az oluşundan dolayı, «yarı - proleter» olarak niteler (**Teori ve Pratik**, s. 133 ve 135). Yani marksistlerin «yarı - proleter» olarak adlandırdıkları unsurları, Boratav, «burjuva» olarak adlandırıyor.

Görülüyor ki, terimleri, Korkut Boratav ile biz, ayrı ayrı anlamlarda kullanıyoruz. Bizim kullandığımız terimler, bilimsel sosyalizmin terimleridir ve doğrusudur.

II. — FEODAL VE YARI - FEODAL İLİŞKİLERİN TESPİTİ VE «BORATAV METODU»

Korkut Boratav'ın Türkiye tarımında üretim ilişkilerini tesbit konusunda vardığı sonuçlar, oportünizme önemli bir destek oldu. O kadar önemli bir destek ki, daha kitabı çıkmadan, **Emek** dergisinin yazarları, peşpeşe, yazarın bu konuda söylediği diğer şeyleri gözönünde tutmadan, Türkiye'de feodal ve yarı - feodal unsurların mevcudunun % 5 gibi önemsiz bir «teferruat» olduğunu, Boratav'ın çıkacak kitabına atıfta bulunarak yazdılar.

Biz, burada, (feodal unsurlar % 5 olsalar dahi, «önemsiz bir teferruat» sayılamayacağı meselesini bir yana bırakarak) Boratav'ın, tarımda, feodal, yarı - feodal ve kapitalist ilişkilerin tespiti dolayısıyla dayandığı istatistik kaynaklara göre uyguladığı metot üzerinde duracak ve tespit ettiği «% 5» in hiç bir bilimsel esasa dayanmadığını göstereceğiz: Korkut Boratav'ın feodal ve yarı - feodal ilişkileri tespit ettiği kaynakların pek güvenilir olamıyacağı konusunda, gerek Boratav, gerek diğer yazarlar (bkz: İsmail Beşikçi, **Doğu Anadolu'nun Düzeni**, s. 66, 14 nolu dipnot) birleşmektedirler. Bu rakamların doğru olmaması bir yana, Boratav'ın uyguladığı metot yanlıştır. Çünkü:

Boratav, **Emek**'te yayınlanan yazısında, feodal ve yarı - feodal ilişkileri tesbit ederken üç kriter kullandığını belirtiyor. Bu kriterlerden birincisine göre, **Köy Envanter Etüdlerine** dayanılarak, «Bir şahsa, aileye veya sülâleye ait bulunan köylerin sayısı» ele alınmakta ve bu köylerin, tüm köylere nispeti, feodal ilişkilerin nispeti olarak gösterilmektedir.

Boratav metodunu, Boratav'ın kriterini, Boratav'ın dayandığı verilere bağlı kalarak, Hakkâri'ye uygulayalım. Göreceğiz ki, Hakkâri'de, tarımda, kapitalist üretim hâkimdir ve feodal üretim, yarı - feodal üretim önemsiz bir teferruattır. **Köy Envanter Etütlerine Göre Hakkâri**'de, (tablo no: 31), 134 köy vardır ve bu köylerin % 89,7'si köy halkına, % 0,8'i bir şahsa, % 8,4'ü hazineye, % 1,1'i sülâleye aittir; aileye ait köy yoktur. Yani Boratav'ın metoduna göre, Hakkâri'de, feodal ilişki, köy adedine oranla, % 1,9'dur. Daha gülünç durum ise, Yüksekova ilçesinde, bölgenin büyük aşiretlerini ve ağalarını kucaklayan bu ilçede, köylerin % 100'ünün köy halkına ait olduğudur; şahsa, aileye ve sülâleye ait tek köy yoktur. Demek ki, Boratav metoduna göre, Yüksekova'da, feodal ilişkiler katiyen yoktur.

Boratav, ikinci olarak yarı - feodal ilişkileri tespit ediyor ve kriter olarak, «toprağa malik olmayan **ortakçı** aileleri» alıyor. **Köy Envanter Etüdlerine Göre Hakkâri**'de, 8.616 hane ve 12.397 aile vardır; bunun «7» ailesi hariç, 12.390 adedi çiftçi ailesidir. 142 aile ortakçılık yapmaktadır. (154 aile kiracıdır; Boratav, ortakçı ile kiracıyı ayırmakla, genel olarak değilse de, Hakkâri bakımından isabetli hareket etmiştir, çünkü burada kiracı, hazine toprağını kiralayandır.) Korkut Boratav'ın ikinci kriterine bakarak, Hakkâri'de, yarı - feodal ailelerin çiftçi ailelerine oranını, % 1,1 olarak tespit ediyoruz.

Vardığımız sonucu özetleyelim: Hakkâri'de, % 1,9 nispetinde feodal ilişkiler vardır ve 18 ili kapsayan Doğu Anadolu'nun tüm Türkiye köylerine oranı nispetinde, Hakkâri'deki feodal ilişkiler, % 0,8 gibi önemsiz bir teferruat ol-

maktadır. Yarı-feodal ilişkilere gelince, Hakkâri'de, ortakçı ailelerin tüm çiftçi ailelerine oranı % 1,1'dir, ve Türkiye'ye oranla, bu miktar da bir hayli azalacak ve büsbütün önemsiz bir teferruat haline gelecektir.

Boratav metoduna göre, Hakkâri'de, feodal ve yarı-feodal ilişkilerin niceliğini tesbit ettikten sonra, tarımda, geriye kalan % 97 oranındaki çiftçi ailesinin, üretim ilişkisi bakımından, durumunu tespite çalışalım: Hakkâri'de çiftçi ailesi sayısı 12.390, hiç topraksız aile sayısı 5.577'dir. **Köy Envanter Etütlerine Göre,** hiç toprağı olmayan 5.577 çiftçi ailesinin 142'si ortakçı, 154'ü kiracı, 5.281'i ise tarım işçisidir. Topraklı aile sayısı 6.813'dür, ve 100 dönümden az toprağı olan aile sayısı 5.976'dir, bu da tüm çiftçi ailesinin % 53'üdür. Yani çiftçi ailelerin % 53'ü küçük köylü işletmesidir (Boratav'a göre «basit meta üretimi ilişkisi») ve geriye kalan % 43'ü (% 1'i kiracıdır) tarım işçisi ailesidir. Korkut Boratav, % 53 olan küçük köylü işletmesini kapitalist sömürü mekanizması içerisinde göstermekte ve % 43 olan tarım işçisi ailesini kapitalist üretim ilişkisinin unsuru olan ücretli tarım işçisi olarak ele almaktadır. Boratav, bu **topraksız tarım işçisi ailelerini,** doğrudan doğruya, kapitalist tarım işletmeleri içinde ele alıyor; ve elde edilen topraksız tarım işçisi aileleri sayısını, «diğer istatistiklerle uzlaştırılamıyacak derecede yüksek» bulduğu için sıhhatinden şüphe etmekle birlikte mutlaka kapitalist tarım işletmeleri içinde düşünüyor.

Kitabından bu hususları belirten cümleleri aktarmakta fayda var: «Meseleye bir de kapitalist işletmelerin ve çiftçilerin sayısını değil de toprak işçilerini tespit açısından bakarsak, istatistikler arasında büyük tutarsızlıklar belirtmektedir —diyor Boratav—. 43 ile ait Köy Envanter Etütleri, tarım işçisi durumundaki topraksız aileleri, köylü ailelerin % 28'ini meydana getirdiğini göstermektedir. Bu oran diğer istatistiklerle uzlaştırılamıyacak derecede yüksektir, ve sıhhati de henüz doğrulanmamıştır. (...) **geçici işçilik yapan küçük üreticiler** de hesaba katılırsa, tarım işçileri oranının Köy Envanter Etüdlerinde tesbit edilen % 28'e yaklaşacağı **söylenebilir. Ne var** ki, bu, tarımdaki kapitalist üretim ilişkilerinin genişliğini bir hayli aşmaktadır.» (Korkut Boratav, **100 Soruda Gelir Dağılımı,** s. 139.)

Boratav'ın feodal ve yarı-feodal ilişkileri tespitte gösterdiği titizliğin zerresi, burada yoktur. **Köy Envanter Etütlerinde,** topraksız köylü aileleri, ortakçı aile, kiracı aile ve tarım işçisi ailesi olarak üçe ayrıldığı halde, Boratav, kitabında bu tasnifi açıkça göstermiyor, tarım işçisi ailelerin sayısını yazmıyor, tarım işçisini, topraksız aileler içinde ve «yüzde» ile geçiştiriyor ve topraksız tarım işçisi ailelerin sayısını, ayrıca Doğu Anadolu'ya uygulamıyor. İşte bilim bu!

Boratav, envanterlerde gösterilen «topraksız tarım işçileri **ailelerinin»** sayıca yüksekliği karşısında ne yapıyor? Sadece rakamların yanlışlığı ihtimali üzerinde duruyor. Ama neye göre? **Topraksız tarım işçisi ailesini,** «kapitalist işletmeler ve çiftçiler» içinde düşünerek. Yani, şüphe götürmeyecek bir şekilde, Envanterlerdeki topraksız tarım işçisi **ailelerini, ücretli işçi** statüsü içinde düşünüyor. Anladık, ücretli işçi ama, nerede çalışıyor bunlar? Hangi kapitalist işletmede, hangi kapitalist çiftlikte? Yazar, bu soruları cevapsız bırakıyor.

Gördük ki, Hakkâri'de, feodal üniteler var, burada ancak topraksız tarım işçisi olan yarı-bağımlı köylü vardır. Gördük ki, topraksız aileler, ortakçı ve kiracıdır; geriye kalan ailelerin 6.606'sı 0-100 dönüm toprağa sahiptir. **5.196'sı ise 0-25 dönüm toprağa sahiptir.** Bu sonuncular da Boratav'ın iddia ettiği gibi «geçici işçilik» yapıyorlarsa, 12.390 ailenin, 10.683 ailesi tarım işçisi ve geçici tarım işçisidir. Uzatmayalım, Hakkâri'de, 5.577 topraksız tarım işçisi vardır ve Boratav bu miktarı kabarık bulmakla birlikte, kapitalist işletmeler ve kapitalist çiftlikler içinde çalışan tarım işçileri statüsünde göstermektedir. (Biz, uzun süre kaldığımız Şemdinli'de, bir tek **ücretli** tarım işçisi görmedik; oysa **Envanter**'e göre Şemdinli'de 933 topraksız tarım işçisi aile vardır.) Boratav, kabarık bulduğu hem topraksız olan, hem tarım işçisi statüsünde gösterilen 5.577 tarım işçisi ailesini, tarımda, kapitalist ilişkilerin nispetini tespitte kullanıyor. Yani, biz, Boratav metoduna göre, Hakkâri'de, tarımda, % 43 oranında kapitalistleşmenin gerçekleşmiş olduğu sonucuna varıyoruz.

0-100 dönüm arasında toprağa sahip olan topraklı aile sayısı 6.606'dır. Bunlar, küçük ve orta köylü işletmeleridir ve Boratav'ın ifadesine göre kapitalizmin ilkel sömürü mekanizmasına tâbi olan «basit meta üretimi ilişkileri» içindedirler. Bunlar genel olarak, ikiyüzyıldan fazla bir zamandır, koyun ve tütün üretirler ve bunu pazarda satarlar. Bunlar, bağımsız küçük ve orta köylü işletmeleridir ve —Boratav'a göre—, «öte yandan, piyasa için (fakat aynı zamanda tüketim için) üreten küçük üreticiler, ürün fazlalarını Türkiye'de kaideten feodal unsurlara değil, ticaret ve tefeci sermayesine kaptırırlar. Yani Türkiye tarımının sömürme ilişkileri içinde olan küçük üreticileri, kapitalizmin ilkel sömürme mekanizmalarına tabidirler.»

İşte, Hakkâri'nin, **Köy Envanter Etütlerine** ve Boratav metoduna göre tablosu: % 1,9 feodal ilişkiler, % 1,1 yarı-feodal ilişkiler, % 53 «basit meta üretimi ilişkisi» yani kapitalizmin ilkel sömürme mekanizmasına tâbi olan unsurlar; % 43 tarım işçisi, yani tam kapitalist ilişkiler. Ve Hakkâri'de, tarımda kapitalizm hâkim üretim ilişkisi haline gelmiştir! Hem de en az 200 yıldan beri, kapitalist ilişkilerin henüz İmparatorluğun en büyük kentlerinde yeni yeni uçlanmaya başladığı dönemde, Hakkâri'de, tarımda, kapitalizm hâkim hale geliyor. Bugün tespit edilen topraksız tarım işçisi ailesi o zaman da vardı, yani o zaman da Hakkâri'de tarımda kapitalist üretim ilişkisi önemli bir yer tutuyordu! Toprakta çalışan ve aynı zamanda topraksız çiftçi ailesinin en çok bulunduğu Doğu illeri, feodal ilişkilerin en güçlü olduğu Doğu illeridir. Ama Boratav metoduna göre bu iller, tarımda kapitalizmin en çok geliştiği iller olarak tespit edilmektedir.

İstatistik veriler yanlıştır, hatalıdır vs.. Fakat Boratav'ı yanlışa sürükleyen istatistik veriler değil, bizzat Boratav'ın uyguladığı metottur. Aynı istatistik verilerle, Boratav, daha doğru bir metot uygulayarak tam ters sonuçlara varabilirdi. % 43 oranındaki topraksız tarım işçisi ailelerini, **ücretli işçiler** olarak deği, yarı-bağımlı köylüler olarak ele alabilir ve % 53 olan küçük köylü işletmelerini feodal ilişkilerin sömürü ve baskısı altında düşünmese bile (bu konuda «Şemdinli Aşiretlerinde Üretim İlişkileri» adlı ya-

zımız bir fikir vermektedir) bunları, ataerkil, yani prekapitalist ilişkiler olarak ele alabilirdi; bu halde, Hakkâri'de, feodal ve yarı-feodal ilişkiler içindeki aileler oranı % 3'den % 46'ya yükselebilir, ve % 53 oranındaki küçük köylü işletmeleri, sermaye tarafından nispî olarak sömürülmekle birlikte, feodal sömürü ve baskı altında bulunan prekapitalist üniteler olarak düşünülebilirdi, ve böylece gerçeğe yakın bir sonuca ulaşılabilirdi. Yani ataerkil, feodal ve yarı-feodal ilişkilerin, yani prekapitalist ilişkilerin Hakkâri'de, hâkimiyeti.

Boratav, işte bu uydurma metoduyla, yanlış metotla, Türkiye'de, feodal ve yarı-feodal ilişkileri % 5 olarak tespit etmiştir; tabiî vardığı sonuçlar da metodu gibi uydurma ve yanlıştır. Bu arada şunu da belirtmek isteriz ki, Hakkâri'de, halk yoksuldur, perişandır. Ama onun yüzyıllardan beri süregelen yoksulluğunu ve perişanlığını, kapitalist sömürü ile açıklamaya kalkışmak saflık olur.

III. — TARIMDA «KAPİTALİST SÖMÜRÜ» NÜN HÂKİM HALE GELMESİ

Eleştiriye uğrayan **Türk Solu**'ndaki yazımızda, ele aldığımız konuya, burada, biraz daha açıklık getirmek yerinde olacaktır. Boratav'ın «hatalı» diye nitelendirdiği görüş, bizim, **Türk Solu**'ndaki (sayı, 80) yazımızda şöyle ifade edilmişti:

«Şimdi, Türkiye'de, tarımda üretim ilişkilerinin durumunu tasnif edelim: a) ataerkil üretim, b) yarı-feodal üretim, c) feodal üretim, d) özel kapitalist üretim, e) devlet kapitalizmi (Devlet üretim çiftlikleri, haralar, inekhaneler). Son kategoriyi, amacı itibariyle, tarımda, devlet işletmeleri kurmak olmayıp, daha çok eğitim ve ıslâh karakteri taşıdığı için, bu tasniften çıkaralım. Geride kalan tarım işletmeleri içinde, ücretli işçi çalıştıranların 600 bini geçmediğini ve bunun da, 9 milyon içinde üretime hâkim bir karakter veremeyeceğini, temel üretim olan buğdayın ancak onda-birinin meta olarak üretildiğini ve bunun da hâkim kapitalist üretim olamıyacağını açıkça tesbit etmiş bulunuyoruz. Meseleyi bu kadar kesin sınırlarıyla koymaya hakkımız var mı? Elbette, mesele, bu kadar kesin konmamalıdır. Çünkü, kapitalist meta üretimi, tarımda, genel olarak, uç vermiştir ve tarımda ücretli işçi dağınık da olsa vardır ve şehir ile köy arasında bir çelişkinin başlamış olduğu tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Ama bu, tarımda, kapitalist üretimin hâkim olduğunu değil, kapitalist üretimin, kapitalizm-öncesi üretimin yanı sıra uçlandığını ve gelişmekte olduğunu gösterir. Kapitalist üretim ilişkileri bir yandan uçlanırken, ana gövdesiyle, kapitalizm-öncesi üretim ilişkilerinin hâkim halde bulunması, tarımda, kapitalist üretimin değil, kapitalizm-öncesi üretim ilişklerinin hâkim halde olduğunu gösterir.» (Muzaffer Erdost, «Türkiye'de feodalizm var mı?», **Türk Solu,** sayı 80.)

Okur, hemen, yazımızın son kısımlarından aktardığımız bu pasajlardan da anlıyacaktır ki, yazıda esas olarak tartışılan nokta, 1) şu anda Türkiye'de tarımda hangi üretim ilişkilerinin ağır bastığı, 2) köyün şehir tarafından

sömürülmesi **nispetidir.** Bu konuları ele almamız sebepsiz değildi. **Emek** bildiri - makalesinde iddia edildiğine göre, kapitalist üretim tarzı hâkim hâle gelmiş, «hem sanayide hem tarımda kapitalist sömürüye karşı ve sosyalizm için mücadelenin öncülüğünü yapabilecek bir işçi sınıfı» teşekkül etmiştir. Gene **Emek** yazarlarına göre, «... kapitalist ilişkilerin gelişmesi, bundan zarar gören küçük ve orta köylüleri, ... işçi sınıfı ile kader birliğine itmiş ve onlara da sosyalist bir potansiyel kazandırmıştır.» Gene **Emek** yazarlarına göre, «... tarım sektöründe yaygın olan küçük mal üretiminin hâkim olduğu köylü işletmeleri de her gün biraz daha fazla kapitalizmin baskısı ve kapitalist ilişkiler sistemi içine girmektedir.» Biz, bu görüşleri eleştirdik. Türkiye'de, tarımda, **kapitalist ilişkilerin mevcut olduğunu, ama hiç değilse şu anda hâkim durumda olmadığını;** küçük köylü işletmelerinin hâkim olduğu bir ülkede, ayrıca feodal ve yarı - feodal unsurların yaygın olduğu bir ülkede, tarımda kapitalist ilişkileri egemen sayamıyacağımızı kendi görüş açımızdan izah ettik.

Bir kere, meseleyi, doğrudan doğruya üretim ilişkisi açısından ele aldık ve ataerkil üretimin, feodal ve yarı - feodal üretimin, yani tümüyle birlikte kapitalizm - öncesi üretimin tarımda ağır bastığını ve bugün Türkiye'nin tarımında kapitalist üretim ilişkilerinin hâkim durumda olmadığını belirttik.

Kapitalist üretim, tarımda, ücretli işgücünü ve sermayenin varlığını gerektirir; ücretli işçi sayısını istatistiklerden aktardık, tarımda kapitalist üretimin özelliklerini, kapitalist rantın ne olduğunu söyledik ve sermayenin genel formülünden yani Para - Meta - Para formülünden hareket ederek, ataerkil, feodal ve yarı - feodal üretimde sermayenin söz konusu olamıyacağını, ancak bunların içinde kapitalist üretimin de uçlandığını, ama **üretimin niteliği bakımından** hâkim karakterin kapitalist üretim değil, kapitalizm - **öncesi** üretim olduğunu söyledik. (Burada, «tarımda» ve «hâkim» sözlerini sık sık tekrar etmemizin sebebi vardır. Yazımızda, **tarımda üretimin hâkim niteliği** üzerinde duruyoruz; bize sözde cevap vermeğe kalkışanlardan biri, tartışılan esas tezleri unutmuş görünüp okurun dikkatinden saklıyor, bu da yetmiyormuş gibi, «tarımda» sözünü yutup, Türkiye'de hâkim üretim tarzının kapitalist olduğunu istatistik rakamlarla iddia ediyor. Üstelik devlet sektörünü (devlet kapitalizmini), özel sektörden (özel kapitalizmden) ayırmadan ve işbirlikçi burjuvaziyi millî burjuvazi kapsamına sokarak.)

İkincisi, işletmenin niteliği bakımından kapitalist olmamakla birlikte, köyün şehir tarafından, tarımın sanayi ve ticaret burjuvazisi tarafından sömürülme derecesini yani sermayenin sömürüsünün **tüm üretilen ürüne oranını** tespite çalıştık. Ve gösterdik ki, sanayi ve ticaret burjuvazisi, köyü sömürmektedir; ama bu, tarımda kapitalistleşmenin tipik gelişmesine, yani kapitalist pazar için üretimin egemen hale gelmesine, ya da sermaye - emek çelişkisinin köye hâkim olmasına, ya da küçük ve orta köylünün mahvolarak tarım proleterleri haline gelmesine sebep teşkil edecek bir oranda değildir.

Biz, yazımızda şöyle diyorduk: «Bilineceği gibi, basit meta üretimi, ilkel komünal toplumu izleyen bütün üretim biçimlerinde vardı ve basit meta üretiminin amacı 'kâr' sağlamak değil, üreticinin kendi tüketim ihtiyaçlarını karşılamaktı. Burada meta-para-meta şeması söz konusudur ve üretici, kendisinin ürettiği fazla buğdayı satarak yerine tüketeceği tuzu v.b. almaktadır. Bu, basit meta üretimidir, kapitalist meta üretimi değildir.» Kapitalist meta üretiminde, «Artık, sermaye haline gelmiş olan para, burada, para-meta-para şeklinde devreder; amaç, kendi ihtiyacını karşılamak değil, kâr etmektir.» (**Türk Solu**, sayı 80, s. 7-8). Tarımda, üretici, **kâr** etmek amacıyla, para-sermaye yatırarak, yani dolaşım sonunda daha fazla para elde etmek için yatırım yapıp ücretli işgücü kullanarak üretimde bulunuyorsa, ancak o zaman kapitalist meta üretiminin **uçlandığından** söz edilebilir. Basit meta dolaşımı ile paranın sermaye olarak dolaşımı arasındaki farkı, Marx, **Kapital**'de (Birinci Cilt 2. Kitap), «Sermayenin Genel Formülü» başlığı altında, ayrıntılı bir şekilde anlatır. Sermayenin olmadığı yerde, sermaye sahibi olan kapitalist de yoktur. Kapitalistin olmadığı yerde ise kapitalist üretim tarzından söz edilemez. Öyleyse, bizim konumuz, küçük tarım işletmecisi olduğuna göre, küçük tarım işletmecisi, ne zaman kapitalist ilişkiler içindedir, ne zaman basit meta üreticisidir, bunu tespittir.

Marx diyor ki: «... bilindiği gibi, **doğrudan doğruya üreticinin mülkiyeti olan üretim ve tüketim araçları sermaye değildir.** Bunlar ancak, aynı zamanda, işçinin istismarına ve boyunduruk altına alınmasına hizmet eden araçlar haline geldikleri zaman **sermaye olurlar.**» (**Kapital**, 5. kitap, s. 234). «Kendi üreticisi tarafından tüketilen ürün nasıl mal [meta] sayılmazsa, başkalarının emeğiyle [yabancı emeğiyle, m.e.] birleşip değerlerine değer katmayan, sahiplerinin kendileri tarafından iş ve tüketim aracı olarak kullanılan dağınık haldeki üretici araçları da sermaye sayılmazlar.» (Aynı eser, s. 140.) [Altını ben çizdim.] Marx'ın sözlerinden çıkaracağımız sonuçlar şunlardır: a) kendi üreticisi tarafından tüketilen ürün **meta değildir;** b) sahiplerinin kendileri tarafından iş ve tüketim aracı olarak kullanılan üretim araçları **sermaye değildir.** Bir üretici, ürettiği ve tüketim fazlası olan ürünü yani ürün fazlasını (örneğin fazla buğdayı, fazla patatesi, fazla soğanı) satar. Buradaki üretim, basit meta üretimidir. Bağımsız küçük köylü işletmelerinde, üretilen ürünün önemli bir kısmı üretici ve ailesi tarafından tüketilir ve fazla ürün, ailenin diğer ihtiyaçlarını karşılamak için satılır. Burada «hem üretimin, hem de değişimin amacı kullanımdır — yani üreticinin ve onun içinde bulunduğu toplumun geçiminin sağlanması» dır. (Eric J. Hobsbawm'ın «Önsöz» ü, bkz: Karl Marx, **Kapitalizm Öncesi Ekonomi Şekilleri**, s. 11.)

Ataerkil tarımı ele alalım: Ataerkil tarım, bağımsız aile tarımıdır, kökleri ataerkil aileye yani komünal toplumun ileri aşamalarına uzanır. Bunlar, köleci toplumun **yanısıra**, feodal toplumun **yanısıra** mevcut oldukları gibi, feodalizm parçalandıktan sonra da bağımsız küçük köylü işletmeleri şeklinde görünürler. Gerek köleci toplumun, gerek feodal toplumun yanında, bağımsız köylü aileleri olarak, az da olsa, mevcut olagelmişlerdir. **«Ba-**

ğımsız küçük toprak sahiplerinin yanısıra serfler, toprağı çok farklı mülkiyet şartları altında ellerinde bulunduruyorlardı.» (**Kapital,** 5. kitap, s. 196). (Altını biz çizdik.)

Biliyoruz ki, Osmanlı İmparatorluğunda, timar rejiminde, timar, küçük toprak işletmesi olan «çiftlik» lerden meydana geliyordu. Toprak, bir çift hayvanın işleyeceği ve bir aileyi geçindirecek kadar toprağı kucaklayan çiftliklere bölünmüştü ve bu çiftliklerin bölünmesi yasaktı. Çiftlikler (Doğu Anadolu'da Hükümetler ve Kürt Sancak Beyleri hariç), timar rejimi dolayısıyla, ürün - rant ve para - rant ödeyen bağımlı reaya tarafından işletiliyordu. Timar rejiminin dağılmasını izleyen yüzyılda toprakta kişisel özel mülkiyet teşekkül ediyor, (çiftliklerin büyümesi veya herhangi bir şekilde bölünerek küçülmesi meseleyi değiştirmez), ataerkil nitelikte olan küçük köylü işletmeleri, kendi topraklarının ve üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olarak, bağımsız aile tarımını meydana getiriyorlar. Önemli olan nokta, bu bağımsız aile tarımının üretim ilişkisi bakımından niteliğidir. Bunlar, küçük tarım işletmeleridir, ama küçük kapitalist tarım işletmeleri değildir. Çünkü kapitalist işletme olması için, meta üretmesi ve üretim araçlarının sermaye olması gerekir. Bu bakımdan küçük köylü işletmeleri, bizzat üretim ilişkisi bakımından kapitalist değil, prekapitalisttir. Marx der ki: «**Kapitalist üretim biçimi**nin ürünü olan **kapitalist mülk edinme biçimi** ve dolayısıyla **kapitalist özel mülkiyet,** kişinin kendi emeği ile, meydana gelen özel mülkiyetin **ilk inkârıdır.»** (**Kapital,** 5. kitap, s. 227). (Altını biz çizdik.)

IV. — BASİT META ÜRETİMİ, BİR «ÜRETİM İLİŞKİSİ» DEĞİLDİR

«Basit meta üretimi» nin, Korkut Boratav'ın anladığı gibi, **bir üretim ilişkisi** olup olmadığı konusu üzerinde duralım. Yazara göre, «basit meta üretimi ilişkisi», kapitalist üretim ilişkisi gibi, feodal üretim ilişkisi gibi, sosyalist üretim ilişkisi gibi bir üretim ilişkisidir. Bu, bir dil sürçmesi değildir; çünkü yazıda tekrar tekrar ifade edilmiştir. İşte örnekleri: «... ülkemizde tarımda **üç ayrı üretim ilişkisi** gözlenmektedir. Bunlar **önem sırasıyla,** basit (küçük) meta üretimi, kapitalist üretim, feodal ve yarı feodal üretim **ilişkileridir.»** «... bu **üç üretim ilişkisini** birbirinden ayırabilecek berraklığa kavuşmamız gerekir.» «... küçük meta üretimi hâkim bir **ilişki** haline gelir.» v.b.. (Altını biz çizdik.)

Bağımsız köylü işletmeleri, komünal toplumun ileri evrelerinde görülmeye başlar. Köleci toplumda, bağımsız köylü, borcunu ödeyemediği zaman, geçici veya daimî olarak köleleşir; yani köleci toplumda, köleci ilişkilerin yanı sıra bağımsız köylü işletmeleri mevcut olagelmiştir. Yukarda Marx'tan aktardığımız gibi, «serflerin yanısıra bağımsız küçük toprak sahipleri», feodal toplumda mevcuttur. Bağımsız küçük köylü işletmeleri, kapitalist toplumda süregelmiştir, sosyalizmin **kuruluş döneminde** de devam edecektir.

Ayrıca, feodal toplumda, «serf, senyörün şu ya da bu biçimde edindiği artı-emeği üretmekle kalmaz, ama aynı zamanda bir fazla biriktirebilir.» Çünkü serfin, kullanma hakkına sahip olduğu toprakta ürettiği ürünün belirli bir kısmını senyör alır, geri kalan kısmını, serf, tüketim için kullanır; bu miktar, serfin ihtiyacından fazla olduğu zaman, satışa arzedeceği bir fazla ürün üretilmiş olur. Ve serf, ailesi ile birlikte, evde elişleri yoluyla imâl ettiği çorap, havlu, sepet, kilim v.s.'nin bir kısmını satar; yani serf, satışa arzedeceği fazla'nın yanısıra el zanaatları yoluyla da (ve burada genellikle senyöre artı-ürün ödemeden) basit meta üretiminde bulunmuş olur.

Yarı-feodal ilişkilerde, bu durum, niteliği gereği, aynı şekilde görünür. Yarıcı veya kiracı, toprağı, üreteceği ürünün belirli bir miktarını ürün olarak (ürün-rant) veya belirli miktarda nakit (para-rant) olarak ödemek üzere toprak sahibinden kiralar. Kendisine kalan ürünün, tüketimden fazla olduğu haller mevcuttur. İşte bu **fazla** miktarı, diğer tüketim ihtiyaçlarını karşılamak için satacaktır; işte bu miktar «basit meta»dır. Ne feodal toplumda senyöre ödenen, ne de yarı-feodal ilişkilerde toprak sahibine ödenen miktar meta değildir.

«Emeğinin ürünü ile kendi ihtiyacını karşılayan bir kimse» nasıl meta üretmemiş sayılırsa, **sadece** başkaları için üretmiş olması da, ürünün meta sayılması için yeter sebep değildir. Feodal üretim ilişkisinde senyöre (derebeyine) ödenen ürün (ürün-rant), yarı-feodal ilişkilerde toprak sahibine ortaklık veya kira karşılığı ödenen ürün (ürün-rant), **başkaları için üretilmiş olduğu halde meta değillerdir.** Bu konuda Marx'ı, ve bu çeşit yanılmalara dikkati çeken Engels'i dinleyelim:

«Emeğinin ürünü ile —diyor Marx— kendi ihtiyacını karşılayan bir kimse her ne kadar bir kullanım-değeri yaratmışsa da bir mal (meta) yaratmamıştır. Mal (meta) üretmek için, o kimsenin, yalnız kullanım-değeri değil, bir baskası için kullanım-değeri, toplumsal kullanım-değeri üretmesi gerekir. Ve sırf başkası için üretmesi de yetmez. **Ortaçağların köylüsü, derebeyi için kira-bedelimsi-tahıl, papaz için öşür-tahıl üretirdi. Ama ne kira-bedelimsi-tahıl, ne de öşür-tahıl, bir başkası için üretildi diye, mal (meta) demek değildir.** [Altını biz çizdik.] Mal (meta) olabilmek için ürünün kendisine kullanım-değeri olacağı başka bir kimseye değişim yolu ile devredilmek üzere üretilmiş olması gerekir.» (Karl Marx, **Kapital,** 1. Kitap, s. 31-32).

Marx'ın yukarıya aktardığımız sözlerinin son cümlesine bir dipnotu ekleyen Engels şöyle diyor: «Bu ifadeyi parantez içine alıyorum; çünkü, bu ifadenin bulunmaması halinde, üreticiden gayrı bir kimse tarafından tüketilen her ürünün, yanlış anlaşılarak, Marx tarafından mal (meta) sayılmış sanıldığı çok sık görülmüştür.» (Aynı eser, s. 32, dipnot).

Görülüyor ki, basit meta üretimi, ayrı bir üretim ilişkisi değildir. Basit meta üretimi, bugün, ülkemizde, tarımda, ataerkil, feodal ve yarı-feodal üretim ilişkilerinin mevcut olduğu yerlerde, verimin yüksek olduğu yerlerde ve yıllarda görülebilen bir şeydir. Basit meta üretiminin kapitalist toplumda görülmesi, sosyalist toplumda görülmesi, ne kapitalist üretim iliş-

kisinin ve ne de sosyalist üretim ilişkisinin özelliğinden ileri gelmektedir; kapitalist toplumda, **bu üretim ilişkilerinin yanısıra**, ataerkil, feodal ve yarı-feodal ilişkilerin, sosyalist toplumda, bağımsız aile tarımının mevcut olmasından ileri gelmektedir. (Sosyalist toplumda, aile tarımı dediğimiz küçük köylü tarımı, birden ortadan kalkmamaktadır ve Engels'in tezini geliştiren Lenin, orta köylü üzerinde zor kullanarak, onu sosyalist üretime dönüştürmeyi değil, onun sosyalist üretimi **tercih** etmesini, seçmesini sağlamak için, orta köylünün karşısına sosyalist üretimin verimliliğini ve üstünlüğünü gösterecek «örnek»lerle çıkmak gerektiğini söylemiştir.)

Şimdi bir noktaya geliyoruz: «kapitalist düzen içinde» küçük köylü işletmelerinde **kapitalizmin uçlanması** konusuna. Lenin, «kapitalist düzen içinde» orta köylünün, iyi mahsul yıllarında, ertesi yıla sermaye olarak devreden bir fazla ürettiğini ve sık sık ücretli işgücü kullandığını yazar. Burada, küçük köylü işletmelerinin bir uçtan kapitalistleşmeye başladığı ortaya çıkar; ama bu, orta köylüyü, (yabancı emeği sömürdüğü için) proletaryaya yaklaştıran bir eğri değil, burjuvaziye yaklaştıran bir eğri çizer.

Bunun tersi de mevcuttur. Orta köylü işletmesi, bir uçtan kapitalistleşmeye başlar; ama ayrıca, küçük ve orta köylü, kapitalist düzen içinde ve kapitalist pazar için meta üretmeğe başladığı zaman, köyün, kapitalizm tarafından sömürüsü daha düzenli ve daha istikrarlı bir duruma yükselir. Burada, elbette, küçük ve orta köylünün **kapitalistleştiğini** değil, kapitalist üretim ilişkisinin ilk devrelerini karakterize eden **bir parçası** haline geldiğini ve pazar için üretilen meta-ürün'ün, sonuç olarak, sermayeyi değil, «işgücünü» temsil ettiğini görüyoruz. Köylü ailesi, bir korporasyonda olduğu gibi, kapitalistten **eve iş alan** zanaatçı gibi, kapitalistin talebine (bu piyasa talebidir) göre, ondan adeta işletmesi adına iş alır. Yani kapitalist için gerekli olan ürünün (hammaddenin veya ticarî metanın) üretimi işini, aynı zamanda, küçük köylü işletmeleri de üzerlerine almışlardır. Örneğin pamuk, artık, genel olarak üreticisi tarafından evlerde veya küçük zanaat atelyelerinde işlenen bir hammadde olmaktan çıkmıştır ve bu, kapitalist için gerekli olan hammaddedir (Türkiye'de tekstil sanayiinde devlet kapitalizmi hatırda tutulmalı); örneğin tütün, artık üreticisi tarafından işletilen veya küçük atelyelerde işletilen bir hammadde değildir, büyük işletmelerin işlediği ve mamul hale getirdiği bir üründür (Türkiye'de tütün sanayiinde devlet kapitalizmi akılda tutulmalı); pancar v.s. için de durum aynıdır. İşte bu durumda ve özellikle tümü piyasa için üretilen sınaî bitkiler üretiminde, köylü ailesi, çok geniş bir kapitalist bütünün bir ucunu, hammadde üreten bir ucunu teşkil eder ve köylü ailesi, emeği ile, sermayenin sömürü alanına girer. Ama burada sömürü nispeti, köylü ailesinin tüm emeğinin sömürüsü değildir; çünkü emeğin büyük bir kısmı, ürün olarak bizzat üreticisi tarafından tüketildiği için, geriye kalan yani meta olarak dolaşıma giden miktar da sömürü söz konusudur.

Şimdi, sömürünün nispetini tayin edelim:

Köylü ailesinin üretken emeği sayesinde üretilen (buğday, arpa, baklagiller, patates, v.s. gibi) ürünlerin tüketim fazlaları piyasaya arzedilir. Köylünün, sadece kendi tüketimi için değil, aynı zamanda, tümünü satmak için ürettiği ürünler de vardır. Bunlar daha çok tütün, pancar, pamuk gibi sı-

naî ürünlerdir. Bu ürünlerin tümü meta olarak üretildiği için, bu ürünleri üreten emek nispetinde, köylü, kapitalist sömürü alanına itilir. Bir küçük köylü işletmesi içinde, satışa arzedilen ürünlerin üretilen tüm ürüne oranı nispetinde, sömürü söz konusudur. Emek değeri olarak diyelim 8 kısım tahıl, 2 kısım pancar üretiliyorsa, tahılda emeğin sömürü oranı, sadece satışa arzedilen kısım üzerinden hesaplanmak gerekirken, pancarda emeğin sömürü oranı tüm pancar üretimi üzerinden hesaplanmak gerekir. Ürünün tümüne yakın bir kısmını meta olarak üreten köylü, ancak o zaman, kapitalist sömürünün **hâkim** alanı içine girer. 10 birim toplam emek-ürünün, 7'si bizzat üretici tarafından tüketiliyor, 3'ü meta olarak kapitalist pazara arzediliyorsa, kapitalist sömürü alanı, ancak emeğin onda-üçünü kucaklamış sayılır, ve bu sömürü oranı, kapitalist sömürünün hâkim hale gelmediğini ifade eder.

V. — «BASİT META ÜRETİM İLİŞKİSİ»NİN «FEODAL ÜRETİM İLİŞKİSİ»NİN BİR PARÇASI HALİNE GELİŞİ(!)

Korkut Boratav, daha yukarda aktardığımız cümlelerden anlaşılacağı gibi, basit meta üretimini, hem ayrı bir üretim tarzının unsuru gibi değerlendiriyor, hem de, daha sonra, bu üretim ilişkisinin bağımsız ve bağımlı şekillerinden söz ediyor. «O halde basit meta üretiminin —diyor Boratav—, **hem bağımsız bir üretim ilişkisi** olduğu; hem de daha farklı ve hâkim **bir üretim tarzının bir parçasını** meydana getirdiği söylenebilir.» [Altını biz çizdik.] Daha yukarda şöyle diyor: «Küçük meta üretimi **feodal sömürme** [altını çizen Korkut Boratav] ile bir aradaysa, **feodal üretim tarzının bir parçası** [altını biz çizdik] olur.» Korkut Boratav'ın yazısını aşağıdan yukarıya doğru aktarmaya devam edelim: «Feodalizmin gelişkin şeklinde, —diyor Boratav— feodal bey'in çoğu kere angarya yoluyla işlettiği malikâneler dışındaki topraklar üzerinde ikili bir hâkimiyetten söz edilebilir. Birincisi, toprağın fiili mâlikî (veya zilyedi) durumunda bulunan ve çoğu kere **küçük meta üreticisi olan köylü (serf)** [altını biz çizdik] ve ikincisi de, aynı topraklar üzerinde ikinci bir hâkimiyeti temsil eden feodal bey. Görülüyor ki, **küçük meta üretimi feodalizmde mevcuttur; ancak biz, bu üretim ilişkisinin mevcut olduğu her sistemi feodalizm diye nitelendiremeyiz;** ...» ([Altını çizen Boratav.) «Hemen hemen —diyor Boratav— her zaman tâli bir ilişki meydana getirmiş bulunan küçük meta üretiminin **hangi hâkim üretim tarzının bir parçasını meydana getirdiği, ürün fazlalarının ne gibi bir mekanizma ile hangi sınıflara intikal ettiğine bakarak anlaşılır.** [Altını biz çizdik.] Eğer **bir ürün fazlası yoksa;** sadece diğer üreticilerle (ve **aracılar girmeden)** tüketim amacıyla yapılan sınırlı **bir değiş tokuş varsa;** [altını biz çizdik] o zaman kaideten sömürme de yoktur; ne feodalizmden, ne kapitalizmden söz edilebilir. İşte ancak bu halde, küçük meta üretimi hâkim bir ilişki haline gelir.»

Boratav'a göre, basit meta üretimi diye bir üretim ilişkisi vardır; ve bu üretim ilişkisi, bağımsız bir üretim ilişkisi olabildiği gibi, hâkim üretim tarzının, örneğin feodalizmin veya kapitalizmin **bir parçası** da olabiliyor. Bizim bildiğimiz feodal üretim ilişkisi ve kapitalist üretim ilişkisi vardır, başka bir üretim ilişkisi kendi niteliğini koruduğu sürece, feodal üre-

tim ilişkisinin veya kapitalist üretim ilişkisinin bir parçası olamaz. Ya yan-yana mevcut olabilir veya biri kendi niteliğini yitirerek diğer üretim ilişkisine dönüşür, ya da böyle bir sürece girmiş olabilir. Korkut Boratav'ın, feodal üretim ilişkisinin **bir parçası** olarak gösterdiği «basit meta üretim ilişkisine» bakınız; bu, basit meta üreticisi olan köylü yani **serf**'miş! Köylünün «serf» oluşu, senyör ile köylü arasındaki bağımlılıkta kendisini gösterir. Böyle bir bağımlılık varsa, artık o bağımsız bir köylü değil, serftir, ve serf, feodal toplumun bir parçasıdır. Serf'in ürettiğinden belirli bir fazlayı senyör alır. Senyörün, serften, doğrudan doğruya ürettiği ürünü zaptettiği, sömürdüğü, —Boratav'ın iddia ettiği gibi— «küçük meta üreticisinin» meydana getirdiği ürün fazlası değildir. Burada meta, ancak, senyörün serften aldıktan sonra kalan üründen kendi ailesinin tüketimi için olanı ayırdıktan sonra, geriye kalan miktar olabilir. Serf, bu miktarı, pazara arzettiği zaman, ürün meta haline gelir. Basit meta üretimi, feodal toplumda, feodalizmin ileri evrelerinde, ticaret sermayesi ile karşı karşıya gelmiş olsa bile, burada yarı-bağımlı köylünün, yani serfin ürettiği ürünü, ne kapitalist anlamda meta olarak nitelemek ve ne de bu üretim ilişkisini kapitalist üretim ilişkisi olarak nitelemek mümkündür.

Neticeye gelelim: serf, hem «basit meta üretim ilişkisi» ni, hem de «feodal üretim ilişkisi» ni, iki ayrı üretim tarzını, bir ve aynı zamanda temsil eden bir unsur değildir ve Boratav'ın deyişiyle, «basit meta üretim ilişkişi», burada, feodal üretim ilişkisinin bir parçası haline gelmiş değildir. Serf, bütünlüğü içinde, feodal üretim ilişkisinin bir parçasıdır. Onun, mülkiyeti senyöre ait olan toprakta, bölünmez küçük çiftlikler halinde, basit üretimde bulunmasını, «basit meta üretim ilişkisi» gibi **uydurma bir terimle** izah etmek imkânsızdır.

Boratav, «küçük üretimin hangi üretim tarzının bir parçasını meydana getirdiğini» anlamak için «ürün fazlalarının ne gibi bir mekanizma ile hangi sınıflara intikal ettiğine» bakmak gerektiğini söylüyor. Ve devam ediyor: «Eğer bir ürün fazlası yoksa; sadece diğer üreticilerle (ve aracılar girmeden) tüketim amacıyla yapılan sınırlı bir değiş-tokuş varsa; o zaman kaideten sömürme de yoktur; ne feodalizmden, ne de kapitalizmden söz edilebilir. İşte ancak bu halde küçük meta üretimi hâkim bir üretim ilişkisi haline gelir.» Okur dikkat etsin: «Eğer ürün fazlası yoksa, sadece ... tüketim amacı ile sınırlı bir değiş-tokuş varsa...» Hem ürün fazlası yok, hem de değiş-tokuş edilecek ürün var! Devam edelim: «Eğer bir ürün fazlası yoksa, ... küçük meta üretimi hâkim bir ilişki haline gelir.» Yani basit meta dolaşımı için gerekli ürün fazlası yoksa, basit meta üretimi hâkim bir ilişki haline geliyor! Devam edelim: «... ürün fazlalarının ne gibi bir mekanizma ile hangi sınıflara intikal ettiğine bakılarak...» Boratav, senyör'ün serf'den doğrudan doğruya aldığı fazla ile, sattığı fazlayı aynı şey olarak niteliyor. Oysa, tüketim için gerekli olandan fazla bir ürün olmadan da, senyör, serften bir fazla (yani artı-ürün) alır. Senyör, serfin ürettiği ürünün ailesine yetecek kadar olandan sonrasını değil, üretilen üründen belirli bir fazla alır. Bazı hallerde, senyörün aldığı fazladan sonra, geriye tüketimden artan bir fazla kalabilir. İşte bu fazla, satışa arzedildiği zaman «meta» dır, ve bu, basit meta dolaşımıdır. Meta olan ürün, feodalitede, Bo-

ratav'ın iddia ettiği gibi, senyöre intikal etmeyecek, satışa arzedilecektir ve ancak satışa arzedildiği zaman meta niteliği kazanacaktır. Marx'a göre, işte bu fazla, feodal toplumun iç dinamizmini meydana getiren unsurlardan biridir. Feodalizmin ileri evrelerinde, gerek serfin sattığı metayı alan ve gerek serfin aldığı metayı satan, genel olarak, ticaret erbabıdır. Yani ticaret sermayesi, burada, feodalizmde, dolaşıma girer. Bir tacir, serfin ürettiği metayı satın alır ve ona metanın karşılığını **sermaye-para** olarak öder ve serf bu **para** ile bir diğer tacirin sattığı metayı satın alır. Yani serfin hem metasını sattığı ve hem de tüketmek için satın aldığı iki uç da, genel olarak, bezirgândır; ve burada, yani feodal üretim ilişkileri içinde, feodalizmin ileri aşamasında görülür ki, basit meta üretmiş olan serf, ticaret sermayesi ile karşı karşıya gelmiştir. Şimdi Korkut Boratav'ın kriterine uygulamak gerekirse, soralım: burada, serf, senyör tarafından mı sömürülüyor, yani üretim ilişkisi feodal bir üretim ilişkisi midir; yoksa burada serf, ticarî sermaye tarafından mı sömürülüyor, sömürü kapitalist bir sömürü müdür? «Ürün-fazlasının» bir kısmı karşılığı ödenerek tacire intikal etmiştir. Fakat burada, meta olan ürün, senyöre intikal etmediği halde, üretim ilişkisinin niteliği feodaldir. Ve burada, basit meta üretmiş olan serf, bir «basit meta üretim ilişkisi» içinde değildir, feodal birim ayrılmaz bir parçasıdır; feodal toplumu bütünleyen bir parçadır; yoksa feodal sömürü olduğu için, feodalizmin bir parçası haline getirdiği basit meta üreticisi değildir.

Üretim ilişkisini belirleyen tek faktör üretim araçlarının mülkiyet şeklidir. Üretim araçlarının mülkiyet şeklini değiştirmeden Korkut Boratav, üretim ilişkisini değiştiriyor. Üretim araçlarına sahip bağımsız köylüyü alıyor, bunu, feodal birimin içine koyuyor, toprağın kullanma hakkı köylünün olsa bile, mülkiyet hakkı senyörün olan toprağa yerleştiriyor, ve köylü bağımsızlığını yitiriyor. Toprağa bağlı yarı-köle haline geliyor, emek-rant yani angarya ve ürün-rant şeklinde bir fazla ödüyor; ve gene de, bu durumda, Boratav, üretim ilişkilerinin değişmediğini kabul ediyor.

VI. — İKİ ÖZEL MÜLKİYETİN BİRBİRİNE KARIŞTIRILMASI

Boratav'ın yazısında, küçük köylü işletmelerinin kapitalist üretim ilişkisinin bir parçası haline nasıl geldiğini görelim: «Ancak —diyor yazar— basit meta üretiminin, ne feodal ilişkiler içinde, ne de bağımsız halde bulunmayan ve günümüzde çok yaygın olan bir türü daha vardır ki, [üç türlü basit meta üretimi ilişkisi ile karşı karşıyayız: biri bağımsız basit meta üretim ilişkisi, biri feodal basit meta üretim ilişkisi, üçüncüsü... işte şimdi de bunu öğreneceğiz], bu halde piyasa için yapılan fakat yine tüketim amacıyla satışa arzedilen ve bu yüzden **satış hasılatının sermayeye dönüşmediği üretimden** bahsedilebilir. Bu durumda ürün fazlası, üretici ile tüketici arasına giren ticaret burjuvazisine, üretim giderlerinin (özellikle sınaî bitkilerde) yıllık tüketimin finansmanı için sahneye çıkan tefeci sermayesine **kaptırılır.** [Altını biz çizdik.] Bu iki unsur, **yani tefeci sermayesinin ve ticarî sermayenin bu türleri feodalizmin çözülme ve çöküş devrelerinde ortaya çıkmış ve bu çöküşü hızlandırmış; kapitalist sermaye birikiminin ilk kaynaklarını teşkil etmiş; aslında feodalizmin bünyesine yabancı unsurlar-**

dır. Bu yüzden küçük üreticilerin ticarî ve nakdî sermaye tarafından sömürülmesi, küçük meta üretiminin ilkel kapitalist ilişkilere tâbi olduğunu gösterir.» [Altını Boratav çiziyor.] «... küçük meta üretiminin hangi hâkim üretim tarzının bir parçasını meydana getirdiği, ürün fazlalarının ne gibi bir mekanizma ile hangi sınıflara intikal ettiğine bakarak anlaşılır» diyen Boratav, ürün fazlalarının ticaret ve tefeci sermayesine intikal ettiğini söyleyerek, «basit meta üretimi ilişkisi»nin, Türkiye'de, hâkim üretim tarzı kapitalizmin «bir parçasını» meydana getirdiğini, işte böyle izah ediyor. Hâkim üretim tarzı, kapitalizm; «basit meta üretim tarzı» ise, kapitalist üretim tarzının bir parçası!. Oysa, kişinin kendi emeğine dayanan özel mülkiyet, kapitalist özel mülkiyetin bir parçası olamaz. Marx der ki :

«... Kapitalist üretim ve birikim biçiminin, ve dolayısıyla kapitalist özel mülkiyetin doğuşu, kişisel emeğe dayanan özel mülkiyetin yok oluşunu, diğer bir deyişle, işçinin mülksüzleştirilmesini, yani bağımsız ekonomik varlığına son verilmesini gerektirir.» (Karl Marx, **Kapital**, 5. Kitap, s. 244). Gene Marx'ı okuyalım : «Ekonomi Politik [tabiî bu burjuva ekonomi politiğidir, m.e.], biri üreticinin kendi emeğinin, diğeri istismar edilen bir yabancı emeğin ürünü olarak, biri diğerinden tamamen farklı olan iki özel mülkiyeti birbirine karıştırmakla bir prensip hatası içindedir. [Tıpkı Boratav gibi.] İkincinin sadece birincinin doğrudan doğruya karşıtı olmakla kalmayıp, aynı zamanda, onun mezarı üzerinde boy verdiğini unutmaktadır.» (**Kapital**, I. Kitap, s. 231). Marx'ı okumaya devam edelim :

«Sermayenin ilk birikimi, yani tarih içinde ilk ortaya çıkışı, nasıl olmuştur? İlk birikim, kölelerin ve serflerin doğrudan doğruya ücretli işçi haline gelmeleri, yani sırf bir şekil değişikliği geçirmeleriyle olmadıkça, ancak doğrudan doğruya üreticilerin mülksüzleşmeleri, yani sahibinin emeğine dayanan özel mülkiyetin çözülüp yokolması anlamına gelir. ... bireylere ait dağınık üretim araçlarının toplumsal üretim araçları haline gelmesi, ve dolayısıyla, çok sayıda cüce mülkiyetin, az sayıda dev mülkiyet halinde bir araya gelmesi, büyük halk kitlesinin topraklarından, tüketim araçlarından ve iş aletlerinden yoksun kalarak mülksüzleşmesi, halk kitlesinin maruz kaldığı bu korkunç ve ıstıraplı mülksüzleşme, sermayenin tarihinin başlangıcını teşkil eder. ... kişisel emek ürünü olan, deyim yerindeyse, kendi başına, bağımsız olarak çalışan birey ile kendi iş şartlarının [üretim araçlarının — ç.] birleşik bir bütün meydana getirmesine dayanan özel mülkiyet, yerini başkalarının görünüşte serbest emeklerinin, yani ücretli emeğin, istismarına dayanan kapitalist özel mülkiyete bırakır. ... Şimdi, mülksüzleşen, bağımsız iktisadî varlığı son bulan kimse, artık kendi başına ve kendisi için çalışan işçi değil, fakat birçok işçiyi istismar etmekte olan kapitalisttir. ... Kapitalist üretim biçiminin ürünü olan kapitalist mülk edinme biçimi, ve dolayısıyla kapitalist özel mülkiyet, kişinin kendi emeği ile meydana gelen özel mülkiyetin ilk inkârıdır.» (**Kapital**, 5. kitap, s. 224, 225, 226, 227).

Kapital'den bu kadar aktarma yeter. Marx, «kapitalist özel mülkiyeti», «kişinin kendi emeğiyle meydana gelen özel mülkiyetin» sadece karşıtı olmayıp, inkârı olduğunu, onun mezarı üzerinde boy verdiğini söylü-

yor; Boratav ise, kişinin kendi emeğiyle meydana gelen özel mülkiyetin, bugün, hâkim bir üretim tarzı olan **kapitalizmin «bir parçasını** meydana getirdiğini» söylüyor. Kapitalist özel mülkiyetin bir parçası olan kişisel özel mülkiyet! Boratav'ın, küçük özel mülkiyetin kapitalist özel mülkiyet haline geliş sürecinin başlangıç dönemlerini ifade etmek istediğini dahi düşünmemize, imkân yoktur; çünkü, bugün, kapitalist üretim ilişkisinin bir parçası olan küçük köylü işletmelerini, kapitalizmden sonra da, kapitalizmin yerini sosyalist üretim ilişkileri aldıktan sonra da, sosyalizmin kuruluşu döneminde, küçük özel mülkiyet halinde görmeye devam edeceğimizi, Engels'e dayanarak, Boratav da aynı yazıda söylemektedir; yani küçük köylü işletmeleri, kapitalist üretim ilişkisinin hem bir parçasıdır ve hem de sosyalist toplumda, kapitalist üretim ilişkisi ortadan kalktığı halde, (Boratav'a göre, kapitalist özel mülkiyetin bir parçası olan) küçük köylü işletmeleri varlıklarını muhafaza edeceklerdir! Oysa, sosyalizmin kuruluşu döneminde, geçiş süresince, muhafaza edilecek ve köylünün ortak mülkiyete geçmesi için teşvik edilecek olan kapitalist özel mülkiyet değil, küçük özel mülkiyet, kişisel özel mülkiyettir.

Korkut Boratav, daha ilerde, «... Türkiye tarımına asıl hâkim işletme tarzı, köylü nüfusun % 75 - 80'ini içeren **küçük köylü** işletmeleridir» diyerek, bizzat kendisi, Türkiye tarımında, kapitalist özel mülkiyetin değil, Marx'ın kapitalist mülkiyetin inkârı saydığı üreticinin kendi emeğine dayanan küçük özel mülkiyetin hâkim olduğunu kabul ettiğini belirtiyor.

VII. — TARIMDA, HÂKİM SÖMÜRÜ, KAPİTALİST SÖMÜRÜ MÜDÜR?

Boratav diyor ki: «Bunların [küçük köylü işletmelerinin] temsil ettiği küçük meta üretiminin bir bölümü sosyal üretim dışında addedilebilir; üretimin **büyük bir kısmı üretici tarafından tüketiliyor** ve cüzî bir kısmı mahallî olarak diğer üreticilerle mübadele ediliyorsa... Bu hallerde üreticiler feodal bir unsura karşı vergi veya angarya gibi yükümlülükler taşımıyorlarsa, kaideten ne feodal, ne de kapitalist sömürmeden söz edilebilir.»

Boratav, basit meta üretimini iki kısma ayırıyor: biri bizzat üretici tarafından tüketilen, büyük kısım; öbürü, diğer üreticilerle mübadele edilen, daha yukarıda söylediği gibi değiş - tokuş edilen cüzî kısım. Görülüyor ki, üreticisi tarafından tüketilen ürünü, Boratav, «sosyal üretim dışında» meta addediyor. Korkut Boratav, üreticinin bizzat kendisi tarafından tükettiği ürünü «meta» sayıyor. Marx cevap veriyor: «... kendi üreticisi tarafından tüketilen ürün ... mal [**Kapital**'de, «meta» kavramı, «mal» diye çevrilmiştir] sayılmaz...» (**Kapital,** 5. kitap, s. 140).

Acaba Boratav, «basit meta dolaşımı» nı nasıl anlıyor? Boratav, «basit meta dolaşımı» nı, **üretici ile tüketici arasında bir takas** olarak niteliyor.

Ürünün «büyük kısmı» üreticisi tarafından tüketildikten sonra «cüzî kısmı», «mahallî olarak diğer üreticilerle mübadele ediliyorsa» veya «sadece diğer üreticilerle (ve aracılar girmeden) tüketim amacıyla yapılan sınırlı bir değiş - tokuş varsa», işte o zaman, kaideten sömürüden bahsedile-

meyecektir ve ancak bu halde, «küçük meta üretimi hâkim bir ilişki haline gelir».. Küçük köylü işletmelerinde üretilen ürünün: 1º cüzî kısmı, 2º mahallî olarak, 3º diğer üreticilerle, 4º ve aracılar girmeden, 5º tüketim amacıyla, 6º değiş-tokuş ediliyorsa, «küçük meta üretimi hâkim ilişki haline gelir.» Boratav'ın «basit meta dolaşımı» nı izahı böyledir.

Dolaşımda, araya, «para» giriyorsa (çünkü Boratav «değiş-tokuş» u şart koşuyor), alıcı olan aynı zamanda «satıcı» ise (çünkü Boratav, alıcının «aracı» olmamasını, ürünün, «tüketim amacıyla» «diğer üreticiler» tarafından alınmış olmasını şart koşuyor), İstanbul'dan gelen lamba camı ile, Hindistan'dan gelen baharatla, Rize'den gelen çayla mübadele ediliyorsa (çünkü Boratav, basit meta için «mahallî olarak mübadele» yi şart koşuyor), üretici, ürettiği iki ton pancarın iki tonunu da mübadele ediyorsa (çünkü Boratav, **üretilen ürünün** «cüzî kısmının» mübadelesini şart koşuyor), basit meta üretim «ilişkisi», kapitalist üretim ilişkisinin «bir parçası» haline gelir.

«Basit meta dolaşımı» (Meta-Para-Meta) ile paranın sermaye olarak dolaşımı formülü (Para-Meta-Para) arasındaki farkları belirten Marx der ki: «Basit mal (meta) dolaşımı satışla başlar ve satın-almayla son bulur: paranın sermaye olarak dolaşımı satın almayla başlar ve satışla sona erer. ... Toplam dolaşıma birinci şekilde para, diğerinde, tersine, mal (meta) aracılık eder.» «M-P-M şeklinde, bir ve aynı para parçası iki kere yer değiştirir. Satıcı parayı alıcıdan alır ve bir başka satıcıya, ondan aldığı bir malın (metaın) karşılığı olarak, verir. Mal (meta) karşılığı olarak para elde edilmesiyle başlayan toplam süreç, mal (meta) karşılığı olarak parayı elden çıkarmakla son bulur. P-M-P şeklinde bunun tersi olur.» «Bir malın (metaın) satışı ile ele geçirilen para, bir diğer malın (metaın) satın alınması sırasında elden çıkarılır çıkarılmaz M-P-M dolaşımı tamamlanmış olur.» «Basit mal (meta) dolaşımında her iki uç, bir ve aynı ekonomik şekle sahiptir. Uçların ikisi de maldır (metadır), bu malların (metaların) değerleri de aynı büyüklüktedir. Ama bunlar, örneğin tahıl ve elbise gibi, nitelik bakımından birbirinden farklı kullanım-değerleridir.» «Gerçi, M-P-M sürecinde her iki uçtaki malların (metaların), örneğin tahıl ve elbisenin, nicelik bakımından birbirinden farklı değer büyüklükleri olmaları da mümkündür. Köylü tahılını değerinin üstünde satabilir veya elbiseyi değerinin altında satın alabilir. Ya da elbiseciden 'kazık' yiyebilir.» v.b., v.b. (Karl Marx, **Kapital,** Birinci Cilt, İkinci Kitap, s. 14-15, 16, 18).

«Basit meta dolaşımı» nda, görülüyor ki, ürün, Boratav'ın söylediklerinin aksine, 1º «para» ile mübadele ediliyor, 2º «alıcı» aynı zamanda «üretici» değildir, 3º «alıcı» aynı zamanda «tüketici» değildir.

Marx, «basit meta dolaşımı» ile paranın sermaye olarak dolaşımı arasındaki farkı, birincisinin «tüketim» olan, ikincisinin «artı-değer» olan birbirinden ayrı amaçlarını, aynı bölümde açıklar, ve şöyle devam eder: «Satmak için satın almak, daha doğrusu daha pahalı satmak için satın almak, P-M-P, gerçi, sırf bir sermayeye, tüccar sermayesine özgü bir şekil gibi görünür. Ama, mala (metaya) dönüşen ve malların (metaların) satışı ile gerisin geriye daha çok paraya dönüşen sanayi sermayesi de paradır.» (s. 23).

Mesele şudur: tarımda kapitalist ilişkinin hâkim hale gelmesi için, köylü işletmelerinin, başlangıçta, sermaye olarak para yatırmaları ve dolaşım sonucunda, yatırılan paradan daha büyük hacimde bir para ele geçirmeleri (yabancı emekten artı-değer sağlamaları) gerekir. Tarımda kapitalistleşmenin özelliği budur. Tarımda, kapitalist sömürünün hâkim hale gelmesi için ise, ister ticarî sermaye, ister sınaî sermaye, ister faiz getiren sermaye olsun, kendisine yabancı olan köylü emeğinin büyük kısmına oranla artı-değer sızdırabilmesi gerekir; ki, bunun için de, köylü emeğinin ürününün büyük kısmının kapitalist pazara, meta dolaşımı alanına çekilmesiyle mümkün olur. Kapitalist sömürünün hâkim hale gelmesi, Boratav'ın iddia ettiği gibi, dolaşımda, sadece, «para»nın ve «aracı»nın bulunmasıyla izah edilemez.

Şimdi daha ilginç noktaya geliyoruz: «Türkiye tarımının sömürme ilişkileri içinde olan küçük üreticiler —diyor Korkut Boratav— kapitalizmin ilkel sömürme mekanizmalarına tabidirler.» Daha yukarda ise şöyle diyor: «... tefeci sermayesinin ve ticarî sermayenin bu türleri **feodalizmin çözülme ve çöküş devrelerinde»** ortaya çıkmıştır. Peki, madem ki, tefeci sermayesinin ve ticarî sermayenin ortaya çıkışı, feodalizmin çözülme ve çöküş dönemlerinde, yani feodalizmin mevcut ve henüz hâkim olduğu dönemde ortaya çıkıyor, nasıl oluyor da, feodalizmin çözülme ve çöküş devrelerinde de görülen bu ticarî ve tefeci sermayenin mevcudiyeti, Türkiye tarımında, mutlak olarak kapitalist sömürme ilişkilerini tayin ediyor veya kapitalist sömürünün hâkim ve mutlak unsuru olarak ele alınıyor? Boratav, yazısının daha aşağılarında bu ticaret ve tefeci sermayesinin yarı-feodal sömürme ve baskı unsurlarını kendisinde bizzat taşıdığını söyleyecektir. Açıkça ortaya çıkmaktadır ki, hem «ürün fazlalarının» feodal unsurlara kaptırılmadığını, ticaret ve tefeci sermayesine kaptırıldığını söyleyecek; hem, de ticaret ve tefeci sermayesinin, «yarı-feodal sömürü ve baskı unsurları» yoluyla, köylü nüfusun çok daha geniş bir bölümünü ezdiğini, sömürdüğünü söyleyecek ve arkasından da bu köylülerin mutlak olarak «kapitalizmin ilkel sömürü mekanizmalarına tâbi» olduğunu iddia edecektir.

Boratav, yazısının sonlarına doğru, köy burjuvazisinin, ticaret ve tefeci sermayesini temsil eden kasaba tüccarının, köylü nüfusun çok geniş bir bölümünü «yarı-feodal sömürme ve baskı unsurları» yoluyla ezmekte olçıkıyor, nasıl oluyor da, feodalizmin çözülme ve çöküş devrelerinde de şiarlar sunmaktan daha geçerli olduğunu iddia edecektir. Yani iddia edilen şudur: Küçük köylü ile köy burjuvazisi ve kasaba tüccarı arasında (biri, kapitalist çiftçiyi; diğeri, hem ticaret sermayesini ve hem de tefeci sermayesini temsil ediyor) yarı-feodal çelişkiler, kapitalist çelişkilerden çok daha hâkim haldedir. Boratav'ın göz kamaştırıcı tablosu şöyle: Aynı unsurların köylüyü sömürüsünün hâkim niteliği kapitalist ve aynı unsurlar ile köylü arasındaki çelişkilerin hâkim niteliği ise feodal. Birinci sonuç: küçük köylü işletmeleri, ticarî ve tefeci sermayesi yoluyla, kapitalist sömürü mekanizması içindedir, yani sermayenin sömürüsü hâkimdir. İkinci sonuç: ticarî ve tefeci sermaye, çok geniş köylü kitlesini, yarı-feodal sömü-

rü ve baskı yoluyla sömürür. Yarı-feodal sömürü hâkimdir. Üçüncü sonuç: ticarî ve tefeci sermaye ile köylü arasındaki çelişkilerin hâkim niteliği feodaldir.

VIII. — GERİCİ İDEOLOJİLERİN, GELİŞMESİNİN SEBEBİ, TARIMDA PREKAPİTALİST İLİŞKİLERİN AĞIR BASMASIDIR

Boratav'ın, feodal ve yarı-feodal ilişkileri % 5 olarak tesbit ettikten sonra, bu feodal unsurları, kendi komşusundan, köyünden, aşiretinden, köyleri kapsayan etkilerinden tecrit edip mumyalayarak, bunları nüfuzsuz ve etkisiz duragan taşlar yığını şekline dönüştürmesine ne demeli? Korkut Boratav'ın bu noktada **susuşu,** her gün bir gazete haberiyle elle tutulur niteliğini kavradığımız feodal ve yarı-feodal unsurların nüfuz ve baskısını, **feodal kalıntılar** dediği ve sermayenin temsilcisi olan köy burjuvazisine ve kasaba tüccarına **transfer etmesine** ne demeli? Bir yerde, nalıncı keseri gibi yonta yonta, feodal ve yarı-feodal unsurları küçültüp, tecrit ederken, hattâ feodal üretim ilişkisi bünyesine sokulması gereken ve ücretli işçi olmayan Doğulu topraksız tarım işçisi ailelerini, kapitalist ilişkiler içine transfer ederken; diğer taraftan yarı-feodal sömürünün ve baskının en önemli faili olarak, karşımıza, bizzat kendisinin ifadesine göre, tarımda kapitalist sömürüyü hâkim hale getiren ilkel kapitalist unsurları yani kapitalist çiftçiyi, köy burjuvazisini, kasaba tüccarını, aynı zamanda, yarı-feodal sömürüyü sürdüren unsurlar olarak çıkarma çabasına ne demeli?

Teslim edilmelidir ki, Boratav, **feodal kalıntılar** meselesini koyuyor. Ama bunun hem temellerini yanlış koyuyor, hem de feodal kalıntılar yüzünden yazısının başlarındaki tahlil ve yorumlarıyla tam bir çelişkiye düşüyor. Biz, daha yukarda naklettik ki, Boratav'a göre, köylü nüfusun % 75-80'ini kucaklayan küçük köylü işletmeleri, ticaret ve tefeci sermayesinin sömürüsü alanındadır, yanı kapitalist ilkel sömürü mekanizmasına tâbidir. Şimdi de, Boratav'ın, aynı köylüyü, yarı-feodal sömürüsü altına alan şu feodal kalıntıların neler olduğunu, gene Boratav'dan dinleyelim: «Tarımdaki kapitalistleşme sürecinin hem kapitalist işletme tarzının hâkim olduğu çiftliklerde; hem de küçük köylü işletmelerini sömüren ticaret ve tefeci sermayesinde belirdiğinden bahsetmiştim. Ne var ki, böylece meydana gelen yeni üretim ve bölüşüm ilişkileri aynı zamanda eski ve yarı-feodal sosyal ilişkileri de içermektedir.» Bu, «kapitalist çiftçi» nin ücretli işçiyi, «bir yığın şahsî bağımlılık» yoluyla hâkimiyet altına almasında; büyük toprak sahibinin, ortakçılık ilişkileri son bulsa bile, köy hayatı üzerindeki siyasî ve hukukî hâkimiyetini devam ettirmesinde; «küçük üreticiyi avanslarla, veresiye satışla, alivre mübayaa ile kendisine bağlayan kasaba tüccarının köylü üzerindeki şahsî nüfuzu» nun, **«normal bir kapitalist düzende** ticarî sermayenin taşıdığı fonksiyonların ötesinde» olmasındadır. Ve bu kapitalist çiftçi, ve bu burjuvalaşmış toprak ağası, ve bu kasaba tüccarı, köylüyü, kapitalist sömürmenin yanında, yarı-feodal sömürüsü ve baskısı altına almıştır.

Feodal ağanın, aşiret reisinin, şeyhin, kendi nüfuz bölgesi içindeki bağımsız köylü ailelerini etkilediği, nüfuzu altına aldığı hiç bir şekilde hesa-

ba katılmıyor ve bu feodal ve yarı-feodal unsurlar, mumyalanıyor; köylüden tamamen tecrit ediliyor; ama, artık kapitalist çiftçinin, ücretli işçi üzerinde, kapitalistleşen büyük toprak sahibinin köylü üzerinde, kasaba esnafının köylü üzerinde, «köylü nüfuzun çok daha geniş bir bölümünü» yarı-feodal bir şekilde sömürdüğü ve **ezmekte** olduğu söylenebiliyor. Gösterdik, feodal ve yarı-feodal olan % 5 oranı, yanlış bir metotla çıkarılmıştır. Nalıncı keseriyle yontula yontula küçültülmüştür ve üstelik bu % 5, mumyalanmış, sargılanmış, kokmaz bulaşmaz cıvaya batırılmıştır; ama feodal **kalıntılar,** köylüyü, hem sömürmektedir, hem **ezmektedir.** «Ezmek» fiilinin saiki, **«eski ve yarı-feodal sosyal ilişkilerdir»**; «ezmek» fiilinin faili, kapitalist çiftçi ve «kasaba tüccarı» adını alan «ticaret ve tefeci sermayesi» dir; fakat işte bu kapitalist çiftçi ve ticaret ve tefeci sermayesi, küçük üreticileri sömürdüğü için, küçük üreticiler, kapitalist sömürünün, (ama ilkel kapitalist sömürünün) mekanizması içindedirler. Aynı unsurlar, yarı-feodal bağımlılık dolayısıyla, tarım işçisini ve köylüyü ezmektedirler. Boratav, devam ediyor. «... feodalitenin burjuvalaşmış unsurları yeni üretim ve bölüşüm ilişkilerine, normal **kapitalist sömürmenin** dışında bir yığın **yarı-feodal sömürme ve baskı** unsurları **getirmişlerdir.**» [Altını biz çizdik.] Öyle bir «yarı feodal sömürme ve baskı unsurları» dır ki, «köylü nüfusun çok daha geniş bir bölümünü ezmekte» dir. Peki nasıl oluyor da, küçük köylü işletmelerinin, kapitalist sömürüden çok yarı-feodal sömürü ve baskı altında sömürüldüğünü iddia eden Korkut Boratav, küçük köylü işletmelerini, sadece ve sadece kapitalist sömürünün mekanizması içine yerleştirebiliyor? Peki nasıl oluyor da, Korkut Boratav, küçük köylü işletmelerinin kapitalist sömürü mekanizması altında olduğunu, yani sömürünün hâkim niteliğinin kapitalist olduğunu söyledikten sonra, gene aynı köylü üzerinde, gene aynı unsurlar tarafından gerçekleştirilen yarı-feodal sömürü ve baskı dolayısıyla, «sosyalist» şiarların değil «demokratik» şiarların daha geçerli olduğunu söyleyebiliyor; yani nasıl oluyor da, hâkim sömürüyü kapitalist, hâkim çelişkiyi ise feodal olarak niteliyebiliyor?

Korkut Boratav'ın **Emek** bildiri-makalesini haklı çıkarmak özlemi içinde «yanlış» tahliller yaptığını ele veren bir diğer nokta işte buradadır: Köylü nüfusun % 75-80'ini kucaklayan küçük köylü işletmelerinin temel özelliğini belirleyen prekapitalist niteliğini red (çünkü hâkim sömürü kapitalist sömürüdür), ve fakat bunları sömüren kapitalist unsurların yarı-feodal niteliğini ispat.. Köylü, kapitalist toplumun vatandaşıdır ama, ah şu köy burjuvası, ah şu kasaba tüccarı yok mu, işte onlar, bir türlü şu «eski ve yarı-feodal sosyal ilişkileri» terketmemektedirler. Korkut Boratav'ın, «devam etmekte» olan kapitalistleşme süreci içinde, «kapitalistleşmeyi» sadece hâkim sınıflara inhisar ettirip, «kapitalist toplumu» sadece «kapitalist» lerle izah etmeye çalışan cümlelerini buraya aktaralım:

«Türkiye'de —diyor Boratav—, **kapitalist** gelişme, feodalite burjuvazi tarafından bir demokratik devrim sonucunda tasfiye edilmeden başlamıştır ve **devam etmektedir.** Bu yüzden **kapitalist evrim,** eski düzenin gerici unsurlarının, **feodal unsurların burjuvalaşması ile meydana geliyor.** Bu, toplum hayatımızda; **üst yapıda,** özellikle **ideolojide geriliğin bu kadar rahat-**

lıkla at koşturabilmesini, büyük burjuvazinin devrimcilikten hiç bir zaman nasibini alamamış ... olmasının başlıca sebebi olsa gerektir. Ancak bu olgunun, emekçi sınıfları günlük iktisadî hayatları içinde daha da yakından ilgilendiren bir sonucu daha vardır: Kapitalist gelişmeyle beraber meydana gelen yeni ve ileri üretim ilişkileri içinde dahi; eskiye ait, yarı-feodal kalıntılar önemli roller oynamaktadır.» [Altını biz çizdik.] Ve biz, daha yukarıya aldığımız cümlelerde gösterdik ki, bu «feodal kalıntılar», köylüleri de **birlikte** kucaklamıyor, bunlar sadece, kapitalist çiftçi, köy burjuvası ve kasaba tüccarının **kendisinde** devam edip geliyor. Feodal unsurlar burjuvalaşıyor, ama kendilerindeki feodal sosyal ilişkileri yarı-feodal sosyal ilişkiler şeklinde, bizzat kendilerinde devam ettirerek... Fakat feodal toplumun, prekapitalist toplumun geniş kitlesini meydana getiren küçük ve orta köylülerin, yarı-feodal sosyal ilişkileri kendi bağrında taşıdığı ise tamamen reddediliyor. Çünkü onlar, ilkel kapitalist sömürü mekanizması altında, artık kapitalist toplumun unsurları olmuşlardır ve sırf bu yüzden, yani «feodal unsurların burjuvalaşması» dolayısıyla, **«üst yapıda,** özellikle ideolojide gericilik bu kadar rahatlıkla at koşturabiliyor.» Boratav'ın yorumuna göre, «ideolojide gericilik», «yarı-feodal sömürü ve baskı», ancak, burjuvalaşmış olan ve sermayesi sayesinde köylüleri kendisine bağlayan hâkim ekonomik unsurlar tarafından meydana getiriliyor. Biz, bu yarı-idealist görüşü açıkladıktan sonra, «ideolojide gericiliğin bu kadar rahatlıkla at koşturabilmesinin» «feodal unsurların burjuvalaşması ile» değil, temelde, geri ideolojilere müsait, geri üretim ilişkilerinin mevcudiyetinde olduğunu bir-iki örnek vererek, göstermeye çalışalım.

Nurculuğun kurucusu ve lideri Said-i Nursî, burjuvalaşmış bir feodal değildir; ama, çok partili dönemden sonra, nurculuk, çok yaygın hale gelmiş, en yoksul köylüleri bile, hiç bir ekonomik bağı olmadan (ne kapitalist çiftçidir Said-i Nursî, ne köy burjuvası, ne kasaba tüccarı, ne tefecidir; ne de herhangi bir şekilde müridlerini kendisine bağlayacak ekonomik bir silâha sahiptir) özellikle yoksul köylü, küçük ve orta köylü üzerinde ve hattâ Boratav'ın «feodal kalıntılar» olarak nitelediği köy burjuvası ve kasaba tüccarı üzerinde son derece etkili olmuştur, ve taraftarları Demokrat Partinin «demokratik» hakları sayesinde çığ gibi büyümüş ve politik hayatı etkilemeğe başlamıştır.

Başka bir örnek verelim: Nakşbendilik, çok partili dönemden sonra, son derece yayılmıştır. Örneğin İç Anadolu'da önemli etkinliği olan Nakşbendi şeyhlerinden İsmail Efendi (Sivas'ta geçenlerde öldüğünde, mahallî gazeteler siyah başlıkla çıkmış, birçok sinema ve eğlence yeri o gün kapılarını müşterilerine kapamışlardır) geniş köylü kitlelerini ve kasaba esnafını kendi vasıtasıyla nakşbendiliğe «bend» etmiştir. Oysa, Şeyh İsmail Efendi de ne başlangıçta feodal, ne de öldüğü ana kadar kapitalist çiftçi, köy burjuvası veya kasaba tüccarıydı. Peki nasıl oluyor da, gerici ideolojiler, feodal üstyapı kurumları, bu kadar yaygın ve güçlü hale gelebiliyor. Boratav'ın iddiasına göre, «gerici ideoloji» nin sebebini ve kaynağını, «feodal unsurların burjuvalaşması» eğrisinde aramak gerekecektir. Oysa, en etkin gerici ideolojileri ve feodal üstyapı kurumlarını, biz, bu «burjuvalaşma» nın dışında izleyebiliyoruz. Metinlerde, dikkat edilsin, aşiret reisi ile, ağa ile,

mütegallibe ile şeyh yanyana sayılır. Ve şeyh, büyük toprak mülkiyetine sahip olsa bile, şeyhin, ekonomik bakımdan «burjuvalaştığını», toprağında ücretli işçi çalıştırdığını söylemek mümkün değildir.

Açıkça ortadadır ki, gerici ideolojilerin kaynağı, feodal unsurların burjuvalaşma evriminde değil, doğrudan doğruya, gerici ideolojilerin en küçük filizlerinin, tarımda, **«gübreli toprağa», «mümbit toprağa» dikilmiş gibi, kısa zamanda gelişebilmesine imkân veren küçük köylü işletmelerinin ekonomik niteliğindedir;** prekapitalist niteliğindedir. Gerici ideolojiler, feodal ideolojiler, geniş köylü kitlesi içinde kolayca yaşayabilme imkânını buluyor, hızla gelişiyor, yaygınlaşabiliyorsa, bu, her şeyden önce, küçük köylü işletmelerinde mevcut prekapitalist niteliğin, ataerkil niteliğin **hâkim karakterindedir.** Tarımda, emeği temsil eden geniş köylü aileleri, kapitalist toplumun özgür vatandaşları kertesine ulaşmış olsaydı yani bu ülkede demokratik devrim gerçekleşmiş olsaydı, gerici ideolojiler, bu bünyede gelişip, yayılamıyacaktı. Ancak köyün genel olarak prekapitalist niteliğidir ki, gerici ideolojilerin yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Feodal kalıntılar, Boratav'ın söylediği gibi, yarı-feodal sömürüyü sürdürüyorsa, bu, feodal kalıntıların **kendi ahlâklarında** değil, bizzat sömürünün dayandığı üretim ilişkilerinin geri niteliğindedir.

IX. — PROLETARYAYA AYRI, KÖYLÜLERE AYRI ŞİAR MESELESİ YA DA «NABZA GÖRE ŞERBET POLİTİKASI»

Son olarak, bir başka nokta üzerinde duralım : «... tarımda (Türkiye dahil) küçük meta üretiminin hâkim olduğu hiç bir ülkede sosyalistlerin köylülere şehir proletaryası ile **aynı** şiarları sunmak **budalalığını** yaptıklarını ben hatırlamıyorum» diyor Boratav. «Millî demokratik devrim» tezini kabul etmiş görünen Boratav'ın, millî demokratik devrim tezini savunanlara, yani proletarya ve köylülere tek bir devrimci program ve taktikle gidilmesi gerektiğini söyleyenler hakkında «budala» sıfatını kullanması nedendir? Boratav'ın cümlesine dikkatle eğilen kimse görür ki, sosyalistlerin, «şehir proletaryası» na ayrı şiarlar, (proletaryayı, «şehir proletaryası» diye ayırdığına göre) tarım proletaryasına, yoksul ve orta köylülere ayrı şiarlar sunmaları gerekmektedir. Dahası var : Boratav, «köylülere» aynı şiarlar sunulacağını söylerken, tarım proletaryasına, yoksul köylülere, orta köylülere ve hattâ varlıklı köylülere sunulacak şiarların aynı olacağını ve şimdiye kadar da böyle olduğunu ima etmektedir.

Boratav, bunu derken, basbayağı, proletaryaya ve köylülere **ayrı ayrı şiarlar sunmuş olan** Aybar'ın ve Aren'in «akıllıca» hareket etmiş olduklarını söylemekte, proletaryaya ve köylülere tek bir devrimci platform sunan proleter devrimcilerini karşısına almaktadır.

Boratav'ın «ayrı şiarlar» teorisinin ne ölçüde yanlış olduğunu göstermek için sadece bir örnekle yetineceğiz.

Bilineceği gibi, Rusya'da, proletarya partisi, ayrı dönemlerde, ayrı devrim strateji ve taktikleri benimsemiş, dolayısıyla ayrı devrim dönemlerinde şehir ve köy emekçilerine partinin program ve stratejisini yansıtan aynı

şiarlarla hitap etmiştir. Her devrim döneminde, devrimci sınıflara **aynı** şiarlar sunulmuştur. Burjuva demokratik devrim döneminde, proletarya, **bütün köylülükle** ittifak kurarak, monarşiye ve büyük toprak sahiplerine karşı. «İlkönce **bütün köylüyle birlikte,** krallığa karşı, büyük toprak sahiplerine karşı, derebeyliğe karşı (ve bu durumda devrim ... bir burjuva demokratik devrimi olarak kalır). Sonra da **yoksul köylüyle birlikte,** yarı-proleterlerle birlikte, bütün sömürülenlerle birlikte, zengin köylüler, kulaklar, spekülatörler dahil **kapitalizme karşı;** ve bu sefer devrim artık sosyalist bir devrimdir.» (Lenin, **Sosyalist Ekonominin Meseleleri**'nden, s. 57.) [Altını biz çizdik.]

Şimdi, hedeflere bakalım : Devrimin birinci aşamasında hedef, krallığa ve büyük toprak sahiplerine karşı. Burada kral taraftarlarına, büyük toprak sahiplerine, yani feodallere ve şehir ve köy burjuvazisine **aynı** şiarlar sunuluyor. Burada proletarya ile bütün köylülere **aynı** şiarlar sunuluyor. Yani proletaryaya «sosyalist» şiarlar, köylülere «demokratik» şiarlar sunulmuyor. Devrimin ikinci aşamasında hedef, burjuvaziye karşı «ve tüm olarak şehir ve köy burjuvazisine karşı.» Bu dönemde yani sosyalist devrim sırasında, en çok tereddüt eden sınıf olacağı için orta köylünün tarafsızlaştırılması önemli bir mesele olarak ele alınıyor. Yani sosyalist devrim döneminde, proletaryaya «sosyalist» ve köylülere «demokratik» şiarlar sunulmuyor. Orta köylü, demokratik devrimde tereddüt etmiyordu, kararsız değildi, ama sosyalist devrimde kararsızdı, tereddüt ediyordu, onu tarafsızlaştırmak gerekiyordu. Madem ki, proletaryaya ayrı şiarlar, köylülere ayrı şiarlar sunulması gerekiyor, niçin demokratik devrim döneminde proletaryaya sosyalist şiarlar sunulmuyor ve niçin sosyalist devrimde köylülere demokratik şiarlar sunulmuyor? Ve niçin demokratik devrimde bütün köylülerin ittifakı, sosyalist devrimde yoksul köylülerin ittifakı ve orta köylünün tarafsızlaştırılması meselesi ortaya çıkıyor? Ve okur dikkat ediyor mu ki, hiç bir devrim döneminde, «proletarya», «şehir proletaryası» ve «köy proletaryası» diye bir kesime ayrılmıyor; ve tarım proletaryası, tüm köylülerle, yani orta köylüler ve yoksul köylülerle (yarı-proleterlerle) aynı yere konmuyor. Devrimin şiarı, devrimin amacıyla belirlenir; ve hiç bir devrim, her sınıfa ayrı devrim şiarı sunmaz, devrimin ana şiarı etrafında, çıkarları bakımından biriken sınıfların ittifakını sağlar.

X. — SONUÇ

Boratav, yazısının ilk bölümünde, **Emek** bildiri-makalesini haklı göstermeye gayret ediyor, sonra, kendi metoduyla vardığı istatistik sonuçlar ile somut durum arasında bir bağ kurmak için 'demokratik' devrime öncelik veren bir sonuca ulaşıyor; hemen bunu izleyen cümlelerde, Aybar ve Aren kliklerinin stratejik şiarlarını haklı göstermek için, millî demokratik devrim stratejik şiarını yani bütün sınıflara aynı devrim şiarı sunmayı 'budalalık' olarak niteliyor; bunu izleyen paragraflarda da millî demokratik devrim tezini savunuyor, v.s., v.s.. Lenin diyor ki : «Oportünist, tabiatı

gereğince, daima belirli ve kesin olmaktan kaçınır. ... karşılıklı olarak birbirlerini çürüten görüşler arasında yılan gibi kıvrılarak yürür, berikiyle de ötekiyle de 'aynı fikirde olmaya' çalışır. Bu arada kendi görüş ayrılıklarını, ufak tefek düzeltme teklifleri, şüpheler, iyi ve masum istekler v.b., v.b. şeklinde sınırlar.»

Benim için gerçekten sıkıcı olan, ama devrimci **görevimi** yerine getirmekten başka bir maksadı bulunmayan yazımı bitirirken, Korkut Boratav'a, Lenin'in sözlerini aktarmakla, **bugün için** «oportünist» demek istediğim, böyle bir imada bulunmak istediğim sanılmasın. Boratav'ın içine sürüklenmekte olduğu tehlikelere işaret etmek için bu sözleri aktarıyorum. Boratav'ın yazısı ile Lenin'in tanımı arasındaki büyük benzerliğe bakarak, belirtmek isterim ki, devrimcilik ile oportünizm arasındaki alan çok kaygandır. Her iki tarafı gücendirmeme, uzlaştırıcı bir eğilim, insanı, derdemez, 'devrim' alanından oportünizm batağına sürükler. Ben, Boratav'ın, doğru devrimci çizgiyi bulacağından ümidimi kesmiş değilim.

mihri belli

devrimci dayanışma üzerine

Hangi şartlarda Türkiye emekçilerinin davasını koymaya çalışıyor ve o uğurda mücadele ediyoruz?

Emperyalist dünya sistemi içinde sömürülen geri bir tarım ülkesinin şartlarında, ticarette ve sanayide işbirlikçi sermayenin egemen olduğu ve tarımda da feodal ilişkilerin ağır bastığı şartlarda; millî sınıf ve zümrelerden hiçbirinin ve özellikle şehir ve köy proletaryasının kendi öz siyasî örgütünün bulunmadığı ve tarihî gelişmeyi gerçek gücüyle orantılı olarak etkileyemediği; ve ekonomide olduğu gibi politika alanında da emperyalizm - işbirlikçi sermaye - feodal mütegallibe üçlü ortaklığının tayin edici rol oynadığı şartlarda; tarım küçük burjuvazisinin ülkenin nüfusunun çoğunluğunu teşkil ettiği ve proletaryanın geniş çevrelerinin henüz kendisi için sınıf niteliğine ulaşmadığı, sömürücü sınıfların etkisi altında bulunduğu bir ortamda, devrimci hareketin henüz küçük burjuva kökenli aydınların öncülüğünde yer aldığı şartlarda.

Böyle şartlarda yer almaktadır proleter devrimci mücadelemiz ve bu şartlar altında devrim gemisini kayalara çarptırmadan limana ulaştırabilmek için teorik yeteneğe sahip olman, ayağının Türkiye'nin gerçekleri tabanına basması ve devrimci uyanıklık gerekir. Birincisi olmadan, yani teorik hazırlığın yetersizce, ikincisi de olamaz, yani içinde bulunduğun gerçeği görebilecek, doğru değerlendirecek bir kılavuzdan yoksun olduğundan ayağın

gerçekler tabanına basamaz. Öte yandan ikincisi olmadan, yani gerçeklerden tecrid edilmişsen, birincisi de olamaz, yani gerçek bir devrimci teorik formasyona ulaşamazsın ve edindiğin teorik bilgilerden bir eylem kılavuzu olarak yararlanamazsın. Gerçeklerden tecrid edilmiş bir kimse, proleter devrimci mücadele dışına düşmüş bir kimsedir. Onun elinde devrimci teori sadece bilgiçlik taslama aracı olmakla kalmaz daha kötü amaçlara hizmet eder; çünkü devrimci mücadele dışına düşen kimse kendini boşlukta değil karşı - devrimci bir ortamda buluverir. Karşı - devrimci tezleri savunmak amacıyla devrimci teoriden yararlanma çabaları eskiden beri görülmüştür. Bizde de bilimsel sosyalizmin klasiklerinden aktarmalarla anti - marksist görüşleri savunan icazetli sosyalizmin sahte marksist ideologları eksik değil...

Lenin şöyle der: «Marksizm son derece derin ve çapraşık bir bilimdir. Onun için, Marksizm ile bağlarını koparanlarda 'iddia' larını doğrular gibi gözüken Marx'tan aktarmalara sık sık rastlanmasına şaşmamak gerekir. Hele bunlar kötü niyetle alınmışsa..» (Bütün Eserleri, Fransızca Baskı, Cilt 26, Sayfa 216). Bu satırlar sanki Türkiye için yazılmış..

Proleter devrimci harekete karşı çıkan «solcu» basını izleyenler sahte marksistlerin aktarmalarla neleri ispat etmeye cür'et edebildiklerini bilirler. Türkiye'de son zamanlarda her paragrafında bir iki Marx, Engels, Lenin, Mao aktarması bulunan yazılarda Türkiye'de emperyalizm - işbirlikçi asalak sınıflar ittifakının sömürü ve tahakkümünün üst - yapı kurumu olan Filipin demokrasiciliği savunulmuş, bunun bütün ulusal sınıfların kendi öz örgütleriyle ve güçleri oranında tarihî gelişmeyi etkileyebilecekleri gerçek demokrasiye dönüşmesi gerektiğini söyleyen ve bu uğurda mücadele eden devrimcilere saldırılmıştır. Gene yanı pek «marksist» yöntemle Amerikan vesayeti altındaki ülkemizde, henüz bir toprak reformu bile yapamamış olan ülkemizde, derebeylerin, şıhların siyasî kaderimizi tayin edecek kadar etkili bulunduğu ülkemizde «sosyalist devrim» temel şiarını atanlar ve bu sosyalist devrimin Filipin demokrasiciliği şartlarında seçimin kazanılmasıyla gerçekleşeceğini iddia etme gülünçlüğüne düşenler çıkmıştır. Bunlar gerçek sosyalist devrimciliğin emrettiği, içinde yaşadığımız anın biricik temel sloganı olan Millî Demokratik Devrim sloganı altında mücadele eden gerçek sosyalistlere sövenlerdir.

Evet içinde bulunduğumuz çetin şartlarda devrimci teori kılavuzuna sahip olabildiğimiz ölçüde, toplumumuzun gerçeklerini kavradığımız ve devrimci teoriyi bu gerçeklere doğru uygulayarak doğru sentezlere varabildiğimiz ölçüde eylemimizde başarılı olacağız. Devrimci uyanıklığımız da geniş ölçüde buna bağlıdır.

Destan kahramanı Köroğlu esen rüzgârlardan hile sezermiş. Köroğlu'nun bu uyanık yanı olmasaydı yiğitliği pek bir işe yaramazdı. Halkın masal kahramanı Köroğlu yalnız yiğitliği yüzünden değil, bu yanıyla da takdir edilmelidir.

Proleter devrimcileri olarak devrimci uyanıklığımız bize hangi konuda özellikle uyanık olmamızı emretmektedir? Saflarımızda birlik konusunda,

devrimci dayanışmamız konusunda. Çünkü proleter devrimci hareketin gücü ona bağlıdır. Ve bunun böyle olduğunu karşı-devrimci cephe pek iyi bilmektedir. Bilmektedirler ki her geçen gün genişleyen ve güçlenen proleter devrimci hareket saflarını bölebilirlerse muratlarına erişirler, hareket zayıf düşer. Bilirler ki bütün yolların sosyalizme gittiği bu çağda devrimci dayanışma içinde omuz omuza durduğumuz sürece dostun düşmanın hesaba katması gereken bir güçüz. Tarih tekerleği kendisinden yana dönen bir güç.. Ve gene bilirler ki bizi böldüler mi devrimcilik görevimizi, emekçi halkın davasına hizmet görevimizi yerine getiremez durumlara düşeriz.

Saflarımızda birlik ve dayanışmayı gözümüzün bebeği gibi koruyalım, bu konuda uyanık olalım derken biz devrimci hareket olarak varlığımızın birinci şartını koruma konusunda uyanık olalım demek istiyoruz.

Bu nasıl olur? Fikir tartışmalarını, eleştiriyi yasaklıyarak ve tekke dayanışması ya da kışla disiplini kurarak mı? Hayır. Gerçek devrimci dayanışma ve disiplin bütün militanların düşünüp, tartışıp benimsedikleri, sindirdikleri ortak temel ilkeler altında olur. Burada saflarda fikir tartışması, eleştiri-özeleştiri şarttır. Hiç kimse eleştiri-özeleştirinin üstünde olamaz. Devrimci bir harekette kendini eleştiri-öz eleştiri üstünde tutan yöneticilerin sonlarının pek parlak olmadığını yakın geçmişteki tecrübelerimizle biliyoruz.

Eleştiri-özleştiri ortamı devrimci uyanıklığın zorunlu kıldığı bir ortamdır. Kendine güvenen devrimci böyle bir ortamda rahat hareket eder. Böyle sağlam bir ortam yaratamadık mı, durumumuz tehlike karşısında başını kuma gömdüğü söylenen deve kuşununki gibi olur. Biz bir Köroğlu uyanıklığıyla gözlerimizi ufuklardan ayırmayalım. Sağlam bir ortamda saflarımız da birlik ve dayanışmanın uyanık bekçileri olalım.

İzlemiş olduğumuz doğru siyasî çizgi ve hareketimizde yer alan militan kadronun bilinçli ve yiğitçe mücadelesi sonucu oportünizm bozguna uğratılmış, etki alanı, saflarımızı bölme olanakları iyice daralmıştır. Bu önemli bir başarıdır, çünkü Filipin tipi demokrasiciliğin bir parçası olan oportünizmi Türkiye'nin egemen çevreleri, emperyalizmin de desteğiyle (yalnız Amerikan emperyalizminin değil İngiliz emperyalizminin de) uzun hazırlıklardan sonra tezgâhlamışlardı. Amaçları 27 Mayıstan sonra sola açılışı denetlemek ve her halk gibi sömürüsüz âdil bir toplum özleyen Türkiye halkına sosyalist hareketin kendisini değil sahtesini sunmaktı. Bu oyun ortaya çıkarılmıştır. Bundan böyle Türkiye'de olacaksa sosyalist akımın sahtesi değil gerçeği olacaktır.

Ama oportünizmin yenilgiye uğratılmış olması, bunun sonsuzluğa dek kökünün kazındığının kanıtı sayılamaz. Son Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu kurultayında örgütten çıkarılan birkaç oportünistin basına olayı istedikleri gibi yansıtabilmeleri ve ilerici gazetelerin bile TDGF Kurultayının, dayanışma halinde hareket eden proleter devrimcilerin zaferiyle sonuçlanması gibi son derece önemli bir olay üzerinde hemen hiç durmama-

ları gibi durumlar zafer çelenklerimiz üzerinde uykuya yatmanın gaflet olacağını bize gösteren belirtilerdir. Oportünizme karşı uyanıklık, her zamanki gibi gereklidir. Bu eğilim bundan sonra da sadece eski bildiğimiz biçimiyle ve eski kahramanlarıyla değil; yeni, alışmadığımız biçimlere bürünerek de, yeni kahramanlarıyla boy gösterecektir. Bunu beklemeliyiz. Devrimci dayanışmamızın zorunlu şartı ilke birliğimizi koruma hususunda uyanık davranmalıyız.

Öte yandan küçük burjuvazinin bu kadar yoğun olduğu bir toplumda yer yer, zaman zaman anarşizan eğilimlere de tanık olduk ve bundan sonra da olacağız. Sosyalizmin bilimi ve toplumumuzun gerçekleri ışığında saptanan doğru devrimci eylem çizgisi gerektiği gibi izlendiğinde hareketimizin ayağı yere basar, emekçi yığınlarıyla içiçe duruma geliriz güçleniriz; aynı zamanda güçbirliğine çağırdığımız küçük burjuva çevreleri çağrımıza kulak verir. Siyasî çizgimizin doğru yani gerçekten devrimci olup olmadığı hareketin güçlenmesiyle, tecrid edilememesiyle ölçülür.

Anarşizan eğilim çok kez emekçi yığınlarıyla bağlarımızın zayıflaması ve tecrid olunmamız sonuçlarını veren çıkışlar yapma hevesi biçiminde belirmektedir. Anarşizan tutum, ilk bakışta devrimci görünse de özünde devrimci hareketi güçsüzleştirdiğinden devrimci nitelik taşımaz. Üstelik saflarımıza sızan yabancı unsurların anarşizan çevrelerde daha kolay barınabildikleri de bir gerçektir. Oportünizme karşı gösterdiğimiz devrimci uyanıklığı anarşizan eğilimler karşısında da göstermek zorundayız.

Ama bu başka şeydir, doğru devrimci eylem çizgisi içinde ön safta yiğitçe savaşan genç militanın ayağına köstek olmak başka şeydir. Hiç unutmayalım ki, oportünizmin maskesini düşüren ve onu yenilgiye uğratan ve etkisiz hale getiren şey, sadece teori alanında polemiklerimiz. olmamıştır. Devrimci gençliğin tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye uğruna mücadelesi, (oportünistlerin «küçük burjuva anarşizmi» diye nitelendirdikleri şey) bunda hiç değilse teori alanındaki mücadele kadar etkili olmuştur.

Hangi biçimde belirirse belirsin her türlü sapma eğilimlerini doğru tespit edip, onlara karşı zamanında ve en etkili biçimde mücadele açmakla proleter devrimci ilke birliğimizi savunmuş oluruz. Böyle bir davranış saflarımızdaki dayanışmayı güçlendirir. Yeter ki sapma dediğimiz şey, gerçekten bir ideolojik sapma olsun.

Gerçek ideolojik sapmaya karşı uyanıklık saflarımızdaki devrimci dayanışmanın korunmasında ne kadar gerekliyse; olağan kişisel sürtüşmelere ideolojik kılıf giydirmek ve yapma çatışmalara sebep olmak o ölçüde gereksizdir, birliğimizi baltalar.

Bizim gibi işbirlikçi kapitalizm şartlarında olup ta, her geçen gün çok değişik çevrelerden gelme yeni unsurların katılmalarıyla safları genişleyen ama buna karşılık hâlâ siyasî bir örgütten, kendi öz partisinden yoksun bulunan bir proleter devrimci akım içinde kişisel sürtüşmelerin, geçim-

sizliklerin, rekabetlerin, küskünlüklerin olması olağandır. Saflarımızda öyle sağlam bir devrimci dayanışma yaratalım ki bu gibi kişisel durumlar önemini yitirsin. Devrimci dayanışma hep birlikte «Huu!» çeken dervişlerin tekke dayanışması değildir. Güçlenen hareketimiz içinde tekke bağlılıklarına, ahbap çevresi dayanışmalarına, geçinemediğimiz kimsenin ak dediğine kara, kara dediğine ak deme eğilimi biçiminde beliren kişiselliklere paydos diyecek devrimci bilinci gösterelim. Temel devrimci ilkelerimiz altında, biricik doğru platform, strateji ve taktiğimiz çevresinde saf birliğimizi kuralım. Kişisel sürtüşmeleri kışkırtanlara karşı, yangına körükle gidenlere karşı uyanık olalım. Ve hele «Ahmed'i sevenler derneği», ya da «Mehmed'i sevmeyenler derneği» kurmaya kalkışmayalım. Çünkü böyle bir davranış devrimci dayanışma ile asla bağdaşmaz. Hele Ahmed'in sevapları yanında günahları, Mehmed'in de günahları yanında sevapları varsa...

Bugün karşılaşmakta olduğumuz bu meseleler, bizden çok daha elverişli şartlarda eylemde bulunan devrimci hareketlerde görülmüştür. Büyüme ve güçlenme aşamasında bir hareketin böyle meselelerle karşılaşması tabiidir. Önemli olan bir yandan saflarımızdaki devrimci dayanışmanın temeli olan ilkelerde birliğimizi baltalayacak her türlü sapma eğilimlerine karşı uyanık davranırken, öte yandan küçük burjuva kökenlerimizden gelme (ki çoğumuzun kökeni budur) bireyciliğin bir ürünü olan bölücü nitelikte tutum ve davranışlarımızı önliyebilmektir. Proleter devrimci hareket bu alanda da başarılı sınav verecektir.

proletarya ve millî kurtuluş mücadelesi

Proletarya Köylü Hareketine Öncülük Etmelidir

Feodal, pederşahî ya da pederşahî köylü karakterde ilişkilerin egemen bulunduğu daha geri devletlerde ve uluslarda özellikle şunlar gözönünde tutulmalıdır :

(1) Bütün komünist partileri, bu ülkelerin burjuva demokratik kurtuluş hareketini desteklemek zorundadırlar, ve en aktif biçimde destekleme ödevi de geri kalmış ulusun, bir sömürge olarak ya da malî bakımdan bağımlı bulunduğu ülkelerin işçilerine düşmektedir;

(2) Geri kalmış ülkede etkili olan papaz ve yobaz takımına ve Ortaçağdan kalma öteki gerici unsurlara karşı mücadele zorunludur;

(3) Avrupa ve Amerikan emperyalizmine karşı kurtuluş hareketini, hanların, büyük toprak sahiplerinin, mollaların vb. durumlarının güçlendirilmesiyle bağdaştırma çabasında olan Pan-İslâmizme ve benzeri akımlara karşı mücadele zorunludur;

(4) Geri kalmış ülkelerdeki köylü hareketlerini eşrafa karşı, büyük toprak mülkiyetine karşı, feodalizmin bütün belirtilerine ya da kalıntıları-

na karşı özellikle desteklemek ve Batı Avrupa'nın devrimci proletaryası ile Doğu ülkelerinin, sömürgelerin ve genel olarak geri kalmış ülkelerin devrimci köylü hareketleri arasında mümkün olan en sıkı ittifakı kurmak ve köylü hareketlerine en devrimci karakterin kazandırılması yolunda çaba göstermek; kapitalizm - öncesi ilişkilerin egemen bulunduğu ülkelerde «emekçi sovyetleri» ni vb. kurarak, Sovyetler rejiminin temel ilkelerini bu ülkelere uygulamak için çabaları esirgememek özellikle önemlidir.

«Millî Mesele ve Sömürgeler Meselesi Üzerinde Tezlerin İlk Tasarısı» (Haziran, 1920). [Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, Ankara, 1968].

Doğu halklarının çoğunluğu, Avrupa'nın en geri ülkesinden, Rusya'dan daha kötü bir durumdadırlar. Ama biz, feodal kalıntılara ve kapitalizme karşı mücadelemizde Rusya'daki köylülerle işçileri birleştirmeyi başardık; mücadelemizin böylesine kolaylıkla ilerlemesi, köylülerle işçilerin kapitalizme ve feodalizme karşı birleşmiş olmalarından dolayıdır. Burada, Doğu halklarıyla ilişki özellikle önemlidir, çünkü Doğu halklarının çoğunluğu, emekçi yığınlarının - kapitalist imalâthaneler ve fabrikalar okulundan geçmiş işçilerin değil, Ortaçağ baskısının kurbanları olan, sömürülen emekçi köylü yığınlarının tipik temsilcileridirler. Rus devrimi, proleterlerin kapitalizmi altedip, geniş ve yaygın emekçi köylü yığınlarıyla birleşerek, Ortaçağ baskısına karşı muzaffer bir şekilde başkaldırışının bir örneği idi. Şimdi de Sovyet Cumhuriyeti, Doğu'nun bütün uyanan halklarını çevresinde toplamak ve onlarla birlikte uluslararası emperyalizme karşı mücadeleye girişmek zorundadır.

Burada, dünyadaki devrimcilerin şimdiye değin karşılaşmadıkları bir görevle karşı karşıya bulunmaktasınız: Sosyalizmin genel teori ve pratiğine dayanarak, Avrupa ülkelerinde mevcut olmayan özel şartlara kendinizi uydurmak ve bu teori ile pratiği, nüfusun çoğunluğunu köylülerin teşkil ettiği ve görevin, kapitalizme karşı değil, Ortaçağ kalıntılarına karşı mücadeleye girişmek olduğu şartlara uygulamayı başarmak zorundasınız. Bu, güç ve eşsiz olduğu kadar çok önemli bir görevdir de. Çünkü, şimdiye değin mücadelede yer almamış bulunan yığınlar mücadeleye çekilmekte ve öte yandan, Doğudaki sosyalist birimlerin örgütlenmesi size, Üçüncü Enternasyonal'le en yakın teması kurma fırsatını vermektedir. Dünyanın en ileri proleterleriyle Doğu'nun çokluk Ortaçağ şartları altında yaşayan sömürülen emekçi yığınları arasındaki ittifakın özgül biçimlerini bulmalısınız. Sizin, büyük ülkelerde büyük ölçüde gerçekleştireceğiniz şeyi, biz kendi ülkemizde küçük ölçüde gerçekleştirdik. Bu görevi başarı ile tamamlayacağınıza inanıyorum. Burada temsil etmekte olduğunuz Doğu halklarının komünist örgütleri sayesinde ileri devrimci proletarya ile temas kurmaktasınız. Göreviniz, her ülkede, o ülke halkının anlayabileceği bir dilde proleter devrimci propagandanın yürütülmesini sağlamaktır.

«Doğu Halkları Örgütlerinin İkinci Tüm - Rusya Kongresine Konuşma» (22 Kasım 1919).

... Ben burada dikkatleri özellikle geri kalmış ülkelerdeki burjuva demokratik hareket meselesi üzerine çekmek istiyorum. Aramızda bazı görüş ayrılıklarına sebep olan mesele işte budur. Üçüncü Enternasyonalin ve komünist partilerinin geri kalmış ülkelerdeki burjuva demokratik hareketi desteklediklerini ilân etmelerinin, ilkelerde ve teoride doğru olup olmadığını aramızda tartıştık; bu tartışma sonunda «burjuva demokratik» hareket teriminin yerine devrimci - millî hareket terimini kullanmayı oybirliği ile kararlaştırdık. Hiç şüphe yok ki, her millî hareket, ancak burjuva demokratik bir hareket olabilir, çünkü geri kalmış ülkelerin nüfusunun büyük çoğunluğu, burjuva ve kapitalist ilişkileri temsil eden köylülerden meydana gelmektedir. Bu ülkelerde gerçekten kurulduklarını kabul etsek bile, proleter partilerinin, köylü hareketi ile belirli ilişkileri kurmadan, köylü hareketini eylemde desteklemeden, bu geri ülkelerde sosyalist bir taktik ve politika izleyebileceklerine inanmak, hayale kapılmak olur...

Şimdi de köylü sovyetleri konusunda birkaç söz söylemek istiyorum. Rus komünistlerinin, Çarlık Rusyası'nın tahakkümü altında bulunmuş olan sömürgelerde, Türkistan vb. gibi geri kalmış ülkelerdeki pratik çalışmaları, şu meseleyi ortaya çıkarmıştır: bu ülkelerin esas karakteristik özellikleri, kapitalizm - öncesi ilişkilerin egemen bulunması olduğuna göre ve bu yüzden de bu ülkelerde salt proleter bir hareket sözkonusu olamıyacağına göre, kapitalizm - öncesi şartlarında taktik ve politika nasıl uygulanacaktır? Bu ülkelerde sanayi proletaryası hemen hemen yoktur. Ama buna rağmen, biz bu ülkelerde de önderlik rolünü üzerimize almayı gerekli saydık. Çalışmalarımız, bu ülkelerde pek büyük güçlükleri yenmemiz gerektiğini bize gösterdi, ama elde ettiğimiz pratik sonuçlar da göstermiştir ki, bütün bu güçlüklere rağmen, bu ülkelerin yığınlarında siyasî bilince ve bağımsız siyasî eyleme bir özlem uyandırmak, proletaryanın hemen hemen mevcut olmadığı şartlarda bile mümkündür. Bu çalışma, bizim için, Batı Avrupa ülkelerindeki yoldaşlarımızın çalışmalarından daha zordur, çünkü Rusya proletaryası, aynı zamanda devleti de yönetmekteydi. Yarı - feodal bir bağımlılık durumunda olan köylülerin, Sovyet örgütlenmesi fikrini benimsemeleri ve bunu uygulamaları kolayca anlaşılır bir şeydir. Gene besbellidir ki, sadece emtia kapitalizmi tarafından değil, feodaller ve feodal temeller üzerine kurulu devlet tarafından da sömürülen ve ezilen yığınlar Sovyet örgütlenmesi silâhını kendi durumlarında bile kullanabilirler. Sovyet örgütlenme fikri basittir; bu, sadece proleter ilişkileri çerçevesi içinde değil, aynı zamanda feodal ya da yarı - feodal nitelikte köylü ilişkileri çerçevesi içinde de uygulanabilir. Bizim bu alandaki tecrübelerimiz henüz pek zengin sayılamaz, ama birçok sömürge temsilcilerinin katıldığı komisyon tartışmaları, köylü sovyetlerinin, sömürülenlerin sovyetlerinin sadece kapitalist ülkeler için değil, aynı zamanda kapitalizm öncesi ilişkilerinin egemen bulunduğu ülkelerde de geçerli bir silâh olduğunu Üçüncü Enternasyonel'in tezlerinde belirtmenin gerekliliğini itiraz götürmez bir biçimde ispat etmiş bulunmaktadır; şunu da söylemeliyiz ki, komünist partilerinin veya komünist partileri kurmaya hazır olan unsurların vazgeçilmez ödevi, her yerde, geri kalmış ülkelerde ve sömürgelerde köylü sovyetleri, emekçi sovyetleri fikri le-

hine propaganda yapmak ve şartların izin verdiği yerlerde derhal emekçi halkın sovyetlerini kurmak için çalışmaktır.

«Uluslar ve Sömürgeler Komisyonunun Raporu» (26 Temmuz 1920). [Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, Ankara, 1968].

Proletarya, millî hareketi destekleyen burjuvaziyle birlik olmalı, ama onun uzlaşma eğilimine karşı çıkmalıdır

Her millî hareketin başlangıcında, doğal olarak, hegemonyayı (önderliği) elinde tutan burjuvazi, bütün millî özlemleri desteklemeyi pratik bir davranış sayar. Ama proletaryanın millî meseledeki politikası (öteki meselelerde olduğu gibi), burjuvaziyi ancak belli bir doğrultuda destekler; bu politika, burjuvazinin politikasıyla hiçbir zaman tam uygunluk haline gelemez. İşçi sınıfı, burjuvaziyi (burjuvazinin tek başına sağlayamayacağı ve ancak tam bir demokrasiyle gerçekleşebilen) ulusal barışı sağlamak için, eşit haklar sağlayabilmek için ve sınıf mücadelesi için daha iyi şartlar yaratabilmek için destekler. Dolayısı ile burjuvazinin **pratikliğine karşı,** proleterler, millî meselede, kendi **ilkelerini** ileri sürerler; onların burjuvaziye sağladıkları destek **ancak şarta bağlı** olabilir. Her ülkenin burjuvazisi millî meselelerde **kendi** ulusu için imtiyazlar ya da özel avantajlar elde etmeğe çalışır; ve buna da «pratik olma» denir. Proletarya her türlü imtiyaza, her türlü istisnaî muameleye karşıdır. Proletaryanın «pratik olmasını» istemek, onu burjuvazinin dümen suyundan gitmeye zorlamaktır, oportünizme düşmektir.

....

Eğer ezilen ulusun burjuvazisi, ezen burjuvaziye karşı savaşıyorsa, biz, her zaman ve her durumda, herkesten daha kararlı olarak bu savaştan **yanayız;** çünkü biz, zulmün en amansız ve en tutarlı düşmanlarıyız. Ama ezilen ulusun burjuvazisi **kendi öz** burjuva şöven milliyetçiliğinin çıkarlarını savunuyorsa, biz ona karşıyız. Ezen ulusun imtiyazlarına ve zulmüne karşı savaşırız, ama ezilen ulusun kendisi için imtiyazlar sağlama yolunda çabalarına da destek olmayız.

«Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Etme Hakkı» (Şubat - Mayıs 1914). [Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, Ankara, 1968].

(5) Geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik kurtuluş akımlarını komünist olarak nitelendirme yolundaki eğilime karşı azimli bir mücadele vermek zorunludur; Üçüncü Enternasyonal, sömürgelerdeki ve geri kalmış ülkelerdeki burjuva demokratik millî hareketleri, ancak bu ülkelerdeki ge-

leceğin proleter partilerinin unsurlarının bir araya gelmeleri ve kendi özel görevlerini yani kendi uluslarının burjuva demokratik hareketlerine karşı mücadele görevlerini kavrayacak şekilde eğitilebilmeleri şartına bağlı olarak desteklemelidir; Üçüncü Enternasyonal, sömürgelerin ve geri kalmış ülkelerin burjuva demokratlarıyla geçici bir ittifak kurmalıdır, ama onlarla kaynaşmamalı ve en ilkel biçimde olsa da proleter hareketin bağımsızlığını kıskançlıkla korumalıdır.

....

«Millî Mesele ve Sömürgeler Meselesi Üzerinde Tezlerin İlk Tasarısı» (Haziran 1920). [Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, Ankara, 1968].

... Ama şöyle itirazlar olmuştur: eğer biz, burjuva demokratik hareketten söz edersek, reformist hareketle devrimci hareket arasındaki ayırım silinmiş olacaktır. Oysa, son zamanlarda, bu ayırım, geri kalmış ülkelerde ve sömürgelerde bütün açıklığıyla belirli bir hal almıştır, çünkü emperyalist burjuvazi bütün araçlara başvurarak, reformcu hareketi ezilen halklar arasına da ekmeye çalışmaktadır. Sömürücü ülkelerin burjuvaziyle sömürgelerin burjuvazisi arasında bir ölçüde yakınlaşma olmuştur, öyle ki, sık sık ve belki de çoğu halde, ezilen ülkelerin burjuvazisi, bir yandan millî hareketleri desteklerken, aynı zamanda emperyalist burjuvazi ile anlaşma halindedir, yani emperyalist burjuvazi ile birlikte devrimci hareketlere karşı ve devrimci sınıflara karşı mücadele etmektedir. Bu, komisyonda itiraz götürmez bir tarzda ispat olunmuştur ve bu yüzden bu ayırımın gözönünde tutulmasının ve hemen her yerde «burjuva demokratik» terimi yerine «devrimci-millî» teriminin kullanılmasını tek doğru davranış saydık. Bu terim değişikliğinin anlamı şudur ki, biz, sömürge ülkelerin burjuva kurtuluş hareketlerini, ancak bu hareketler gerçekten devrimci oldukları takdirde, bu hareketlerin temsilcilerinin o ülkelerdeki köylüleri ve sömürülen geniş kitleleri devrimci bir ruhla örgütlendirmemize engel olmadıkları takdirde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz. Bu şartlar mevcut olmasa bile, bu ülkelerde reformcu burjuvaziye karşı (ki bunlara İkinci Enternasyonal'in kahramanları da dahildir) mücadele ederiz. Sömürge ülkelerde reformcu partiler daha şimdiden mevcutturlar ve bunların temsilcileri bazen kendilerini sosyal demokrat ve sosyalist olarak adlandırmaktadırlar. İşaret ettiğimiz bu ayırım, şimdi bütün tezlerde mevcuttur ve öyle sanıyorum ki, bizim görüşümüz şimdi artık çok daha tam ve kesin bir tarzda formüle edilmiş bulunmaktadır.

«Uluslar ve Sömürgeler Komisyonunun Raporu» (26 Temmuz 1920). [Ulusların Kaderlerini Teyin Hakkı, Sol Yayınları, Ankara, 1968].

Her türlü millî baskı, **geniş** halk **yığınlarının** direnişine yol açar; ulusal bakımdan ezilen bir halkın direnişi de her zaman bir millî ayaklanma olmaya doğru **yönelir.** Son zamanlarda, ezilen ulusların burjuvazisi (özellikle Avusturya ve Rusya'da) millî ayaklanma hakkında **sadece** konuşmakla yetinmekte, uygulamada ise bizzat kendi halkının arkasından ve kendi halkına **karşı,** ezen ulusların burjuvazisiyle gerici anlaşmalara girmektedir.

Böyle durumlarda devrimci marksistlerin eleştirileri, millî harekete değil, bu hareketin alçaltılmasına, bayağılaştırılmasına ve önemsiz bir kavga biçimine indirgenmesine karşı yöneltilmelidir.

«Marksizmin ve Emperyalist Ekonomizmin Bir Karikatürü» (Ağustos - Ekim 1916).

... Çünkü, ezilen ulusların burjuvazisi ulusal kurtuluş şiarını daima işçileri aldatmak için bir araç haline getirir; iç politikada bu şiarları, egemen ulusun burjuvazisi ile gerici anlaşmalar yapmak için kullanır (örneğin, Avusturya'daki ve Rusya'daki Polonyalıların, Yahudileri ve Ukraynalıları ezmek için gericilerle paktlara girmesi); dış politika alanında da, kendi yağmacı amaçlarını gerçekleştirmek için rakip emperyalist devletlerden biriyle paktlar yapmak için çaba gösterir (örneğin, Balkanlar'daki küçük devletlerin politikaları vb.).

«Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (Tezler)» (Ocak - Şubat 1916).

PPS [Polonya Sosyalist Partisi — ç.] nin görüşüne göre, milliyet meselesi, «biz» (Polonyalılar) ve «onlar» (Almanlar, Ruslar vb.) zıtlığı ile **çözümlenmiş** olur. Sosyal - Demokratlar ise «biz» proleterler ve «onlar» burjuvazi zıtlığını ön plâna çıkarırlar. «Biz» proleterler, burjuvazinin, devrimci proletarya ile karşı karşıya kaldığında, özgürlük, ülke, dil ve milliyet çıkarlarına nasıl **ihanet** ettiğine defalarca tanık olmuşuzdur. Biz, Fransız burjuvazisinin, ulusun en çok aşağılandığı ve ezildiği anda Prusyalılara boyun eğdiğine, millî savunma hükümetinin halka ihanet hükümeti haline geldiğine, ezilen bir ulusun burjuvazisinin, iktidara el uzatma cesaretini gösteren proleter vatandaşlarına karşı, ezen ulusun askerlerinden yardım istediğine tanık olmuşuzdur.

«Programımızda Millî Mesele» (Iskra, sayı: 44, 15 Temmuz 1903).

Sun Yat - sen'in platformundaki her satır, militan ve içten bir demokrasi ruhu taşımaktadır. Bu platform, «ırksal» bir devrimin yetersizliğinin derinliğine kavranılışını ortaya koymaktadır. Bu platformda, ne siyasî meseleler karşısında kayıtsızlığın, hattâ ne siyasî özgürlüğün küçümsenmesinin, ne de Çin «sosyal reformunun», Çin'de meşrutî reformların vb., Çin otokrasisi ile bağdaşabileceği fikrinin izinden eser yoktur. Tam bir demokrasiyi savunur ve bir cumhuriyet talep eder. Yığınların, yığın mücadelelerinin durumu meselesini dört başı mamur bir şekilde ortaya koyar. Emekçi ve sömürülen halka yakın bir desteği, onların kuvvetine ve davalarının haklılığına olan inancı ifade eder.

Sadece çağlar boyu süren köleliğin matemini tutup özgürlüğün ve eşitliğin hayalini kurmakla yetinmeyip, kendilerini çağlar boyunca ezmiş olan zalimlere karşı **savaşan** gerçekten büyük bir halkın ideolojisiyle yüzyüzeyiz.

İnsan ister istemez, karanlıkta kalmış, âtıl, Asyaî Çin'in Geçici Başkanıyla Avrupa ve Amerika'nın çeşitli cumhuriyetlerinin, ileri kültüre sahip

ülkelerin başkanlarını karşılaştırmak gereğini duyuyor. **Bu** cumhuriyetlerin başkanlarının hepsi iş adamları, sapına kadar çürümüş ve, padişahların ve imparatorların değil, uygarlık ve kalkınma adına sokaklarda vurulan grevci işçilerin kanına bulanmış bir burjuvazinin ajanları ya da kuklalarıdır. Bu ülkelerde başkanlar, gençliğindeki ülkülerini çoktan reddetmiş, kendisini bütünüyle milyonerlere ve milyarderlere, burjuvalaşmış feodal toprak sahiplerine vb. herşeyiyle satmış olan bir burjuvaziyi temsil eder.

Çin'de, Cumhuriyetin Asya'lı Geçici Başkanı, çökmekte değil, yükselmekte olan bir sınıfın, gelecekten korkmayan, ona inanan ve onun için fedakârca mücadele eden bir sınıfın imtiyazlarını korumak amacıyla geçmişin muhafazasına ve geri getirilmesine sarılmayıp, aksine geçmişten nefret eden ve geçmişin ölü ve boğucu kokuşmuşluğunu nasıl bir yana atacağını bilen bir sınıfın soyluluğu ve kahramanlığı ile dolu olan bir devrimci demokrattır.

O halde, bu, materyalist Batı'nın artık ümitsiz bir şekilde çürüdüğü ve ışığın sadece mistik, dinsel Doğu'dan geldiği anlamına mı gelir? Hayır, durum bunun tam aksidir. Doğu'nun kesin olarak Batı'nın yolunu tuttuğu, bundan sonra Doğu'nun **yüz milyonlarca** insanının yeniden Batı'nın kendisi bakımından gerçekleştirmiş olduğu idealler için ortak bir mücadele yürüteceği anlamına gelir. Çürümüş olan, proletarya ile karşı karşıya olan, Batı burjuvazisidir. Ama Asya'da **hâlâ** daha gerçek, militan ve tutarlı bir demokrasiye öncülük edecek yeteneği olan, Fransa'nın Aydınlanma Çağının büyük insanlarının ve 18. yüzyılın sonundaki büyük liderlerinin yoldaşı olan bir burjuvazi vardır (*).

Hâlâ daha tarihî bakımdan ilerici bir davayı desteklemek yeteğinde olan bu Asya burjuvazisinin başlıca temsilcisi ya da başlıca sosyal dayanağı, köylüdür. Ve köylünün hemen yanıbaşında liberal bir burjuvazi vardır. Bu burjuvazinin, her şeyden çok, ihanet etmek yeteneğine sahip Yuan Şi-kay gibi liderleri vardır. Bu liderler daha dün imparatordan korkuyor ve onun önünde boyun eğiyorlardı. Sonra devrimci demokrasinin gücünü gördükleri ve zaferini sezdikleri zaman, ona ihanet ettiler; ve yarın, yeni ya da eski bir «meşrutî» imparatorla anlaşmak için demokratlara ihanet edeceklerdir.

Çin halkının çağlar boyunca süren kölelikten gerçek kurtuluşu, emekçi yığınlarını harekete geçiren ve onları mucizeler yaratmaya muktedir kılan ve Sun Yat-sen'in platformunun her kelimesinde okunan büyük, samimî demokratik şevk olmaksızın imkânsızdır.

....

Doktrin açısından, bu teori, bir küçük-burjuva «sosyalist» gericinin teorisidir. Çünkü, Çin'de, kapitalizmin önlenebileceği ve ülkenin geriliğinin «sosyal devrimi» kolaylaştıracağı vb. gibi fikirler, bütünüyle gerici fikirlerdir. Ve Sun Yat-sen'in kendisi, eşsiz ve neredeyse el sürülmemiş bir saf-

(*) 1789-94 Büyük Fransız Devriminin liderlerine atıf yapılmaktadır.

lıkla, gerçeklerin onu kabul etmeye zorladığı şeyleri, yani «Çin'in dev bir endüstriel (yani kapitalist) gelişmenin arefesinde olduğunu», Çin'de «ticaretin (yani kapitalizmin) büyük çapta gelişeceğini», «elli yıl içinde pek çok Şangay'ın» yani kapitalistlerin refahlarıyla proleterlerin açlık ve sefaletinin yanyana bulunduğu dev merkezlerin ortaya çıkacağını kabul ederek, kendi gerici narodnik teorisini kendisi paramparça ediyor.

....

Çin, Avrupa'nın ve Japonya'nın ne kadar gerisinde kaldıysa, o kadar parçalanma ve millî dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Çin, ancak, devrimci yığınların kahramanlığıyla, siyaset alanında bir cumhuriyet yaratmak ve toprağın millileştirilmesi yoluyla tarım alanında en hızlı bir kapitalist gelişmeyi sağlamak kudretinde olan bir kahramanlıkla «yenileştirilebilirdi».

Bunun ne dereceye kadar başarılı olacağı, başarılı olup olmayacağı başka bir meseledir. Çeşitli ülkeler, yaşadıkları burjuva devrimleriyle siyasî demokrasiyi ve toprak demokrasisini çeşitli derecelerde ve en çeşitli bileşimlerle elde ettiler. Belirleyici unsurlar, uluslararası şartlar ve Çin'deki sosyal kuvvetlerin sıralanışı olacaktır. Şüphesiz ki, imparator, eski durumu yeniden kurmak için, feodal ağalarla, bürokratlarla ve din adamlarıyla birleşmeye çalışacaktır. Daha henüz liberal - monarşiden liberal - cumhuriyetçiliğe dönen (ve daha ne kadar böyle kalacağı bilinmeyen) bir burjuvaziyi temsil eden Yuan Şi - kay, monarşi ile devrim arasında manevra yapan bir politika izleyecektir. Sun Yat - sen'in temsil ettiği devrimci burjuva demokrasisi, köylü yığınlarının siyasî reformlar ve toprak reformları konusundaki inisyatifinin, kararlılığının ve cesaretinin azamî şekilde gelişmesi yoluyla Çin'in «yenileştirme» nin şekillerini ve vasıtalarını aramakla, doğru hareket etmektedir.

Nihayet, Şangay'ların sayısı arttıkça, Çin proletaryası büyüyecektir. Çin proletaryası, muhtemelen bir çeşit Çin Sosyal - Demokrat işçi partisi kuracaktır. Bu parti, bir yandan Sun Yat - sen'in küçük - burjuva hayallerini ve gerici görüşlerini eleştirirken, bir yandan da kendi siyasî programının ve toprak programının devrimci - demokrat özünü tespit edecek, savunacak ve geliştirecektir.

«Çin'de Demokrasi ve Narodizm» (Nevskaya Zvezda, sayı: 17, (15 Temmuz 1912). [Toprak Meseleleri, Sol Yayınları, Ankara, 1968].

ÖZÜR

Dergimizin 13. sayısı, baskı makinesindeki arıza dolayısıyla elinize on gün geç gelmiş bulunuyor. Okuyucularımızdan özür dileriz.

egemenlik kuvvetle ve zorla alınır

Söz konusu mesele dolayısıyla, Mecliste 30 Ekim 1923 günü müzakereler başladı. Çok hatipler, çok sözler söylediler. İstanbul'daki Osmanlı hükümetlerini, Ferit Paşa devresinden sonra, Tevfik Paşa perdesinin açıldığını ve bu perdeyi açanların idrâkten mahrum, vicdandan mahrum birtakım insanlar olduğunu beyan ederek, bu adamlara lâzım olan kanunî muamelenin yapılmasını talep ettiler.

«Böyle bir zihniyeti taşıyan, yani bize bu kadar ahmakça tekliflerde bulunan kimseler — .... — hakikaten Bab-ı Âli'nin tarihî kimliğine imzasını koymuş olan ve herşeyden çok oraya bağlı olan kimselerdir...» dediler.

İstanbul'da hükümet nam ve şiarını takınan adamların, Vatana İhanet Kanununa göre cezalandırılmalarına ait takrirler okundu.

Efendiler, Osmanlı İmparatorluğunun yıkıldığını, yeni Türkiye devletinin doğduğunu, Anayasa gereğince egemenlik hakkının millete ait bulunduğunu ifade eder bir takrir hazırlandı. Sekseni aşan arkadaşa imza ettirildi. Bu takrirde benim de imzam vardır.

Bu takrir okunduktan sonra, ciddi olarak muhalif tutum takınanların başında iki zat göründü. Bunlardan biri, Mersin meb'usu miralay Salahattin beydir. İkincisi, İzmir'de asılan Ziya Hurşit'dir. Bunlar sultanlığın lağvolunmaması kanısında bulunduklarını açıkça belirttiler.

Efendiler, 31 Ekim 1923 günü Meclis toplanmadı. Bugün Müdafaa-yı Hukuk Grupu toplantısı oldu. Bu toplantıda Osmanlı saltanatının lağvının zaruri olduğu hakkında beyanda bulundum. 1 Kasım 1923 günü Meclis toplantısında aynı mesele üzerinde uzun tartışmalar oldu. Meclis'te mufassal beyanatta bulunmak gereğini duydum. İslâm ve Türk tarihinden söz ederek Halifelik ile Sultanlığın ayrılabileceğini egemenlik ve millî saltanat makamının Türkiye Büyük Millet Meclisi olabileceğini, tarihî olaylara daya-

narak açıkladım. Hülâgû'nun Halife Mutasım'ı idam ederek dünya yüzünde fiilen Halifeliğe son verdiğini ve 1516'da Mısır'ı zapteden Yavuz, orada ünvanı Halife olan bir mülteciye önem vermeseydi, Halifelik ünvanının zamanımıza kadar miras kalmış bulunmıyacağını anlattım.

Bundan sonra, meseleyle ilgili takrirler, üç komisyona : Anayasa, Şer'iye ve Adliye komisyonlarına havale edildi. Bu üç komisyon üyelerinin bir araya gelip, bizim takip ettiğimiz maksada göre meseleyi çözüme bağlaması ve sonuçlandırması elbetteki zordur. Durumu yakından izlemem gerekti.

Üç komisyon bir odada toplandı. Başkanlığa Hoca Müfid Efendi seçildi. Meseleyi müzakere etmeye başladılar. Şer'iye komisyonundaki hoca efendiler, Hilâfetin sultanlıktan ayrılamıyacağını, ünlü safsatalara dayanarak iddia ettiler. Bu iddialara karşı görüşler taşıyan kimseler ortaya çıkıp bu iddiaları çürütmediler. Biz çok kalabalık olan aynı odanın bir köşesinde tartışmaları dinliyorduk. Bu tarzda tartışmaların umulan sonuca varmasını beklemek boşunaydı. Bunu anladık. Nihayet, ortak komisyon başkanından söz aldım. Önümdeki sıranın üstüne çıktım. Yüksek sesle şu beyanatta bulundum : **Efendim,** dedim, **egemenlik ve sultanlık hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye, müzakereyle, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, sultanlık, kuvvetle, kadrile ve zorla alınır. Osmanoğulları zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı. Bu tasallutlarını altıyüz yıldan beri idame ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk milleti bu mütecavizlerin hadlerini bildirerek egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline bilfiil almış bulunuyor. Bahsi Bu bir emri - vakidir. Bahis konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız bırakmıyacak mıyız meselesi değildir. Mesele zaten emri - vaki olmuş bir hakikatı ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabiî görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, gene hakikat usulü dairesinde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir.**

«İşin ilmî yanına gelince; hoca efendilerin hiç merak ve endişelerine yer yoktur. Bu hususta ilmî izahat vereyim dedim ve uzun uzadıya birtakım açıklamalarda bulundum. Bunun üzerine Ankara mebuslarından Hoca Mustafa efendi, «Afedersiniz efendim, dedi, biz meseleyi başka nokta-i nazardan mütalea ediyorduk, izahatınızdan tenevvür ettik». Mesele ortak komisyonda halledilmişti.

Kanun lâyihası hızla tespit olundu. Aynı günde Meclis'in ikinci celsesinde okundu. Tayin-i esamî ile reye konması teklifine karşı kürsüye çıktım. Dedim ki buna hacet yoktur, memleket ve milletin istiklâlini ebediyen mahfuz kılacak esasları yüksek Meclis'in ittifakla kabul edeceğini zannederim. «Reye» sesleri yükseldi. Nihayet reis reye koydu, ve müttefikan kabul edilmiştir dedi. Yalnız menfi bir ses işitildi : «Ben muhalifim!». Bu sada «Söz yok!» sadalarıyla boğuldu. İşte efendiler, Osmanlı sultanlığının çöküş ve batış merasiminin son sahnesi bu suretle cereyan etmiştir.

Kemal Atatürk, Nutuk, Cilt : II, İstanbul, 1961, s. 689 vd.

Devrimci Öğretmenlerin Bildirisi

halkımıza duyuru

Millî Eğitim Bakanlığı, yeni yayınladığı «Tayin ve Nakil Yönetmeliği» ne göre, yurt sorunlarına çözüm yolu araştıran öğretmenleri rejim düşmanı olarak nitelemekte ve bu yüzden öğretmenlerin yerini, yılda birkaç kez değiştirebilmektedir.

HATIRLATIYORUZ :

«ANAYASA Madde : 20 — Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile ve başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklıyabilir, yayabilir.»

ÖYLEYSE :

1 — Bizi sömüren Amerika'nın ve yurdumuzdaki ortaklarının egemenliğine son verinceye kadar,

2 — Bizi bağımlı duruma düşüren ikili anlaşmaları fesh edinceye kadar,

3 — Fakir halkımızın Demokratik Haklarını engelleyen tefecilik, faizcilik müesseseleri yıkılıncaya kadar,

4 — Köy çocuklarına okuma imkânı sağlanıncaya kadar,

5 — Yurdumuzdaki işsizlik ve pahalılık sorunu çözülünceye kadar,

6 — Grev hakkımızı vermiyen ve düşüncelerimize kilit vuran bu düzeni değiştirinceye kadar,

Devrimci mücadelemize, bütün baskılara rağmen devam edeceğimizi DEVRİMCİ ÖĞRETMENLER olarak kamu oyuna duyururuz.

Devrimci ÇARŞAMBA Öğretmenleri : Adem Toraman, Ahmet Özdil, Ali Albayrak, Bahattin Kılıç, Bahattin Öztürk, Bahattin Özkurt, Bayram Terzi, Cemal Özdemir, Davut Ulusoy, Erdal Kılıç, Fikri Taflan, Fethi Sarıbacak, Hikmet Özkan, Hamza Kılıç, Hikmet Yüksel, Hayati Şimşek, Hayati Özcan, İsmail Uzun, İsmail Ak, Kemal Öztürk, Kibar Çubukçu, Kemal Ölmez, Kâzım Gündüz, Kadem Işık, Mehmet Çetin, Mustafa Doğan, Necati Dağ, Mehmet Özbay, Osman Sözen, Refaittin Özcan, Refaittin Uzunoğlu, Refik Dündar, Salim Kurtuluş, Sami Bostancı, Sabri Kara, Şener Kapıcı, Yüksel Aydoğdu, Yunus Uzun, Fedai Çelik, Hafız Meydan.

Devrimci FATSA Öğretmenleri: Ahmet Kabar, Ahmet Yaran A. Mollamehmetoğlu, Abdullah Kaygusuz, Ayhan Ulu, Ahmet Yılmaz, Ahmet Özdemir, Ali Karaduman, Ahmet Alper, Ahmet Karayel, Bekir Yerli, Cemil Ergeç, Cevdet Kaya, Cevat Türe, Dursun Yiğit, Ertan Sarıhan, Ekrem Eroğlu, Emine Damcı, E. Meral Sarıhan, Fahrettin Serdaroğlu, Günay Gürpınar, Hakkı Yüksekyıldız, Hüseyin İyiden, Hüseyin Ocak, İbrahim Bekâr, İsmet Şensu, Kemal Çağan, Kemal Tepe, Kemal Gençay, Mazhar Esen, Mahmut Komitoğlu, Mehmet Kahraman, Mehmet Demirbaş, Mustafa Aydemir, Mevlüt Şahbar, Mustafa Kodun, Mustafa Atasoy, Nuri Öztürk, Necati Sarıhan, Nevzat Tangel, Ömer Sekban, Recai Özcan, Recep Akay, R. Ali Kaymaz, Rahmi Altun, Rahmi Akyürek, Sabri Karayel, Selim Er, Şeref Yılmaz, Yekta Yaylaçiçeği, Yaşar Yıldırım, Yıldız Bekâr, Abdullah Özcüre, Ali Özdemir, Ferhat Aslan.

Devrimci HAVZA Öğretmenleri: Ali Bektaş Çırak, Ahmet Süren, Bektaş Çobanoğlu, Cemal Özcan, Hasan Şahin, Hüseyin Şahin, Mehmet Sarıoğlu, Mustafa Şahin, Mehmet Aytekin, Niyazi Pehlivan, Nurettin İnan, Rıza Çakır, Sedat Canaz, Sefer Yükseker, Şinasi Üstün.

Devrimci LÂDİK Öğretmenleri: Ayhan Yetik, Avni Tokbaş, Ali Köse, Enver Boyeri, Halis Aslantaş, Kâmuran Doluel, Kâmil Dikme, Mustafa Güleç, Seyfettin Güleç, Sait Büyükbayraktar, Şevket Ünal, Talat Çırak.

Devrimci MESUDİYE Öğretmenleri: Alaettin Gürsoy, Ahmet Erbaş, Ali Osman Karaca, Abdullah Aydemir, Cemal İncedere, Cemal Top, Hasan Bölükbaş, Mehmet Eribul, Osman Çevik, Şenol Okutan.

Devrimci ORDU Öğretmenleri: Aziz Uzun, Ahmet Tilki, Avni Şensoy, Bahattin Tokgöz, Celâl Topkara, Davut Hüsem, Ersan Çakırsoy, Hasbi Kılıçkaya, Hüseyin Çelik, Hakkı Ünlüer, Hüseyin Topkara, H. İhsan Vaynioğlu, İsmail Acar, Kemal Yenilmez, Lütfü Uzunlar, Mustafa Kalyoncu, Mehmet Doğanay, Mehmet Türkmen, Mustafa Akgün, M. Naci Akbaş, Nuri Cebeci, Necati Erarslan, Osman Okutan, Rahmi Hüsem, Sıtkı Kahraman, Fevzi Pala, Kenan Şensoy, Vedat Öztürk.

Devrimci ÜNYE Öğretmenleri: Aydın Aydemir, Asım Genç, Aykut Duygun, Avni Keskin, Beşir Öner, Cezmi Atakalb, Eşref Boz, Fuat Batur, İbrahim Küçük, İbrahim Çınkıl, İmdat Baygül, Hasan Aslan, Halis Fidan, Hüseyin Özkaptan, Halil Çakır, Hanife Sarıhan, Hüseyin Gümüş, Kenan Aslan, Kâni Akkoç, Kadir Yeşiltepe, Kadir Kızaklı, Mehmet Öztürk, Muammer Yılmaz, Mehmet Alpaslan, Mustafa Kolcu, Mustafa Bingöl, Necmettin Genç, Osman Çalık, Osman Hoşgör, Ramazan Aydın, Özden Sarıkaya, Salih Bulut, Sadık Sağlam, Salim Güler, Saduk Gürpınar, Recep Akkan, Remzi Aksakal, Şadan Baş, Süleyman Bayrı, Tevfik Türk, Turgut Örtücü, Yaşar Gürsoy, Yaşar Duran, Basri Çelik.

Devrimci VEZİRKÖPRÜ Öğretmenleri: Ahmet Çeken, Ahmet Gülep, Ahmet Kayır, Ali Kıroğlu, Cemalettin Çankaya, Cemalettin Demirci, Bahri Kâseoğlu, Ekrem Çilingir, Fazıl Ay, Fikret Keleş, Günay Gürer, Hasan İnan, Halim Acar, Haşim Cevahir, Kâmil Yüksel, Kurtça Akgül, Kemal Koca, Mehmet, Aygün, Mehmet Koç, Mehmet Çayırcıoğlu, Mehmet Sarıçiçek, Osman Çeken, Sefer Çelik, Yusuf Dalmış.

Sina Çıladır'ın (Zonguldak Havzası...) Yazısıyla İlgili Düzeltme

Sina Çıladır arkadaşımızın dergimizin 12. sayısında 432-447. sayfalarda yayınlanan Zonguldak Havzasında Emperyalizm, Üretim İlişkileri ve Oportünizmin İhaneti (1848-1969) **başlıklı yazının 444. sayfasının sonunda başlayıp, İşçiyi Şartlandırma Ağı başlığına kadar devam eden paragraf aşağıdaki şekilde düzeltilecektir. Bu düzeltme, Sina Çıladır tarafından dergimize yazı yayınlanmadan yollandığı halde, mektubun içinden alınmıştır. Haberleşme hürriyetini çiğneyen bu davranışı protesto ederiz.**

Sömürü makanizmasının diğer bir kolunu da, 1943'lerden itibaren işbirlikçi iktidarlar tarafından yozlaştırılan «Devlet İşletmeleri» yönetmektedir. Devlet işletmeleri aracılığı ile ele geçirilen, işçinin artı-değeri, çeşitli yollarla, işbirlikçi burjuvaziye ve geniş olarak emperyalizme peşkeş çekilmektedir.

Ereğli bölgesinde ise, işçi, emperyalist sömürüyle yüz yüzedir. Örneğin, Ereğli Demir-Çelik Fabrikalarının 2,5 milyar liralık maliyetinin 1 milyar 166 milyon lirasını, finans-kapital'in emrinde bir malî kurum olan, «Beynelmilel Kalkınma ve İkraz Fonu DLF» (AID) karşılamıştır. Fabrikaların 600 milyon liralık sermayesi ise, aşağıdaki tabloda görüleceği gibi, Amerikan Koppers şirketi ile işbirlikçi şirketlere ait bulunmaktadır.

TABLO

Şirketin İsmi	**Sermaye katkısı (Milyon)**	**Yüzde olarak**
Karabük D. Ç. — Sümerbank	306	51
Koppers Associates (Koppers Company Inc - Westinghouse - Blaw Knox)	179	29,8
Türk Özel Sektörü (Türkiye İş Bankası - Ankara Tic. San. Odası)	115	19,2
Toplam	**600**	**100**

(Tablodaki rakam ve yüzdeleri, Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları Malî İşler Dairesi'nin Ağustos 1969'un ilk haftasında yayınladığı bir bildiriden aldık. Bildirinin yayınlanmasındaki amaç, yine bildiriye göre, «Şirketin yarı hissesinin Amerikalılara ait olduğu iddialarının yersizliği» **ni ortaya çıkarmak ve buna Erdemir işçisini ikna etmektir. Bir şaşkınlık anının ürünü olan bu belge, bizce, proleter devrimcilerinin anti-emperyalist mücadelelerinde gitgide daha etkin olmağa başladıklarını gözler önüne sermektir. s. ç.)**

Basın : 61055

Devrimci arkadaş!

NÜRNBERG TÜRK TOPLUMCULAR OCAĞI KİTAPLIĞINA
KİTAP YOLLA!

Adres : Deniz Kavukçuoğlu

8500 Nürnberg
Martin Richter Str. 10 — Batı Almanya

Aydınlık Yayınları

Doç. Dr. Türkkaya Ataöv

Adres : P. K. 100 — Cebeci, Ankara